

OTDK-dolgozat

2015

**A FIATALOK ÉS A HÁZIMUNKA – SZOKÁSOK, ATTITÚDÖK,
MÁRKÁK**

YOUTH AND HOUSEWORK – HABITS, ATTITUDES, BRANDS

Kézirat lezárva: 2013. november 15.

TARTALOMJEGYZÉK

1. BEVEZETÉS	1
2. MINDENNAPISÁG ÉS RUTIN	2
2.1. A mindennapi tevékenységek meghatározása	2
2.2. A mindennapi tevékenységeket befolyásoló faktorok	3
2.3. A mindennapi tevékenységek csoportosítási lehetőségei	4
2.4. A mindennapi tevékenységek és az idő viszonya	7
2.5. A mindennapi tevékenységek legfontosabb kutatási módszerei	9
2.5.1. Időmérleg kutatás	9
2.5.2. VISUAL-TimePacTS ábrázolási módszer	9
2.5.3. Day Reconstruction Method	11
2.6. Hazai kutatások a mindennapi tevékenységekről	11
2.6.1. Étkezés	11
2.6.2. Alvás, pihenés	12
2.6.3. Közlekedés	12
2.6.4. Szabadidős tevékenységek	13
3. TEVÉKENYSÉGSZERKEZET AZ IDŐMÉRLEG KUTATÁSOK TÜKRÉBEN	15
3.1. Korai Kutatások	15
3.2. Tevékenységosztályozási rendszerek	16
3.3. A magyar lakosság időfelhasználása a 2009/2010-es időmérleg kutatás alapján	17
3.4. házimunka a mindennapokban	24
3.4.1. A hagyományos háztartási munkák	24
3.4.2. A fiatalok és a házimunka	28
4. HÁZIMUNKA A MINDENNAPI ÉLET KUTATÁSAIBAN	33
4.1. A háztartási munka pénzértéke	33
4.2. A nők otthon és a munkában	37
4.3. A háztartási munkák megosztása	38
4.4. A munkamegosztással való elégedettség	43
4.5. Gyerekek és a házimunka	45
5. PRIMER KUTATÁS	48
5.1. A kutatás célja és módszertana	48
5.2. Hipotézisek a kutatással kapcsolatban	48

5.3. Online megkérdezés	49
5.3.1. Demográfiai jellemzők	49
5.3.2. Házimunkával kapcsolatos szokások	49
5.3.3. Házimunkával kapcsolatos attitűdök	53
5.3.4. Házimunka és márkák	56
5.3.5. Fiatalok csoportjai a házimunkavégzés terén	58
5.4. Mélyinterjú megkérdezés	63
5.4.1. A házimunka általában	64
5.4.2. Házimunka végzési szokások, attitűdök	65
5.4.3. Márkák ismertsége és használata	68
5.5. Kismintás megkérdezés	69
5.6. A kutatás eredményeinek összefoglalása, hipotézisek értékelése	71
6. ÖSSZEGZÉS, KÖVETKEZTETÉSEK	74

TÁBLÁZATOK JEGYZÉKE

1. táblázat: Az egyes tevékenységeket havonta legalább egyszer végzők aránya Magyarországon és európai átlagban, 2012.....	14
2. táblázat: Az otthoni munka értékelésének tipológiája	35
3. táblázat: A faktorelemzésbe bevont változók	59

ÁBRAJEGYZÉK

1. ábra: A mindennapi tevékenységek kategorizálása	6
2. ábra: Az összesített és valós idejű időfelhasználás ábrázolása	8
3. ábra: Az egyén tér-idő útvonala.....	10
4. ábra: Az egyén tevékenységi útvonala	10
5. ábra: A hétköznapiokon tett utazások száma az indulás időpontja szerint, 2012	13
6. ábra: A kereső-, termelőtevékenységet végzők aránya korcsoportok szerint.....	19
7. ábra: A vásárlásra, szolgáltatások igénybevételére és ügyintézésre fordított idő iskolai végzettség szerint.....	20
8. ábra: Különbségek a férfiak és a nők tevékenységszerkezete között – „B” mutató (az átlagos értéktől való eltérések.....	23
9. ábra: A főzést, terítést és tálalást végzők aránya korcsoportok szerint	25
10. ábra: A takarítást, rendrakást végzők aránya a háztartás taglétszáma szerint	26
11. ábra: A mosást és a vasalást végzők aránya korcsoportok szerint.....	27
12. ábra: Főzést, terítést és tálalást végző 20-29 éves férfiak arányának változása	29
13. ábra: A mosogatást végző 20-29 éves nők arányának változása	30
14. ábra: A takarítást, rendrakást végző 20-29 éves nők arányának változása.....	31
15. ábra: Különbségek a házimunkavégzés tekintetében a férfiak és a nők között a 20-29 éves korcsoportban (2009/2010).....	32
16. ábra: „A háztartási munka ugyanannyit ér, mint a fizetett munka” – az állítással teljesen egyetértők aránya (%).....	34
17. ábra: A 15–74 éves nők foglalkoztatottsága 1998–2012 (ezer fő)	37
18. ábra: „A férfi feladata, hogy keresetével biztosítsa a család megélhetését, a feleség feladata, hogy ellássa az otthoni feladatokat” – a kérdésre adott válaszok 100-fokú skálára átszámított átlagértékei nemzetközi összehasonlításban az ezredfordulón	42
19. ábra: „Manapság a nők többségének dolgoznia kell, mert csak így biztosítható a család megélhetése” – a kérdésre adott válaszok 100-fokú skálára átszámított átlagértékei nemzetközi összehasonlításban az ezredfordulón	43
20. ábra: A házastársak, élettársak közötti munkamegosztással való elégedettség átlagértékei (0-10-ig terjedő skálán, ahol 0 azt jelentette, teljes mértékben elégedetlen és 10 azt jelentette, teljes mértékben elégedett).....	44
21. ábra: A házimunka megosztása miatti viták gyakorisága (%).....	45
22. ábra: A házimunkához való viszony megítélése (n=975).....	50

23. ábra: A házimunkához való viszonyulás értékelése demográfiai jellemzők szerint (n=975) (szignifikáns különbségek)	50
24. ábra: Házimunkavégzés (n=975)	51
25. ábra: Házimunkák kedveltsége (n=975)	51
26. ábra: Házimunkára fordított idő, percben (n=975)	52
27. ábra: A házimunkavégzésből fakadó érzések (n=975)	53
28. ábra: A házimunkavégzésből eredő érzések értékelése demográfiai jellemzők szerint (n=975) (szignifikáns különbségek)	53
29. ábra: Az elvégzett házimunka eredményéből eredő érzések (n=975)	54
30. ábra: Az elvégzett házimunka eredményéből eredő érzések értékelése demográfiai jellemzők szerint (n=975) (szignifikáns különbségek)	55
31. ábra: Az attitűdállításokkal való egyetértések átlagos foka (n=975)	56
32. ábra: A leggyakrabban említett márkák	57
33. ábra: Klaszterek ábrázolása a faktorokhoz mérten	62
34. ábra: A klaszterek demográfiai jellemzői az átlagokhoz mérten	63
35. ábra: A mélyinterjú alanyok által használt márkák	68
36. ábra: A kismintás megkérdezésben szereplők márkahasználata	71

1. BEVEZETÉS

Dolgozatom témája a fiatalok és a házimunka kapcsolata. A téma közelítéséhez szekunder kutatásom során bemutatom a mindennapisághoz és a mindennapi rutinhoz kapcsolódó szakirodalmat, ennek kutatási és mérési lehetőségeit. A tevékenység rendszerezési és osztályozási módszerek segítségével képet adok a házimunka szerepéről a mindennapi életben. A magyar lakosság mindennapi tevékenységeit és az ezekre fordított időmennyiségeket a Központi Statisztikai Hivatal Időmérleg kutatásai alapján elemzem, különös tekintettel a fiatal korcsoportok jellegzetességeit illetően. Az elméleti részt a házimunkához kapcsolódó kutatások, kutatási területek és problémaforrások bemutatásával zárom. Kitérek a házimunka pénzértékére, a házimunka megosztását befolyásoló tényezőkre, az ezzel kapcsolatos elégedettségi kutatásokra, továbbá a legfiatalabbak, a gyerekek kapcsolatára a házimunkával. A dolgozat második nagy egységét a primer kutatás adja. A kutatás célja, hogy megvizsgáljam a fiatal egyetemisták házimunkához való viszonyát, attitűdjeit az irodalmi áttekintésben vizsgált szempontok és területek alapján. Emellett elemzem a házimunkavégzés gyakoriságát és az adott tevékenységek szimpátiáját. A házmunkához kapcsolódó márkák ismertségének, használatának és szimpátiájának vizsgálata során szembeállítom egymással a legismertebb termelői márkákat és a kereskedelmi áruházláncok sajátmárkás termékeit. A kutatás három módszertani pillérre épül:

- kvantitatív elemzési technikákat elsősorban a szokások, a gyakoriságok és a szimpátia méréséhez alkalmaztam, ehhez online megkérdezést és kismintás megkérdezést végeztem;
- kvalitatív technika segítségével tártam fel az attitűdök, beállítódások és motivációk eredetét, amelyhez mélyinterjúkat készítettem a célcsoportba tartozó egyetemistákkal.

Dolgozatom célja, hogy a házimunkát, mint tevékenységet részletesen megvizsgáljam és reményeim szerint átfogó képet nyújtsak, annak szerepéről a mindennapi életben.

2. MINDENNAPISÁG ÉS RUTIN

2.1. A MINDENNAPI TEVÉKENYSÉGEK MEGHATÁROZÁSA

A mindennapiságot, a mindennapi életet és az ahhoz kapcsolódó tevékenységeket az egyes tudományágak képviselői sajátos nézőpontok szerint kezelik. Az egyes felfogások különböző jelentéstartalmakat hordoznak, így ha a mindennapi élet folyamatát szeretnénk vizsgálni, eltérő értelmezésekkel találkozunk.

Lukács (1975, idézi Rózsa, é. n.) értelmezésében a mindennapiságot a hamis tudat határozza meg - ez azt jelenti, hogy az emberek a „nem tudják, de cselekszik” elv szerint élik életüket. A mindennapiság fogalmát egyetlen összefüggésben vizsgálta: az emberi öntudat létfilozófiai, társadalmi és történelmi alapjait kereste. Lukács felfogásában a munka jelenti a társadalmiság modelljét, ez az általános modell a mindennapok leírásához. Heller Ágnes (1970) a mindennapi élet alatt, az ember saját társadalmi rétegének, osztályának színvonalát és az azokhoz kapcsolódó funkciók, készségek és képességek elsajátítását érti. Társadalmi szempontból a mindennapi élet harcként értelmezhető, amely a közösségben elfoglalt, minél magasabb pozícióért folyik az egyén szükségleteinek megfelelően. A társadalmak viszonylag homogén értékrendszerrel rendelkeznek, ez határozza meg a mindennapi élet összetevőit, emiatt a mindennapoknak nincs önálló értelmezési lehetősége, a társadalmi és történelmi folyamatok eredményéből származik. A mindennapi élet azonban heterogén cselekvésekből épül fel, amely heterogén képességek és készségek kifejlődéséhez vezet. Heller (1970) a cselekvéstípusokat az alábbiak szerint osztályozza: az élet fenntartásához mindenkor szükséges és nem szükséges cselekvések; az egyéniség fejlődése szempontjából közömbösek és egyéniségfejlesztőek; értéktartalommal bíró és értéktartalommal nem bíró cselekvések; továbbá különböző cselekvéseket váltanak ki a társadalom és a személyes kapcsolatok.

Az Egészségügyi Világszervezet (WHO) definíciója alapján „a tevékenység egy feladat vagy cselekvés végrehajtása az egyén által”, a részvétel pedig „egy élethelyzetben való involváltságot” jelent (WHO, 2001. 14. o.). A mindennapi élettel járó tevékenységekben való részvétel az emberi fejlődés és a tapasztalatok, az élmények szerzésének elengedhetetlen követelménye. Ez magában foglalja az új képességek elsajátítását, a másokkal való érintkezéseket, a közösségek kialakításának lehetőségét,

emellett az életnek értelmet adó és elégedettséget hozó folyamatként is tekinthetjük. Mindez pozitív hatással van az egyén egészségére, fizikai, mentális és lelki jólétére.

A mindennapi tevékenységek vizsgálata során megkülönböztetünk *formális* és *informális* cselekvéseket: a formális cselekvések szabályok és célok alapján meghatározottak, gyakran instruktör irányításával történnek (munkavégzés az irodában, gitárórán való részvétel), míg az informális időtöltések az egyéni akaratból származnak (olvasás, szórakozás) (Law, 2002).

Jean Paul Sartre (1979, idézi Ellegard 1999) alapján a napi tevékenységeket két kategóriába sorolhatjuk: egy cselekvés kapcsolódhat egy *sorozathoz* vagy egy *csoporthoz*. *Sorozatnak* azt nevezzük, amikor emberek egy adott csoportja egy meghatározott helyen találkozik, ugyanazzal a céllal, azonban egymástól függetlenül. A gyakorlatban ilyen jelenség, amikor a postán sorban állunk csekkbefizetés céljából – a helyszín és a cél közös, azonban az esemény résztvevői egymás iránt közömbösek. Ebben az esetben a résztvevők véletlenszerű találkozásáról beszélünk a tér- és az idő dimenziójában. A csoport esetében más a helyzet. A *csoporthoz* tartozó egyének szociális közösséget alkotnak, amely hosszútávon kitart, közös célokat teljesítenek egyazon helyen és időben. Ilyen lehet egy családi kirándulás vagy egy baráti összejövetel.

2.2. A MINDENNAPI TEVÉKENYSÉGEKET BEFOLYÁSOLÓ FAKTOROK

Hogy mindennapjaink hogyan épülnek fel, több tényező hatására alakult ki és alakul folyamatosan. Hat ránk a *környezetünk* – életünk során megtanuljuk azokat a viselkedési sémákat és mintákat, melyek a szociális beilleszkedéshez szükségesek. A környezeti hatások egy része intézményi eredetű faktor: a gazdasági és politikai helyzet kihatással van az egyénre, emellett a társadalmi beállítódások, attitűdök és a lokális tényezők is befolyásolják mindennapjainkat (Law, 2002). A helyi ökológia korlátozza és formálja a napi rutint, az egyénnek kompromisszumot kell kötnie aközött, hogy mit szeretne és mit kell csinálnia. (Gallimore – Lopez, 2002). Ehhez szorosan kapcsolódik a társadalom *kulturális* modellje. A közösséget meghatározó kulturális séma megmutatja az egyén számára, mi az értékes és az ideális, milyen tevékenységek elfogadottak és elítélendők, hogyan kell kapcsolatba lépniünk egymással és így tovább. Ezek a funkciók gyakran az egyénbe kódoltan működnek, láthatatlan irányítómechanizmusként – ilyen a munkahelyi vagy az iskolai viselkedés, az otthoni magatartás vagy a barátokkal való kapcsolat építése.

A kulturális befolyásoló erők tartósabbak, lassabban változnak, mint a környezeti tényezők (Gallimore – Lopez, 2002). A *család* szerepe is kiemelkedő fontosságú. A család elhelyezkedése a társadalmi rétegződés szintjein, a státus és neveltetés, a családi értékrend alapvetően meghatározza az egyén életvitelét. Kiemelkedő fontosságúak az *egyéni* tényezők, mint a nem, a képességek és a tudás, a kommunikáció, a problémamegoldó- és döntéshozatali képesség, az egyén sajátos preferenciái stb. mind determinálja a napi rutint (Law, 2002). Nem szabad megfeledkeznünk róla, hogy az egyéni választás és döntés szabadsága lehetőséget ad arra, hogy az egyén határozza meg, milyen mértékben fogadja el és veszi alapul mindennapi rutinja során a fent jelzett befolyásoló tényezőket. Ugyanakkor nem csak ezek a hatások érvényesülnek a napi rutin során - *erőforrások* különböző kombinációi szükségesek még a leghétköznapiabb tevékenységek elvégzéséhez is. Ezek lehetnek természeti és szociális források, különböző eszközök, tér és idő (Ellegard, 1999). Talán a legfontosabb az idő – az idő az egyetlen rendelkezésünkre álló erőforrás, melyből minden ország minden lakójának ugyanannyi áll rendelkezésére egy napon, gazdasági, politikai és társadalmi helyzettől függetlenül. Az, hogy egyénenként a napi időbeosztás milyen képet mutat, a korábban tárgyalt faktorok függvénye. Ellegard (1999) szerint azokban az esetekben, amikor az egyének adott tevékenységek elvégzéséhez a szükséges erőforrások hiányát érzékelik, és ennek ellenére továbbra is ragaszkodnak megvalósítási szándékukhoz, konfliktusokat eredményezhetnek. A rendelkezésünkre álló erőforrások mértéke a földrajzi elhelyezkedésben gyökerezik, nem csak globális, nemzeti, regionális vagy helyi szinten, hanem már az egyén szintjén is.

2.3.A MINDENNAPI TEVÉKENYSÉGEK CSOPORTOSÍTÁSI LEHETŐSÉGEI

Ellegard (1999) tanulmányában kísérletet tesz a napi tevékenységek kategorizálására. Az első csoportba a *biológiai szükségletek*hez kapcsolódó tevékenységeket sorolja. Ezek olyan, minden ember életében jelen lévő cselekvéseket jelentenek, melyek a létfenntartást és a túlélést szolgálják (pl. evés, ivás, alvás, stb.). A biológiai szükségletek kielégítéséről nem az egyén dönt, ösztönösen végzi az ehhez kapcsolódó feladatokat és gyakran más teendővel összekapcsolódva jelennek meg a napi rutinban. Az élettani szükségletek kielégítésének mikéntje, az erre szánt idő földrajzi elhelyezkedés szerint is eltérő lehet. Befolyásolja maga az ország, amelyben élünk, a kultúra, amelynek részesei vagyunk és a társadalmi berendezkedés, amelyhez alkalmazkodunk. Különbségek fedezhetőek fel az egyes generációk szükséglet kielégítési rutinjában is – például más és más mennyiségű

alvásra vagy élelemre van szüksége egy kisgyereknek, egy felnőttnek és egy idős embernek. Emellett megkülönböztetünk olyan elfoglaltságokat, amelyek az *egyéni akaratból* fakadnak. Ebben az esetben az egyén saját elhatározásából cselekszik. A harmadik kategóriába azok a napi rutinfeladatok tartoznak, amelyek *kényszer* hatására következnek be. Ilyenkor az egyén olyan tevékenységeket végez, amelyet egyébként nem szívesen csinálna, nem állt korábban szándékában, hogy elvégezze, néhány esetben pedig kényszerűségből cselekszik. Ilyenkor a szabályalkotók elvárásaihoz kell alkalmazkodnunk.

További csoportosítási lehetőséget képez a tevékenységek *előfordulási gyakoriságának* vizsgálatával. Itt két kategóriát különböztet meg:

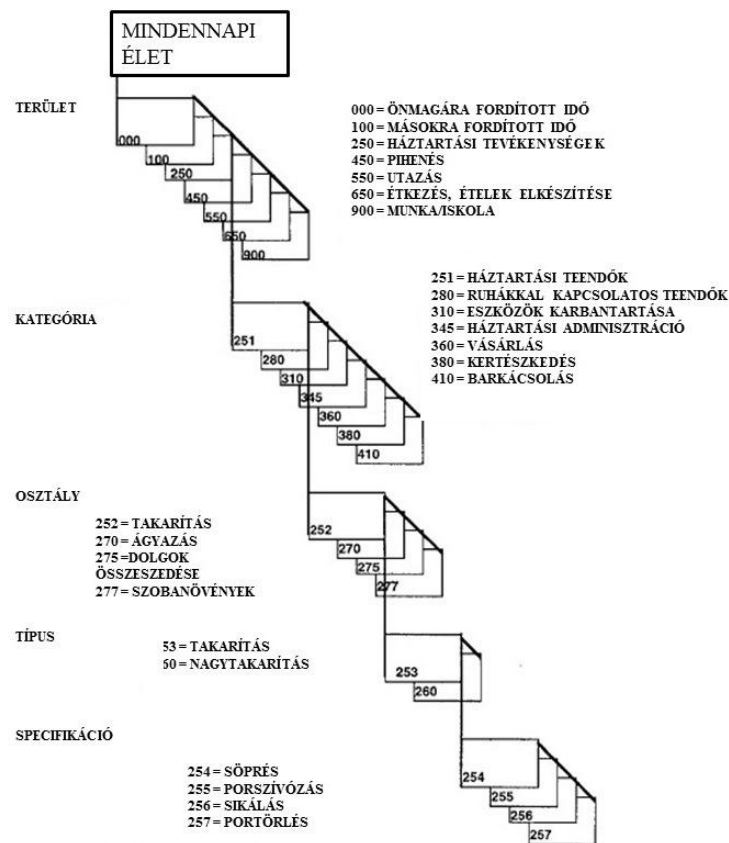
- *gyakran ismétlődő tevékenységek*: ezek élettanilag fontos cselekvések, események melyek magas gyakorisággal fordulnak elő (pl. házimunka, biológiai szükségletekhez kapcsolódó tevékenységek, munkába járás).
- *egyszer vagy néhányszor előforduló tevékenységek*: életünk során átlagosan kevés alkalommal találkozunk ezzel a tevékenységgel (pl. házasságkötés, gyermek születése).

A tevékenységek folyamatának vizsgálata során sémákat, mintákat figyelhetünk meg az egyének viselkedésében. Ezek a minták a tevékenységek sorozatát jelentik (önmagukban vagy más tevékenységekkel összefonódva), amelyek adott időintervallumon belül ismétlődnek. A mindennapi életben jelenlévő sémák – a rutin tevékenységek ismétlődésének – vizsgálatára hét tevékenységi területet generáltak svéd kutatók (Vrotsou et. al., 2009), amelyekbe a napi tevékenységek beilleszthetők:

1. önmagára fordított idő
2. másokra fordított idő
3. háztartási tevékenységek
4. pihenés
5. utazás
6. étkezés, ételek elkészítése
7. munka/iskola

A tevékenységeket alkategóriákra bontva összesen öt szintet különböztetünk meg, amelyet az *1. ábra* szemléltet: terület, kategória, osztály, típus, specifikáció. Az öt szint

összesen hatszáz általános tevékenységet foglal magában. A kategorizálás lehetőséget ad arra, hogy komplex sémát alkossunk a mindennapi tevékenységek megjelenési formáiról és segíti az így kapott információk elemzését. (Ellegard, 1999).

1. ábra: A mindennapi tevékenységek kategorizálása

Forrás: Ellegard (1999) alapján kismértékben módosítva

Hasonlóan részletes felosztás kínál számunkra az Egészségügyi Világszervezet csoportosítása is, amely tevékenységi körökre, azokat pedig konkrét tevékenységekre lebontva kategorizálja a mindennapi teendőket. A WHO (2001) meghatározása szerint a részvételen alapuló, involváltságot feltételező tevékenységeket kilenc csoportba sorolhatjuk be, amelyek:

1. tanulás és a tudás alkalmazása
2. általános feladatok és szükségletek
3. kommunikáció
4. mobilitás/közlekedés
5. önmagunkról való gondoskodás
6. otthoni élet

7. interperszonális kapcsolatok
8. az élet főbb területei
9. közösségi, civil és társadalmi élet

Az egyes csoportok tovább bonthatóak alcsoportokra – például az otthoni élet tevékenységeit az alábbiak szerint oszthatjuk fel:

6. otthoni élet

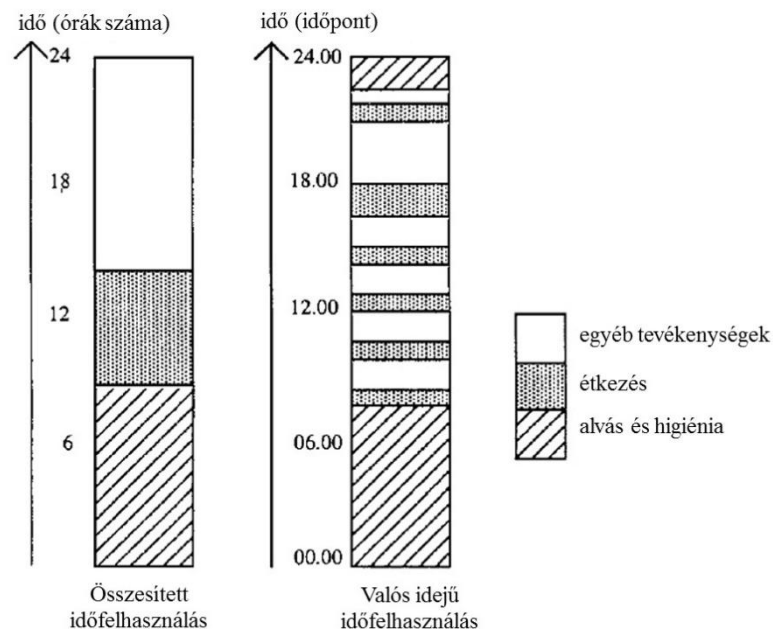
- a szükségletek kielégítése
- a háztartási tárgyak karbantartása és mások segítése
- háztartási feladatok
 - ételek elkészítése
 - egyéb háztartási feladatok
 - házimunka végzése (ruhamosás és szárítás, mosogatás és konyhai takarítás, általános takarítás, háztartási gépek használata, napi szükségleteket kielégítő tárgyi feltételek rendben tartása, szemet összegyűjtése, szemetkezelés, egyéb meghatározott házimunka, egyéb meghatározatlan házimunka).

2.4. A MINDENNAPI TEVÉKENYSÉGEK ÉS AZ IDŐ VISZONYA

A folyamatot, hogy adott tevékenységet mikor, mennyi ideig végzünk, és milyen gyakorisággal ismételjük meg, két kontextusban vizsgálhatjuk. A tevékenységeket és az időintervallumokat - a tevékenységek hosszát - tekintve meghatározhatunk *projekt* tevékenységeket és *mindennapi* tevékenységeket. A *projekt* jellegű tevékenységek olyan elfoglaltságokat takarnak, melyeket az egyén egy hosszú vagy rövidtávú cél megvalósítása érdekében végez. Például a gyermeknevelés a szülő számára hosszú távú cél, amely különböző tevékenységek kombinációját jelenti. Ez olyan tevékenységeket hordoz magában, amelyeket az egyén kénytelen elvégezni, és olyanokat, amelyekre lehetősége van. Ugyanakkor projekt típusú elfoglaltság a kertészkedési is, amelynek során több különböző tevékenység is megjelenhet: a kert megtervezése (a kert elemeinek megtervezése, magok vásárlása), az aktív kerti munka (ültetés, ásás, öntözés, aratás stb.) és maga az élvezet (séta a kertben, gyönyörködés a virágokban). Egyértelmű tehát, hogy az egyes tevékenységek folyamatot alkotnak, ugyanakkor az időben nem szükségszerűen követik egymást megszakítás nélkül. Ezzel szemben a *mindennapi* értelemben vizsgált tevékenységek nem egy adott cél elérésére irányulnak, hanem különböző tevékenységek

egymásutániságát jelentik, amelyek különböző projekt feladatok ellátását eredményezik. Ebben az esetben egy folyamatos cselekvéssorozat valósul meg, amely nem szakad meg és egy adott időtartamon keresztül fennmarad (pl. egy nap). A mindennapi tevékenységek folyamata az egyén biológiai, élettani szükségletei és a szociális környezet által meghatározottak (Hagerstrand, 1985, idézi Ellegard 1999).

A napi időfelhasználás vizsgálatának szempontjából két módszert különböztethetünk meg, amelyet a 2. ábra mutat be.

2. ábra: Az összesített és valós idejű időfelhasználás ábrázolása

Forrás: Ellegard (1999) alapján kismértékben módosítva

Az összesített időfelhasználás módszere megmutatja, hogy 24 óra alatt, milyen volumenű időráfordítást igényeltek az egyes tevékenységek (Ellegard 1999). Ebben az esetben egy összesített értéket kapunk, amely csak arra világít rá, hogy az adott periódus alatt hány időegységet emészt fel egy tevékenységsorozat. Az ábráról leolvashatjuk, hogy a példaként szolgáló egyén 24 órából nagyjából 9 órát alvással és higiéniai tevékenységekkel tölt, körülbelül 5 órát étkezésre fordít és hozzávetőlegesen 10 órán át egyéb tevékenységeket folytat. Az összesített időfelhasználás vizsgálata azonban nem ad képet arról, hogy az egyes tevékenységek a nap mely szakában és milyen gyakorisággal zajlanak. A valós idejű időfelhasználás módszerét alkalmazva már elkülönülten jelennek meg az egyes tevékenységtípusok, megfigyelhetjük, hogy az egyes napi feladatokat

milyen más teendők követik, ezek milyen rendszerességgel ismétlődnek és mekkora időintervallumot ölelnek fel.

2.5. A MINDENNAPI TEVÉKENYSÉGEK LEGFONTOSABB KUTATÁSI MÓDSZEREI

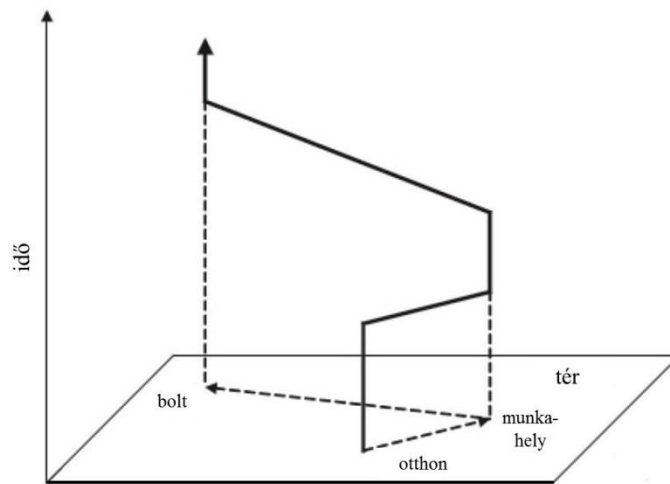
2.5.1. Időmérleg kutatás

A mindennapi életéről és tevékenységekről társadalmi szintű információt az időmérleg kutatások segítségével nyerhetünk. Ez olyan társadalomstatisztikai adatfelvételi és elemző eljárásokat foglal magában, amelynek segítségével képet kaphatunk arról, hogy közösségi szinten mit, mikor és hogyan végzünk és mekkora időráfordítás szükséges ehhez. Feladata, hogy a társadalom életkörülményeiről, életviteléről más országok adataival összehasonlítható eredményeket adjon. Az időmérleg kutatások eszköze az időmérleg-napló, amelyet a mintában szereplő egyének napi tevékenységeik alapján vezetnek (KSH, 2010). A United Nations Statistics Division honlapján fellelhetőek az egyes országok által készített időmérleg kutatások a világ számos pontjáról (United Nations Statistics Division, é. n.).

Az időmérleg kutatásokkal szemben megfogalmazott leggyakoribb kritika, hogy kevés vagy semmilyen információt nem nyújt a tevékenységi preferenciákkal, a tevékenységek élvezeti szintjével kapcsolatban (Law, 2002); nem keresi a választ arra, hogy a tevékenységek milyen kapcsolatban állnak egymással, mint folyamat, és nem kutatja a tevékenységek mögötti szándékokat (Ellegard, 1999). Az időmérleg kutatásokkal bővebben a 2. fejezet foglalkozik.

2.5.2. VISUAL-TimePacTS ábrázolási módszer

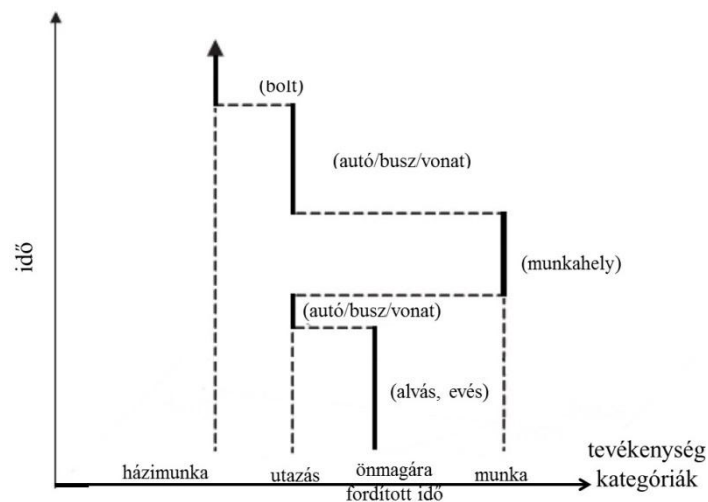
Az ábrázolási módszer lényege, hogy interaktív módon tanulmányozhassuk az időfelhasználást az egyén, a csoport és a társadalom szintjén. Célja, hogy megmagyarázza, miért úgy néz ki egy adott napja az egyénnek, mennyire fontos a tevékenységek egymásutánisága és ez milyen információt hordoz magában; a hasonló emberek hasonló sorrendben végzik-e teendőiket, és milyen minták fordulnak elő a leggyakrabban. A módszer feltételezi, hogy az idő folyamatos előrehaladását és változását és az egyén magatartásának befolyásoló hatását. Eszerint az egyén egy adott időpontban csak egyféle tevékenységet végezhet. Az egyén mozgását tér-idő útvonal és a tevékenységi útvonal segítségével ábrázolja.

3. ábra: Az egyén tér-idő útvonala

Forrás: Vrotsou et. al. (2009) alapján kismértékben módosítva

A tér-idő útvonal az egyén térben és időben való elmozdulását folyamatként ábrázolja (3. ábra), ennek kiterjesztett formája a tevékenységi útvonal, amely az egyén tevékenységeinek folyamatát reprezentálja (4. ábra).

4. ábra: Az egyén tevékenységi útvonala

Forrás: Vrotsou et. al. (2009) alapján kismértékben módosítva

A tevékenységi útvonalak elemzése lehetővé teszi, hogy egyidejűleg csoportok időfelhasználását vizsgáljuk, úgy, hogy közben az egyéni karakterisztikák is kirajzolódhatnak. A VISUAL-TimePAcTS ábrázolási módszer segítségével lehetőségük van a tevékenységek karakteréről, időpontjáról és időtartamáról információt szerezni egyetlen ábrán keresztül, akár társadalmi szinten (1. melléklet) (Vrotsou et. al., 2009).

2.5.3. Day Reconstruction Method

A DRM (day reconstruction method) az időmérleg kutatásoknak azt a hiányosságát hivatott kiküszöbölni, hogy nem kapunk információt arról, hogy az egyes tevékenységeket hogyan élik meg a vizsgált egyének, milyen érzéseket kelt bennük az adott feladat elvégzése. A fent jelzett módszerek egyike sem alkalmaz mérőszámokat annak kifejezésére, hogy a tevékenységek elvégzése milyen mértékű elégedettségi szintet vált ki. Az ESM kutatások során (experience sampling method) a mintában szereplő egyéneknek nem csak azt kell feljegyezniük, hogy mit és mikor csináltak, hanem azt is, hogy a nap folyamán hogyan érezték magukat. Ezt a technikát és az időmérleg kutatásokat ötvözi a DRM. A válaszadóknak először fel kell idézniük az elmúlt nap eseményeit, amelyet napló formában rögzítenek epizódokként. Ezután minden epizód esetében kérdésekre kell választ adniuk a szituációval és annak kiváltott érzelmeivel kapcsolatban. A cél, hogy pontos képet adjon az élmények, a tevékenységek és a körülmények közötti kapcsolatról (2-3. melléklet). Az ESM módszerrel szembeni előnye, hogy kevesebb válaszadási hibát eredményez és a nap eseményeiről és a kiváltott érzelmekről teljes képet ad egy adott időintervallumban, ellentétben az ESM-mel, amely csak a nap adott időpontjaiban tapasztalt érzelmekről ad képet (Kahneman et. al, 2004).

2.6. HAZAI KUTATÁSOK A MINDENNAPI TEVÉKENYSÉGEKRŐL

Az egyes napi tevékenységeket, szokásokat és az ezekhez kapcsolódó jelenségeket több kutatás is vizsgálja. A következőkben bemutatok néhány hazai kutatási eredményt olyan tevékenységekről, amelyek minden magyar polgár életében jelen vannak.

2.6.1. Étkezés

A GFK Hungária eredményei szerint minden második magyar naponta háromszor, minden harmadik ember naponta négyszer vagy többször szakít időt étkezésre (GFK.hu, 2012c). A megkérdezettek 60%-a készíti el szívesen a menüt, míg 40% nem szívesen főz. A lakosság megközelítőleg fele évente legalább egyszer étkezik hagyományos étteremben, büfében, pizzériában és/vagy gyorsétteremben (GFK.hu, 2012b). A hétvégi ebédek és vacsorák alkalmával a családok 80%-a közösen étkezik, a hétköznapiakon már csak a vacsora közös tevékenység, az is csupán 61% esetében. Az étkezés azonban nem csak a biológiai szükségletek kielégítését szolgáló tevékenység, társadalmi kapcsolatteremtő szerepe is

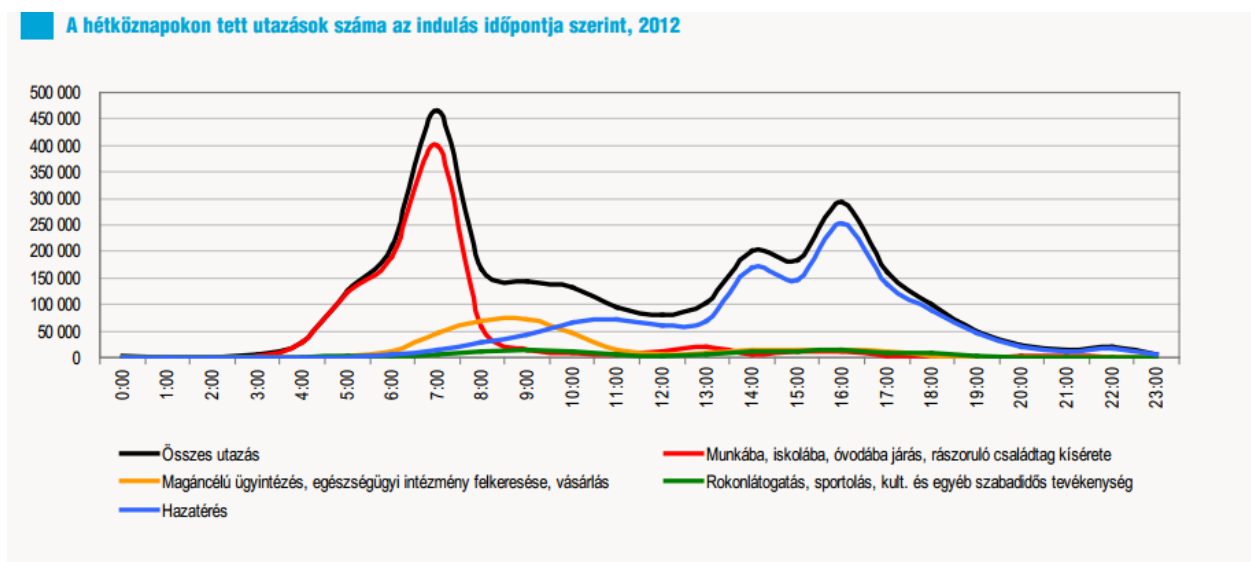
van. A Szonda Ipsos kutatása rávilágít, hogy a válaszadók 86%-a szerint a közös étkezések pozitívan hatnak a családi, szociális kapcsolatokra (Piackutatások.hu, 2013c.).

2.6.2. Alvás, pihenés

Az alvási szokásokról a Lenor Magyarország készített reprezentatív kutatást 2013-ban. Az alvás mellett az ágyban leggyakrabban végzett tevékenységek a TV- és filmnézés, továbbá az olvasás és az intim együttlét; ezt követi a számítógépezés és az ágyban való étkezés. A megkérdezettek a hétköznapiakon átlagosan 7,1 órát alszanak, hétvégén egy órával többet, TV- és filmnézéssel 2,1 órát (hétvégén 2,9 órát) töltenek, számítógépezésre 1,6 órát (hétvégén 2 órát) fordítanak. Az intim együttléttel átlagosan naponta 1,1 órát (hétvégén 1,4 órát) töltenek a válaszadók, olvasásra nagyságrendileg ugyanennyi időt fordítanak. A kutatásban résztvevők nagyjából fele a párjával alszik, a legmagasabb arányban ez a 18-35 éveseknél figyelhető meg. A kor előre haladtával ezek a tevékenységek és az ezekre fordított idő változhat (Lenor Alváskutatás, 2013).

2.6.3. Közlekedés

A magyar háztartások 75%-ánál jelentkezik közlekedési költség, a fennmaradó 25% nem, vagy díjmentesen utazik. 2012-ben a lakossági közlekedési kiadások elérték a 732 milliárd forintot. A háztartások 29%-ának voltak csak személygépkocsival való közlekedésből adódó költségei, 20%-nak pedig csak a közösségi közlekedés jelentett kiadásokat ezen a téren; mindössze 25%-ra jellemző, hogy mindkét közlekedési forma kiadásokat produkált (KSH.hu 2013, idézi Piackutatások.hu, 2013d). A magyarok 34,1%-a – anyagi okokból is – az elmúlt 2-3 évben többet használta kerékpárját közlekedési eszközként, mint a korábbi években (Piackutatások.hu, 2013a). Az esetek 30%-ában az utazók elhagyják lakóhelyük közigazgatási területét. Az utazások leggyakoribb okai a munkába és iskolába járás, rászoruló családtag kísérete; a magáncélú ügyintézés és az egészségügyi intézmények felkeresése, továbbá a vásárlás és az egyéb szabadidős, kulturális tevékenységek. Az összes utazás átlagát tekintve a legtöbb utazási tevékenység a hétköznapiakon reggel 6 és 8 óra között történik, majd 14 és 17 óra között. A magán célú ügyintézésből fakadó utazások leggyakrabban reggel 7 és 10 óra között zajlanak (5. ábra) (KSH.hu 2013, idézi Piackutatások.hu, 2013c).

5. ábra: A hétköznapokon tett utazások száma az indulás időpontja szerint, 2012

Forrás: KSH.hu, 2013

2.6.4. Szabadidős tevékenységek

Hazánkban a szabadidős tevékenységek pénztárcakímélő változatai népszerűek. Ilyen a zenehallgatás, az olvasás, a főzés és a kertészkedés. Társasági eseményekre, vendégfogadásra az európai átlagnál kevesebb időt fordítanak a magyarok, azonban a kultúrafogyasztás mértéke nem tér el jelentősen - derül ki a GFK kutatásából. Az újságolvasást nagyobb arányban választják a férfiak, a nők pedig szívesebben olvasnak könyveket. Nagymértékben eltér negatív irányba az európai átlagtól az éttermekben való fogyasztás mértéke, de a moziba járás is kevésbé népszerű itthon. Ezzel szemben több időt töltünk számítógépes játékokkal és kertészkedéssel (1. táblázat). Hazánkban azok a szabadidős tevékenységek vannak előtérben, amelyek könnyen, otthonról is végezhetőek, és kevesebb anyagi vonzattal járnak (GFK.hu, 2012a.).

1. táblázat: Az egyes tevékenységeket havonta legalább egyszer végzők aránya Magyarországon és európai átlagban, 2012

	Európa	Magyarország
Újságot olvas	77	74
Magazint olvas	74	64
Könyvet olvas	70	65
Zenét hallgat	93	92
Hobbiból főz	71	61
Vendégeket fogad otthonában	61	44
Reggelizni, ebédelni, vacsorázni beül valahová	61	30
Moziba jár	31	12
Koncertre, színpadi előadásra vagy bemutatóra jár	14	12
Sportrendezvényekre jár	16	11
Múzeumba vagy művészeti kiállításokra jár	11	7
Elektronikus, video vagy számítógépes játékokkal játszik	55	61
Kertészkedik, ház körül ténykedik	40	46

Forrás: GFK Roper Reports Worldwide, 2012

A mindennapi élet és az ahhoz kapcsolódó tevékenységek társadalmi, lokális és egyéni szinten is meghatározottak. Mégis felismerhetőek azok a sémák és minták, ami miatt mindennapiságról beszélhetünk. Ezek a tevékenységek minden ember életében rendszeresen jelen vannak és ismétlődnek, így érdemes a különböző mintákra, jellegzetességekre, változásokra és alakuló trendjelenségekre figyelmet fordítani.

3. TEVÉKENYSÉGSZERKEZET AZ IDŐMÉRLEG KUTATÁSOK TÜKRÉBEN

3.1. KORAI KUTATÁSOK

Az időgazdálkodással kapcsolatos első publikációk 1913-ban jelentek meg: az amerikai Bevans írása, *How Working Man Spend Their Time* címmel, és ugyanebben az évben az Egyesült Királyságban adták ki Pember-Reeves munkáját *Round About a Pound a Week* címmel. Az Egyesült Államokban 1915-ben végezték az első felmérést a háztartások időfelhasználására vonatkozóan, amely már a különböző tevékenységcsoportokat vizsgálta, úgy, mint a fizetett munka, a házimunka, a higiénia, a szabadidős tevékenységek köre és így tovább (Pentland et. al., 1999). A gazdasági célokat szolgáló első jelentős időmérleg kutatás az 1920-as évek elején zajlott. Sztrumilin szovjet közgazdász az orosz parasztok körében végzett kutatást, amelynek során a napi tevékenységeket vette számba egyéni és háztartási szinten, napi, szezon szerinti és éves bontásban. Ezt a korai időmérleg kutatást a hadigazdálkodás hasznosította az elosztás és a tervezés segítésére. A Sztrumilin által gyűjtött adatok lehetőséget adtak arra, hogy az egyes tevékenységekhez munkaidőnormákat rendeljenek (KSH, é. n.). 1923-ban a japánok is elvégezték az első időgazdálkodással kapcsolatos kutatást, amelyet Osaka városi önkormányzata rendelt el és a kutatás fókuszát a szabadidő eltöltése jelentette. Ezt követően egyre több kisebb-nagyobb kutatást végeztek az egyes nemzetek (Pentland et. al., 1999). A következő jelentős mérőföldkő Szalai Sándor nevéhez köthető, az ő vezetésével folyt az első Nemzetközi Időmérleg Kutatómunkálat 1965-ben. Nemzetközi kutatócsoportot hoztak létre, amelynek feladata a felvételi és elemzési módszertanok kidolgozása és az elemzés elvégzése volt (KSH, é. n.).

Magyarországon az első időmérleg kutatást az 1960-as évek elején végezték belpolitikai okokból és az adatfelvétel csak nők körében történt. A kutatás fókuszát a nők munkavállalása volt, célja, hogy empirikus igazolást adjon arról, hogy a kétkeresős családok jobban élnek, mint azok, ahol csak a férfi dolgozik (KSH, é.n.). Ezt követően 1963-ban már a teljes 18-60 év közötti népesség reprezentatív mintáján, 12 000 fő bevonásával végeztek kutatást. Az első teljes évre kiterjedő kutatás 1976 novembere és 1977 októbere között zajlott. A felvétel ekkor már az év minden napjára egyenlően elosztott adatgyűjtéssel folyt a 15-69 éves lakosság körében, amelynek eredményeképpen 27 600 időmérleg megfigyelést elemezhettek a kutatók. A következő teljes évre vonatkozó

kutatás (1986-1987) még nagyobb mintaelem számmal történt, megközelítőleg 40 000 időmérleg-napló állt rendelkezésre, amelyet a 15-79 éves polgárok reprezentatív mintája szolgáltatott. Ezzel szemben az 1993-ban készített egyszeri időmérleg-felvétel csupán 3 hónapos időszakot ölel fel. A 18-79 évesek körében 11 000 fős mintán végzett kutatás célja, hogy felmérje a rendszerváltás életmódra gyakorolt hatásait (Falussy – Vukovich, 1996). Ezen felül máig két éves vizsgálat történt, 1999-2000-ben és utoljára 2009-2010-ben (KSH, é.n.).

3.2. TEVÉKENYSÉGOSZTÁLYOZÁSI RENDSZEREK

Ahhoz, hogy az időmérleg kutatások során felvett adatokból hiteles következtetéseket vonhassunk le társadalmi szinten, szükség van arra, hogy a vizsgált tevékenységeket hierarchikusan szervezett osztályokba soroljuk. Az osztályok a tevékenységeket céljuk, funkciójuk és jellegük szerint csoportosítják az egyes kategóriákba. A tevékenységosztályokat célszerű az aktuális trendeknek, társadalmi változásoknak megfelelően összeállítani, mivel egyes tevékenységek fokozatosan eltűnnek, közben új szokások, új tevékenységek épülnek be a mindennapokba. Az osztályozási rendszereket céljuk szerint különíthetjük el. Az *általános* célú rendszerekhez tartozik minden nemzeti időmérleg kutatás - a vizsgált tevékenységek listáját úgy állítják össze, hogy azzal a teljes lakosság időfelhasználását lehessen jellemezni. Ezzel szemben a *speciális* felhasználási célból összeállított tevékenységosztályokat rétegfelvételek, speciális élethelyzetek és elemzési célok esetén használják (Falussy, 2007).

A tevékenységek osztályozása során öt alapelvet kell figyelembe venni. A rendszernek *átláthatónak* kell lennie, ez racionális szempontok szerint felépített csoportok használatát követeli meg, emellett meg kell felelnie a *stabilitás* elvének is, vagyis a főbb csoportoknak és alkategóriáknak állandónak kell lenniük. Gyakran okoz problémát, hogy egyszerre kell a *teljeskörűség* és az *arányosság* feltételének megfelelni: az alacsony gyakoriságú, de funkcionálisan lényegesen elkülönülő tevékenységeket célszerű hasonló profilú tevékenységgel összevontan kezelni. Végül figyelembe kell venni, hogy a teljes tevékenységosztályozási rendszer *egységes* képet mutasson (Falussy, 2007).

Az osztályozási rendszerek *alapegységeinek* az elemi tevékenységeket tekintjük, amelyek további egységekre nem bonthatóak, ilyen az alvás, az újságolvasás vagy a vasalás. Ezt követi a *tevékenységkategória*, amely nagy gyakoriságú elemi

tevékenységeket vagy kisebb esetszámú, de hasonló jellegű elemi tevékenységet foglal magába. Megkülönböztetünk *tiszta tevékenységkategóriákat* (pl. alvás, testi higiénia), *célokkal kombinált kategóriákat* (pl. saját háztartás részére végzett munkák a különböző célok szerint csoportosítva) és *helyszínekkel kombinált kategóriákat* (pl. vásárlás kisboltban, szupermarketben, piacon, bevásárlóközpontban). Továbbá, vizsgálhatunk *résztevőkkel kombinált kategóriákat* (beszélgetés családtaggal, ismerőssel, idegennel) és *eszközök/tárgyak szerinti kategóriákat* (pl. könyv, magazin, folyóirat olvasás).

A hierarchia következő szintjén a *tevékenységcsoportok* állnak, itt a tevékenységeket valamilyen közös funkció alapján kategorizálják; ezt követi a *tevékenység-főcsoport*, amely a tevékenységcsoportokat közös vonás vagy funkció alapján összekapcsoló magasabb egység a rendszerben (pl. a saját háztartás ellátása: hagyományos háztartási munkák, ház körüli munkák, javító karbantartó munkák). A legáltalánosabb funkciók szerint kapcsolódnak össze az egyes főcsoportok a blokkokban, amely három terület szerint különíti el a tevékenységeket. Az I. blokkban a *társadalmilag kötött tevékenységek* szerepelnek, amelyek olyan tevékenység főcsoportokat tartalmaznak, amelyeket általánosságban mindenki végez. A II. blokk a *fiziológiailag kötött*, mindenki által napi rendszerességgel végzett tevékenységeket sorolja fel. A III. blokk a *szabadon végzett tevékenységek* kategóriája, amelyben viszonylagos szabadsággal, alternatív módon megválasztható tevékenységeket találunk (Falussy, 2007).

3.3.A MAGYAR LAKOSSÁG IDŐFELHASZNÁLÁSA A 2009/2010-ES IDŐMÉRLEG KUTATÁS ALAPJÁN

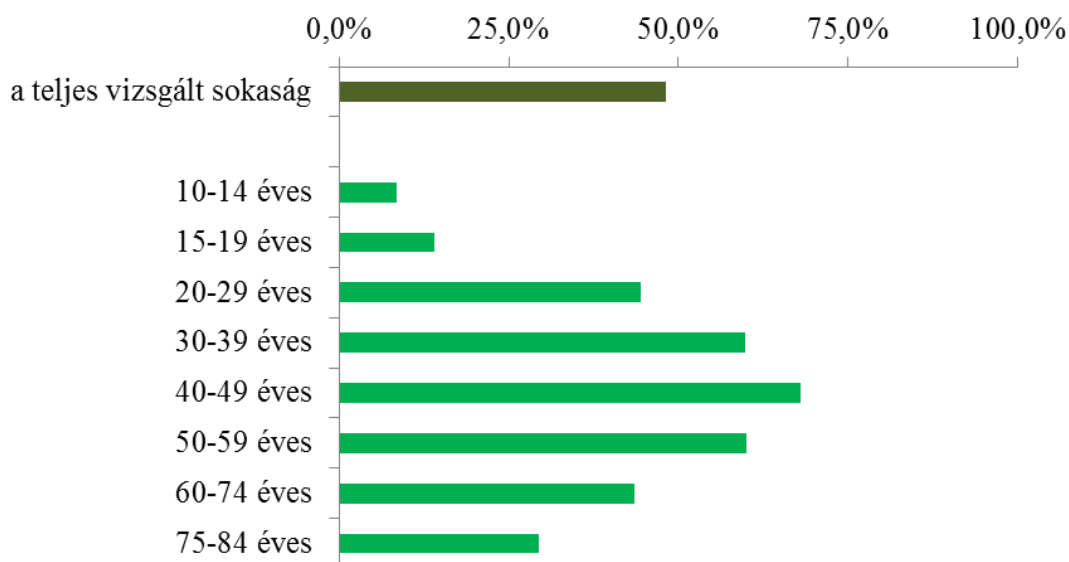
A Központi Statisztikai Hivatal legutóbbi időmérleg kutatását a 2009/2010-es években végezte a 10-84 éves lakosság reprezentatív mintáján. A felvételt követően összesen 13 000 időmérleg napló adatait dolgozták fel a kutatók, amelyek maximálisan 548 kódolt elemi tevékenységet tartalmaztak. Az adattárban a népesség napi időfelhasználásának jellemzésére három mutató található meg.

- „A” mutató: megmutatja az egy főre jutó átlagos napi időráfordítást (percben) a teljes vizsgált sokaságra vonatkozóan.
- „B” mutató: egy adott tevékenységet ténylegesen végzők arányát mutatja meg a teljes vizsgált sokasághoz viszonyítva.
- „C” mutató: az adott tevékenységet ténylegesen végzők átlagos időráfordítása percben (Központi Statisztikai Hivatal, 2012).

Elemzésemhez az adattár „B” és „C” mutatóinak eredményeit használom, mivel a vizsgálat tárgyát az a célcsoport képi, akik az adott tevékenységet ténylegesen végzik, ezáltal releváns, hiteles képet adnak az egyes tevékenységekre szánt idő mértékéről. A magyar lakosság általános napi időgazdálkodására irányuló elemzésemet három demográfiai változó mentén végzem, amelyek a nem, a korcsoportok és az iskolai végzettség. Ezek azok a változók, amelyek általános képet nyújtanak, emellett a további elemzésekhez is alapot szolgáltatnak. A későbbi részletes vizsgálatok alapját elsősorban a korcsoportonkénti áttekintés határozza meg, azonban más releváns változókat sem szabad figyelmen kívül hagyni. Az áttekintés a tevékenység főcsoportok és az egyes blokkok szintjén történik.

Általánosságban megállapítható, hogy mind a társadalmilag, mind a fiziológiailag kötött és a szabadon végzett tevékenységek közel azonos arányban képviseltetik magukat a lakosság körében a fent jelzett demográfiai változóktól függetlenül. Ezek olyan tevékenységek, amelyekkel legtöbbünk napi rendszerességgel találkozunk, napi rutinjában megjelenik. Az eltérés azonban abban figyelhető meg, hogy a blokkokat főcsoportokra bontva a demográfiai változók más és más arányokat és időráfordítást váltanak ki az adott tevékenységek esetén.

A társadalmilag kötött tevékenységek közül a *kereső-, termelőtevékenység* a férfiak magasabb hányadára jellemző, átlagosan naponta 1 órával többet töltenek ilyen jellegű tevékenységekkel, mint a nők. A korcsoportonkénti áttekintésből kiderül, hogy átlag feletti a kereső-, termelőtevékenységeket végzők aránya a 30-39, 40-49 és az 50-59 évesek körében, valamivel az átlag alatt van azok aránya, akik a 20-29 és a 60-74 év közötti korcsoportokba tartoznak. A 10-14 évesek és az idősek (75-84 évesek) folytatnak legkevésbé ilyen tevékenységeket, jóval az átlag alatti aktivitást mutatnak ezen a téren (6. ábra). A legtöbb időt (406 perc) a 30-39 évesek fordítanak kereső-, termelőtevékenységre, azonban nem sokkal maradnak le a 40-49 évesek (403 perc) és a 20-29 év közöttiek. Ha iskolai végzettség szerint vizsgáljuk a csoportokat, kitűnik, hogy a 8 általános vagy alacsonyabb végzettséggel rendelkező válaszadók jóval az átlag alatti arányban dolgoznak (36,2%), legnagyobb arányban (59,2%) a szakiskolát végzettek folytatnak kereső-, termelőtevékenységet. Azonban a középiskolai és felsőfokú tanulmányokkal rendelkezők esetén is az átlag feletti a teljesítmény és ők azok, akik a legtöbb időt töltik munkával – mindkét esetben átlagosan 398 percet naponta.

6. ábra: A kereső-, termelőtevékenységet végzők aránya korcsoportok szerint

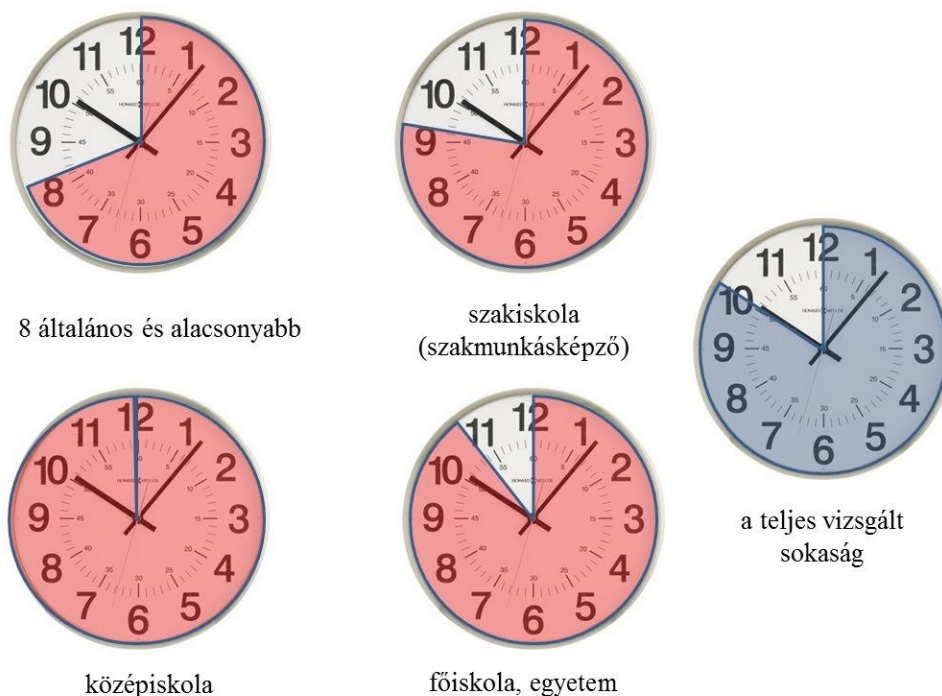
Forrás: saját szerkesztés Központi Statisztikai Hivatal, 2012 alapján

A *tanulásra, önképzésre* fordított idő a nemek esetén közel azonos és hasonló arányban foglalkoznak vele napi szinten mind a férfiak, mind pedig a nők. A legtöbben a 10-14 évesek (67,6%) és a 15-19 évesek (64 %) közül tanulnak, ők magasan meghaladják a 12,4%-os átlagot. A 20-29 éves korcsoport is átlagon felül teljesít, 21,3 %-uk folytat tanulmányokat. A fenti korcsoportok átlagosan napi 5-6 órát fordítanak tanulásra. Jellemző, hogy a 8 általánossal vagy alacsonyabb végzettséggel rendelkezők közül kerülnek ki legnagyobb arányban az iskolarendszerű vagy önképzésben résztvevők, ők megközelítik az átlag kétszeresét. Legkevesbé a szakiskolát végzettek vesznek részt képzésben. A tanulásra fordított idő a legmagasabb a 8 általánossal vagy alacsonyabb végzettséggel rendelkezők körében (339 perc), míg a felsőfokú végzettséggel rendelkezők szánják a legkevesebbet (199 perc) időt erre a tevékenységre naponta.

A *saját háztartás ellátása* továbbra is inkább a női tevékenységek közé sorolható, a nők több mint 90%-a felelős ezért a tevékenységért, miközben a férfiaknak csupán 67,8%-a veszi ki a részét a háztartási munkákból és közel másfél órával kevesebbet foglalkoznak az ezzel járó tevékenységekkel. A legnagyobb arányban az 50 év feletti korcsoportokra jellemző a háztartás ellátásával járó feladatok elvégzése, ők naponta több mint 3 órát fordítanak erre; ellenben a 10-14 és 15-19 évesek azok, akik a legkevesbé végeznek ilyen tevékenységeket, naponta nagyjából 1-1,5 órát. Végzettség szerint nincsenek kiugró eltérések a tevékenységet végzők arányában, csupán a legkevesbé képzettek maradnak le

nagyságrendileg 10%-ponttal a többiektől. Az időráfordítást tekintve első helyen a szakiskolát végzettek állnak (120 perc), a legkevesebb időt (102 perc) pedig a középiskolai tanulmányokkal rendelkezők fordítanak háztartási munkára.

Vásárlással, szolgáltatások igénybevételével és ügyintézésrel szintén nagyobb arányban foglalkoznak a nők, azonban az ezekre szánt idő a két nem esetében közel azonos. Az elemzett tevékenységeket átlag feletti arányban végzik a 30-74 év közötti korcsoportokba tartozó válaszadók, azonban minden korcsoport megközelítőleg ugyanannyi időt szán ezekre. Ezen a téren szintén alacsonyabb arányú aktivitás figyelhető meg a legalacsonyabb végzettséggel rendelkezők esetében, egyedül ők teljesítenek az átlag alatt és a legkevesebb időt is ez a csoport fordítja a fenti főcsoportba sorolt tevékenységekre. Időráfordítás szempontjából kiemelkednek a középiskolát végzettek, ők naponta 1 órát töltenek ezekkel az elfoglaltságokkal (7. ábra).

7. ábra: A vásárlásra, szolgáltatások igénybevételére és ügyintézésre fordított idő iskolai végzettség szerint

Forrás: saját szerkesztés Központi Statisztikai Hivatal, 2012 alapján

Saját gyermek ellátásával és gondozásával átlagosan naponta a férfiak 15,8%-a és a nők 23%-a foglalkozik, amelyre közel egy órával többet áldoznak az anyák. A gyermekkel való törődés kiemelkedő arányban jelenik meg a 30-39 éves korosztályban. Átlag feletti

időráfordítás a 15-39 év közöttiek esetén figyelhető meg. Legmagasabb arányban a felsőfokú tanulmányokkal rendelkezők foglalkoznak gyermekük gondozásával, míg a középfokú és a legalacsonyabb képzésben részesültek elmaradnak az átlagtól. Ugyanezt a képet mutatja a napi időráfordítás is.

A *közlekedés*, mint napi tevékenység a férfiak nagyobb hányadát érinti (82,1%, nők 75,4%), azonban mindkét nem jelentős arányban találkozunk ezzel az elfoglaltsággal, ami átlagosan napi 80 percet vesz igénybe. Az átlagnál jóval kisebb arányban utazik a népesség 60 év feletti része, a legtöbb idejükbe pedig a 15-19 éveseknek kerül a közlekedés (bár átlag feletti időráfordítás figyelhető meg a 20-49 év közötti korcsoportokban is). A 8 általános vagy alacsonyabb végzettséggel rendelkezők körében szembetűnően alacsonyabb a közlekedés megjelenése, mint napi tevékenység - a másik három végzettségi szint esetén hasonló értékek figyelhetők meg. Az alacsonyabb végzettséggel rendelkezők közlekedésre fordított ideje elmarad az átlagos értéktől, a középfokú iskolát végzettek pedig jóval meghaladják az átlagos szintet.

A fiziológiailag kötött tevékenységek csoportjába olyan, napi rendszerességgel végzett elfoglaltságok tartoznak, amelyek az alapvető élettani funkciókat támogatják. A tevékenységeket végzők aránya minden demográfiai szemponttól független, azonban eltérés figyelhető meg a korcsoportonkénti és a végzettség alapján vizsgált időráfordításokban. Ezek közé tartozik az *alvás*, amely nélkül az ember nem képes regenerálódni. Az átlagnál többet alszanak a 29 évnél fiatalabbak és a 60 évnél idősebbek, és a 8 általános vagy alacsonyabb végzettséggel rendelkezők.

Hasonlóan, az *étkezés* esetében is a korcsoportonkénti összehasonlítás mutat eltérést: míg minden korcsoport átlag (101 perc) körüli időráfordítást mutat az étkezés tekintetében, addig a 15-19 év közötti fiatalok csupán 89 percet töltenek ezzel és némileg több időt szánnak étkezésre a felsőfokú végzettséggel rendelkező válaszadók. A *testi higiénia és az öltözködés* kisebb szerepet kap a 10-14 évesek körében, ők az átlagnál 5 perccel kevesebbet foglalkoznak ezzel, míg a többi korcsoport esetén átlagos értékeket figyelhetünk meg.

A *passzív pihenés és ébren fekvés* az 50 év felettiekre jellemző átlag feletti arányban, a kor előre haladtával egyre nagyobb mértékben; naponta átlagosan 1,5-2 órát töltenek ezzel a tevékenységgel. Az átlagnál többet pihennek az alacsonyabb végzettséggel

rendelkezők, mint a legalább középiskolát végzettek, és időráfordítás tekintetében is hasonló kép figyelhető meg. A *betegség miatti fekvés, az öngyógyítás* átlagosan több időt vesz el a férfaitól (62 perc), mint a nőktől (49 perc). Egyértelműen kirajzolódik az időmérleg adataiból, hogy az 50 év felettiek nagyobb arányban kényszerülnek erre a tevékenységre, mégis a legtöbb időt a 10-14 évesek töltik ágyban betegség miatt, amelynek értéke (310 perc) magasán az átlag (54 perc) felett alakul. Megállapítható, hogy az alacsonyabb végzettséggel rendelkezők szintén átlag feletti arányban betegeskednek, de betegség esetén mégis a középiskolát végzetteknek tart legtovább a felépülés.

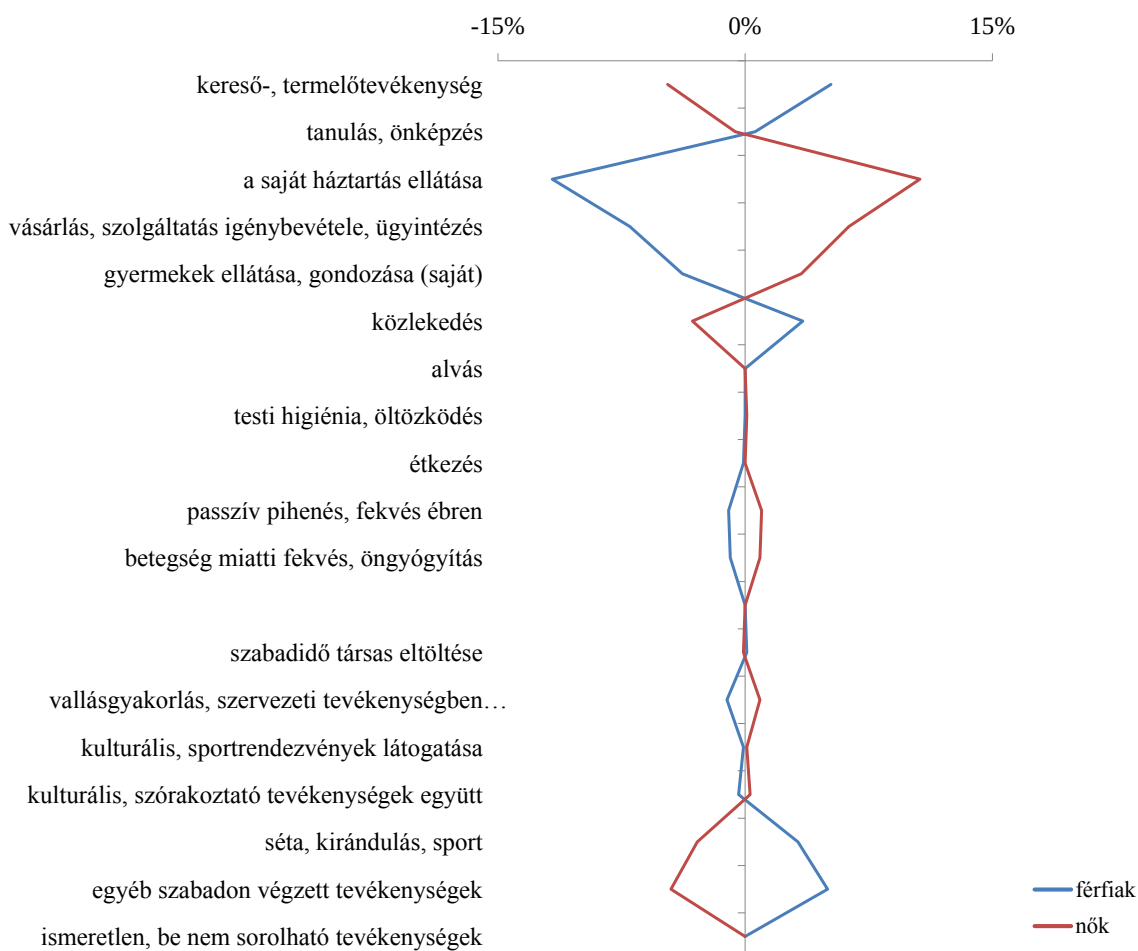
A III. blokkban a szabadon végzett tevékenységeket csoportosították. Ide sorolható a *szabadidő társas eltöltése*, amely arányaiban nem mutat számottevő eltérést, azonban a férfiak esetében átlag feletti időráfordítást figyelhető meg. A 10-29 évesek jóval az átlag feletti arányban végeznek társaságot igénylő tevékenységeket, átlag alatti azonban a 30-59 évesek aránya; az időráfordítás is hasonlóan alakul: a fiatalok több, míg a középső korcsoportokba tartozó és idősebb generációk kevesebb időt fordítanak társas tevékenységekre. A végzettség, mint demográfiai jellemző kevésbé befolyásolja a tevékenység végzésének arányait és az erre fordított idő mértékét, számottevő különbség nem fedezhető fel az egyes csoportok között.

A vallásgyakorlás, a szervezeti tevékenységben való részvétel és a kulturális, sportrendezvények látogatása a lakosság alacsony hányadát érinti, míg az előbbi a megkérdezettek 3%-át jelenti, addig az utóbbi a népesség 1,9%-át. A *napi vallásgyakorlás és szervezeti tevékenység* inkább az 50 feletti korosztály jellemzője és magasán az átlag felett van azoknak az aránya, akik a legalacsonyabb képzettségi szinten vannak. Nagyon alacsony arányban ugyan, de legtöbben a 39 év alattiak járnak *kulturális és sportrendezvényekre* és inkább a közép- és felsőfokú végzettséggel rendelkezők.

A *kulturális, szórakoztató tevékenységek* azonban már a válaszadók legtöbbször napjait színesítik. Több időt szánnak ezekre a tevékenységekre a férfiak, legnagyobb arányban a 60 év felettiek töltik ilyen jellegű tevékenységekkel napjaik egy részét - ők fordítanak a legtöbb időt a kulturális feltöltődésre. Legkisebb arányban a 30-39 évesek és a 14 év alattiak szakítanak időt kultúrára és szórakozásra és ők azok, akik a legkevesebb időt fordítják ezekre a tevékenységekre. Érdekes, hogy a szakiskolát végzettek töltik a legtöbb időt a kikapcsolódás ezen formáival, eközben az alacsonyabban képzettségűek aktivitása átlagon aluli.

A *séta, a sport és a kirándulás* olyan tevékenységek, amelyek esetén már érezhető különbség van a tevékenységet végző nők és férfiak arányában, az utóbbiak javára. Nem csak többen sétálnak, kirándulnak és sportolnak a férfiak közül, hanem több időt is szánnak erre a szabadon végzett elfoglaltságra. Leginkább a 19 év alatti fiatalokra jellemző, közülük is a 14 évnél fiatalabbak töltik a legtöbb időt a fenti tevékenységekkel. Ezek az elfoglaltságok a főiskolát és egyetemet végzettek körében a legnépszerűbbek (20,3 %), míg a szakiskolát végzettek esetén a legkevésbé (12,8%). Ennek ellenére mégis a legmagasabban kvalifikáltak fordítják a legkevesebb időt az aktív kikapcsolódásra, az alacsonyabb végzettségűek pedig valamivel az átlag felett.

A vizsgált tevékenységeket összefoglalva a 8. ábra mutatja meg, amelyen jól kirajzolódnak a nemek közti különbségek.

8. ábra: Különbségek a férfiak és a nők tevékenységszerkezete között – „B” mutató
(az átlagos értéktől való eltérések)

Forrás: saját szerkesztés Központi Statisztikai Hivatal, 2012 alapján

3.4. HÁZIMUNKA A MINDENNAPOKBAN

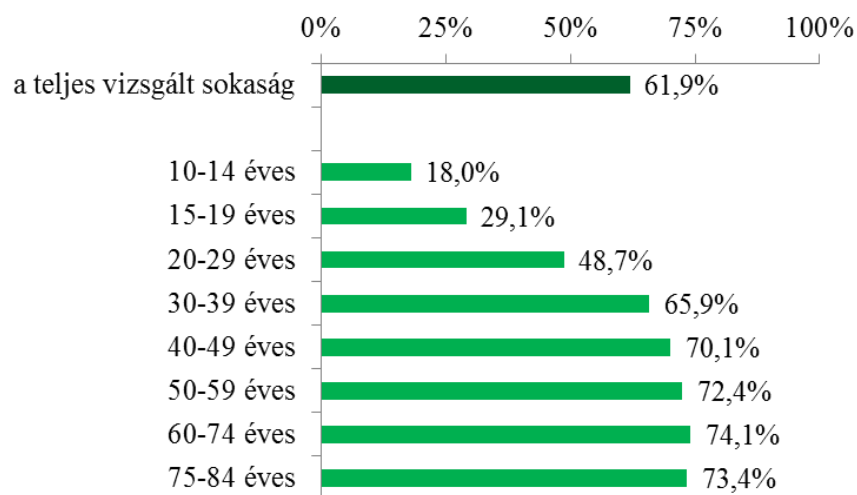
A dolgozat fókuszja a fiatalok és a házimunka viszonyára, a háztartási munkákkal és az ahhoz tartozó márkákkal kapcsolatos attitűdökre irányul, ezért célszerű áttekinteni a magyar lakosság időráfordításait ezen a téren. Az időmérleg *saját háztartás ellátása* főcsoportja tartalmazza azokat a tevékenységeket, amelyek a házimunka fogalomkörébe tartoznak. A főcsoport tovább bontható tevékenységcsoportokra, amelyek ebben az esetben a *hagyományos (női) háztartási munkák*, a *ház körüli munkák*, a *javító, karbantartó munkák és az építkezés*, továbbá *egyéb, a saját háztartás ellátását szolgáló tevékenységek*. A dolgozat vizsgálatának tárgya szerint leginkább releváns tevékenységcsoport a hagyományos (női) háztartási munkák, így ennek részletes elemzése indokolt. A teljesebb kép kialakításához még egy demográfiai változót bevontam az elemzésbe, amely a *háztartás taglétszáma*. A háztartás egyszemélyes vagy többszemélyes volta a legtöbb esetben hasonlóan befolyásolja az egyes tevékenységvégzési arányokat: megállapítható, hogy a háztartás létszámának növekedésével egyre csökken azok aránya, akik az említett teendőkről gondoskodnak, míg az erre fordított idő átlag körülíneke mondható a legtöbb esetben.

Már maga az elnevezés utal a tevékenységcsoport tartalmára: hagyományos (női) háztartási munkák. Ezt tükrözi a tevékenységet végzők aránya is, ha a nemek szerint vizsgáljuk a megoszlást: míg a nők 89,6%-a végez ilyen jellegű munkát átlagosan naponta, addig a férfiaknak csupán 53%-a. A nemek szerinti vizsgálat mellett a háztartás létszáma az a demográfiai változó, amely a legnagyobb eltéréseket mutatja. Egyértelműen kirajzolódik, hogy az egyszemélyes háztartások esetén a tevékenységet végzők aránya igen magas, meghaladja a 90%-ot, míg a házimunka végzése megoszlik a gyermekes családok esetében - csupán 73,7% az, aki átlagosan naponta foglalkozik ezzel, azonban a legtöbb időt a gyermek nélküli, többszemélyes háztartások fordítják ilyen típusú munkára.

3.4.1. A hagyományos háztartási munkák

Érdemes megvizsgálni, hogy a hierarchia alacsonyabb szintjén az egyes tevékenységkategóriák, milyen jellegzetességeket mutatnak a demográfiai változók függvényében. Melyek azok a tevékenységek, amelyek magas arányban fordulnak elő a mindennapokban, ezek mekkora időráfordítást igényelnek, és melyek azok, amelyek kevésbé jelentőségteljesek.

A főzés, a terítés és az ételek tálalása többnyire a nők (80,3%) feladatai közé tartozik, azonban a férfiak 41,4%-a is kiveszi a részét ebből a tevékenységből - ez közel 12 %-pont növekedést jelent a tíz évvel azelőtti eredményekhez képest és 1986 óta a férfiak 11 perccel több időt fordítanak ezekre a tevékenységekre. A férfiak minden korosztályában megfigyelhető a növekedés, a legnagyobb eltérés az 50-59 évesek csoportjában tapasztalható – 17,3%-ponttal magasabb azoknak az aránya, akik ellátják ezeket a teendőket a 1999/2000-es felméréshez viszonyítva. A női lakosság korábbi tevékenységszerkezetével való összehasonlítása során csupán egy esetben figyelhetünk meg kiugró eltérést: a tevékenységet ténylegesen végző 15-19 éves nők aránya 12,5%-pontos növekedést mutat, míg a többi korcsoportban az értékek stagnálnak, vagy csak minimálisan mozognak. A főzésre, a terítésre és az ételek tálalására szánt idő is fentieknek megfelelően aránylik, a nők valamivel több, mint kétszer annyi időt szánnak az étkezéssel kapcsolatos teendőkre. Érdekesség, hogy az átlag alatt van a fiatal felnőttek (20-29 évesek) aránya ezen a téren (9. ábra). Átlagosan 77 percet fordítanak főzésre, terítésre és tálalásra, a legtöbbet a 60-74 évesek, ők az átlagos időráfordítást 20 perccel haladják meg. A legmagasabban és legalacsonyabban képzettek között is nagy eltérés figyelhető meg: utóbbiak 13%-ponttal kisebb arányban végzik ezeket a tevékenységeket.

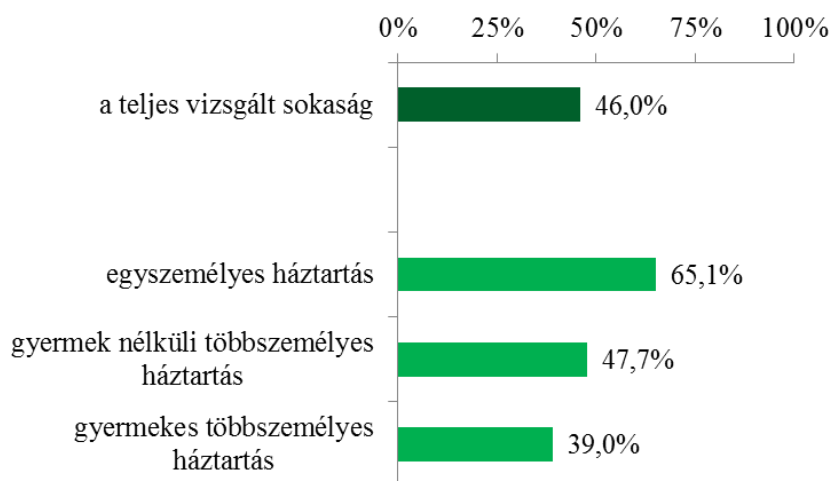
9. ábra: A főzést, terítést és tálalást végzők aránya korcsoportok szerint

Forrás: saját szerkesztés Központi Statisztikai Hivatal, 2012 alapján

Az eddigieknél még nagyobb eltérést mutat a *mosogatás és a törölgetés* feladatköre, ha a nemek közötti megoszlást vizsgáljuk – a férfiaknak mindössze 19,3%-a, a nőknek pedig 70%-a találkozik ezzel naponta. Ugyanakkor, ha a korábbi időmérés-kutatások

eredményeivel vetjük össze a férfiak teljesítményét, látható, hogy a tevékenységet végzők aránya közel kétszeresére nőtt. A 60 évnél fiatalabbak körében, minden korcsoportnál a férfiak részvételi arányában növekedés, a nők esetében pedig csökkenés következett be az 1986/1987-es időmérés-felvételhez képest. A legnagyobb arányban az idősebb korosztály tölti idejét mosogatással és nekik kerül ez a tevékenység a legtöbb idejükbe (47-48 perc). A korábbi adatok rávilágítanak, hogy az 50-59 éves nők kivételével minden korosztály (nemtől függetlenül) több időt fordít mosogatásra és törölgetésre a legutóbbi időmérés-felvétel időpontjában, mint 20 évvel azelőtt. A végzettség nincs számottevő hatással erre a tevékenységre, azonban az előzőekhez hasonlóan a gyermekes háztartások elmaradnak az átlagos aránytól.

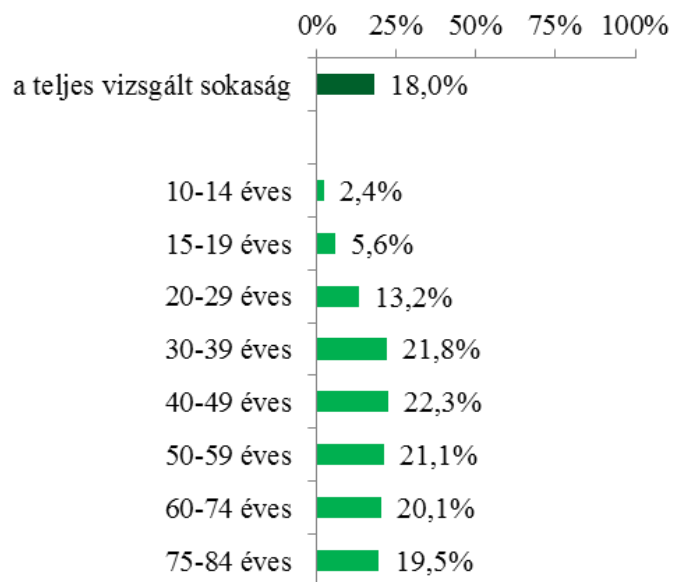
Háromszor annyian foglalkoznak *takarítással és rendrakással* a nők közül, mint a lakosság férfi tagjai; a 19 éven aluliaknak körülbelül a negyede, míg a 60 felettieknek közel fele takarít rendszeresen. A legtöbb időt erre a 40-59 évesek szánják, ők naponta nagyjából egy órát töltenek takarítással és rendrakással. A tevékenységet végzők között azok aránya megközelítőleg 6%-kal nagyobb, akik közép- vagy felsőfokú oktatásban vettek részt, szemben a szakiskolát végzettekkel, akik a legkisebb arányban takarítanak vagy raknak rendet. A gyermekes háztartások 7%-kal maradnak az átlag alatt, ha erről a tevékenységről van szó (10. ábra). Huszonhárom év leforgása alatt a takarítással és rendrakással foglalkozók aránya csökkent minden korcsoportban – kivételt képeznek a 20-29 és az 50-74 év közötti férfiak, akik nagyobb arányban töltötték idejüket ezekkel a háztartási feladatokkal a 2000-es évek végén, mint az 1986/1987-es felmérés idején.

10. ábra: A takarítást, rendrakást végzők aránya a háztartás taglétszáma szerint

Forrás: saját szerkesztés Központi Statisztikai Hivatal, 2012 alapján

A mosás és a vasalás a férfiak körében az egyik legkisebb arányban (2,5%) előforduló tevékenység, ugyanakkor a nők mindennapjaiban sincs olyan mértékben jelen, mint a már elemzett háztartási munkák. A 11. ábra megmutatja, hogy 29 éven aluliak itt is átlag alatt teljesítenek, míg az ennél idősebbek körében kiegyenlítetten alakul a tevékenységet végzők aránya - nem figyelhető meg kiugró eltérés. A legtöbb időt a 40 felettiiek töltik mosással és vasalással, ők több mint egy órát szánnak erre a tevékenységre átlagosan naponta. Ezzel szemben a végzettség kevésbé befolyásoló tényező, az értékek az átlag körül mozognak, de látható, hogy a végzettségi szint emelkedésével a tevékenységet végzők aránya is növekszik. Az 1986/1987-es adatokhoz képest, tíz év alatt közel 8%-pontos visszaesés történt a mosással és vasalással foglalkozó nők arányában, huszonhárom év alatt pedig 25 perccel csökkent az erre fordított idő. A férfiak aránya 0,6%-pontos növekedést mutat, azonban a tevékenységre fordított idő negyed órával csökkent. Az idős korosztály (60-74 évesek) kivételével az egyes korcsoportok csökkenő arányban mosnak és vasalnak és minden esetben egyre kevesebb időt fordítanak a fenti tevékenységekre.

11. ábra: A mosást és a vasalást végzők aránya korcsoportok szerint

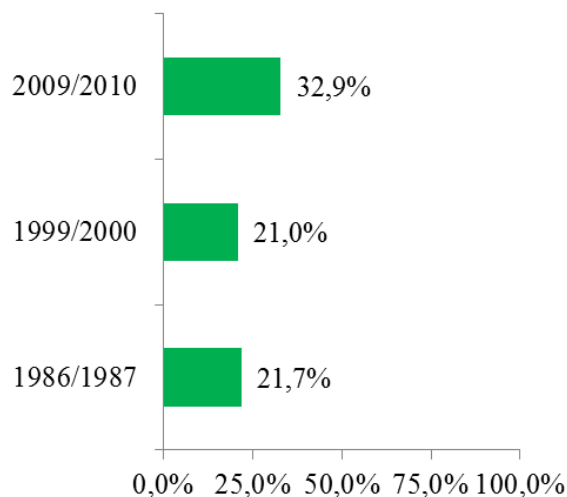
Forrás: saját szerkesztés Központi Statisztikai Hivatal, 2012 alapján

Igen alacsony arányban fordul elő olyan eset, hogy a megkérdezettek napi háztartási munkái között megjelenik a *felnőttek ápolása, gondozása*. Inkább az 50 feletti korosztályok sajátossága, hogy ápolnia kell hozzátartozóját, amely átlagosan másfél órát emészt fel naponta. A középiskolát végzettek átlagon felüli aránya foglalkozik ilyen típusú tevékenységgel – naponta közel másfél órát - azonban a teljes sokasághoz viszonyított

arányuk alacsony (2,5 %). A háztartási munkák leginkább a nők mindennapjainak meghatározó összetevői, de előfordul olyan tevékenység is, amelyben a férfiak is igen nagy arányban részt vesznek. Ilyen a *főzés, a tálalás és a terítés*, amely a férfi lakossághoz legközelebb álló házimunka. Ez a tevékenység leginkább a 30 évet betöltött népesség életében válik meghatározó elfoglaltsággá. Ha a *mosogatásról és a törölgetésről* van szó, a férfiak aktivitása az előzőekhez képest nagyjából a felére csökken és főként az idősebb korosztályok időráfordítása mutat magas értékeket. A *takarítás* is, hasonlóan az előzőekhez, női feladatnak tekinthető: itt háromszoros túlerőben vannak a tevékenységet végző nők a férfiakkal szemben, ugyanakkor az életkor előre haladtával növekszik azok aránya, akik takarításra, rendrakásra adják a fejüket. A *mosás és vasalás* 29 éven alul kevésbé jellemző tevékenység, és életkori sajátosságokkal magyarázható, hogy a *felnőttek gondozása és ápolása* az 50 év felettieknél már magasabb arányban előforduló elfoglaltság.

3.4.2. A fiatalok és a házimunka

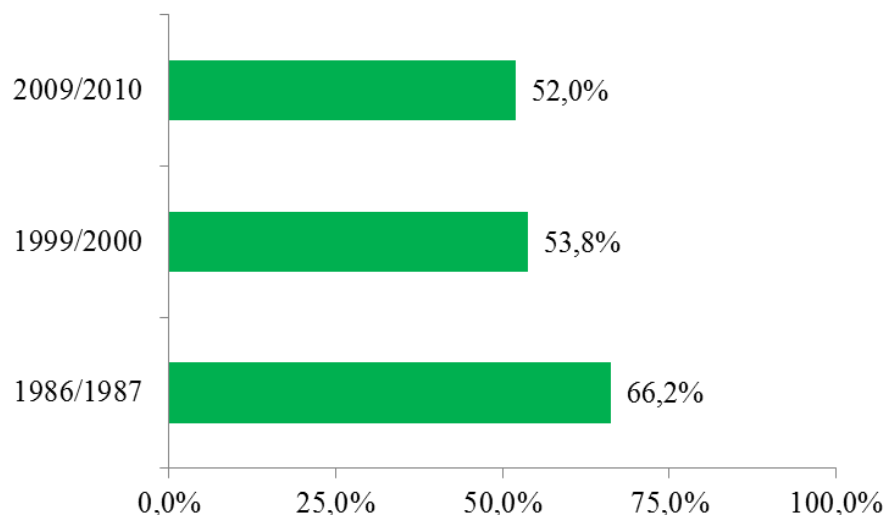
Míg 1986/1987 és 1999/2000 között minimális csökkenés figyelhető meg a *főzéssel, terítéssel és tálalással* foglalkozó 15-19 éves férfiak arányában (14,9% és 14,6%), addig a következő 10 évben 1,6%-pontos növekedés történt. A 20-29 éves férfiak még ezt az eredményt is jóval túlszárnyalták – az utolsó adatfelvétel 11,2%-pontos teljesítménynövekedést mutat a tíz évvel azelőttihez (21,7%) képest (12. ábra). Az előbbi korcsoportba tartozó férfiak 3 perccel több időt (28 percet) szánnak főzésre és a kapcsolódó tevékenységekre, utóbbiak pedig 10 perccel többet – összesen 34 percet - töltenek az ételek elkészítésével és felszolgálásával, mint huszonhárom évvel korábban. A vizsgált három időmérleg-felvétel adatai a nők esetében a 1990-es évek végén mutatnak kiugró eltérést – az 1986/1987-es kutatást követő tíz évben 9,2%-pontos csökkenés történt a tevékenységet végző 15-19 évesek körében, majd a következő tíz évben ez az arány 12,5%-ponttal növekedett. Hasonló jelenség játszódott le a 20-29 éves nők esetében is – először egy 15%-pontos csökkenés, majd egy enyhe (5%-pontos) növekedés következett be. Az utóbbi korcsoportban a tevékenységet végzők aránya a 2009/2010-ben 64,8%, 71 perces időráfordítással; a fiatalabb nők esetében ez az arány 43,5% és 46 percet töltenek főzéssel, terítéssel és tálalással.

12. ábra: Főzést, terítést és tálalást végző 20-29 éves férfiak arányának változása

Forrás: saját szerkesztés Központi Statisztikai Hivatal, 2012 alapján

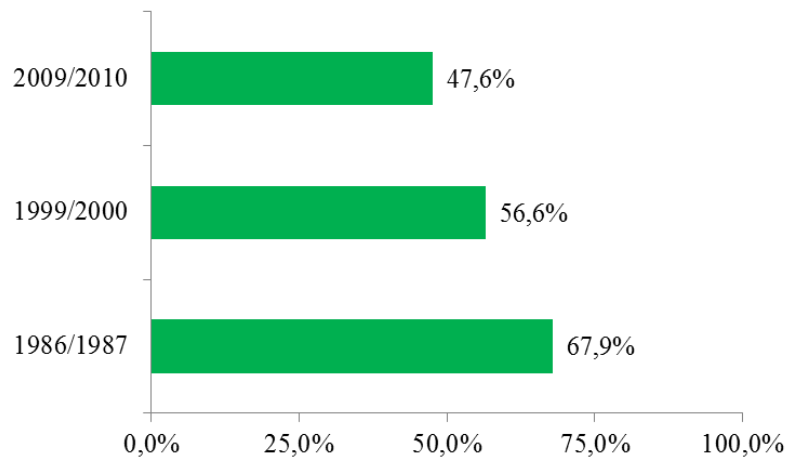
Nagyobb arányban (9,2%) töltik idejüket *mosogatással* a 15-19 éves férfiak, mint korábban (1,6%-pontos növekedés), azonban nagyobb mértékű változás a 20-29 éves férfiak körében történt az 1986/1987-es időmérleg kutatás óta. Az utóbbi korcsoportban több mint duplájára, 14,2%-ra nőtt a mosogató férfiak aránya. A részvétel növekedése azonban nem jelenti a tevékenységre fordított időmennyiség hasonló arányú növekedését – csupán 1 (15-19 évesek) és 3 perces (20-29 évesek) növekedés történt. Ezzel szemben a 15-29 év közötti női lakosság körében csökkenés tapasztalható a tevékenységet végzők arányában, a 15-19 éves nők aránya közel 6%-ponttal csökkent 1986 és 1999 között, majd további 2,5%-pontos visszaesés történt az azt követő tíz évben (1986/1987: 42%; 1999/2000: 36,1%; 2009/2010: 33,6%). A 20-29 éves korcsoportban nagyon hasonló tendencia figyelhető meg: az első 13 évben 66,2%-ról 53,8%-ra, majd a következő tíz évben 52%-ra redukálódott a tevékenységet végző nő aránya (13. ábra). A ténylegesen mosogató fiatal nők 5 perccel több időt töltenek mosogatással a 2000-es évek végén, mint tíz évvel korábban.

13. ábra: A mosogatást végző 20-29 éves nők arányának változása

Forrás: saját szerkesztés Központi Statisztikai Hivatal, 2012 alapján

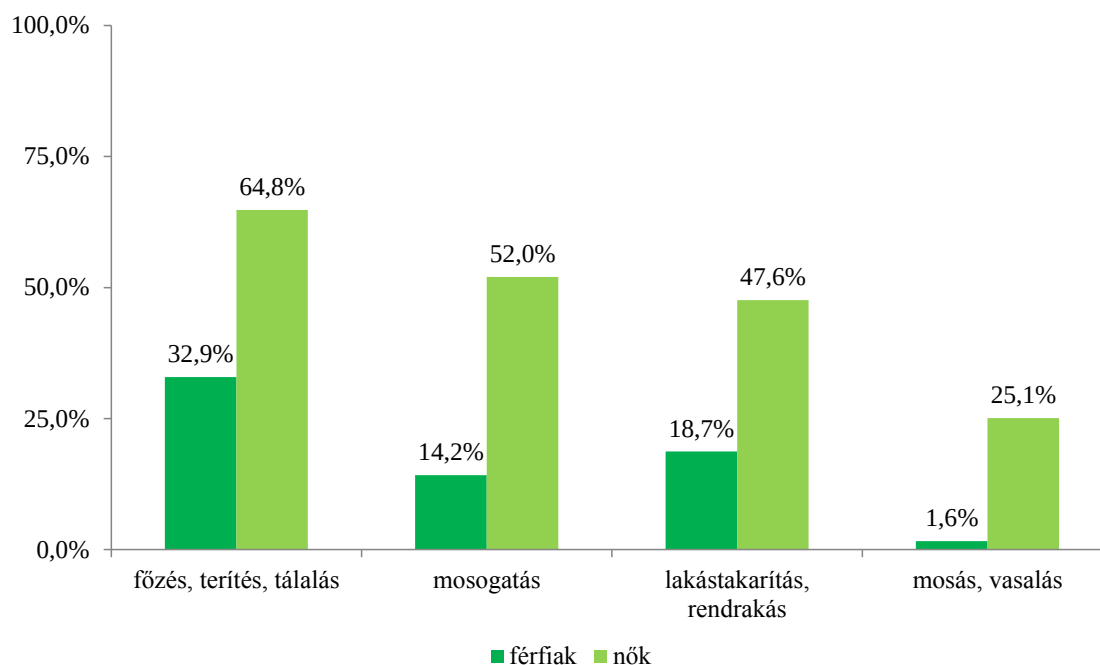
Nem figyelhető meg növekvő részvételi arány a 15-19 éves férfiak esetében, ha *takarításra* kerül a sor. Míg 1986/1987-ben 24%-uk vette ki a részét ebből a házimunkából, addig 2009/2010-ben már csak 14,4%-uk. Érdekesség, hogy a két időmérleg-felvétel közötti vizsgálat még növekvő tendenciát mutatott (1999/2000: 28,5%). A 20-29 év feletti férfiak esetében is tapasztalható az átmeneti növekedés a '90-es évek végén, ekkor 24,4%-uk takarított rendszeresen, azonban a legutóbbi eredmények 5,7% pontos csökkenést mutatnak. Az időráfordítások a két korcsoport esetében ellentétesen alakulnak: míg ma a fiatalabbak 8 perccel többet (39 percet) fordítanak takarításra és rendrakásra, addig a 20-29 éves férfiak 8 perccel kevesebbet (31 percet) töltenek ezzel, mint a '80-as évek közepén. Az időmérleg-vizsgálatok adataiban előre haladva a fiatal nők egyre kisebb arányban végeznek ilyen típusú házimunkát: több mint 20 évvel ezelőtt a 15-19 éves nők 56%-a és a 20-29 éves nők 67,9%-a találkozott ezzel a teendővel naponta. A fiatalabb nők esetében egy nagyobb visszaesés történt az elmúlt két évtizedben – a '90-es évek végére a tevékenységet végzők aránya 9,6%-ponttal csökkent, ezt követően ez az arány csupán némileg csökkent. A 20-29 év közötti nők esetében, azonban folyamatos visszaesés mutatkozik, a 2000-es évek elejére 11,3%-pontos csökkenés következett be, majd ez tovább redukálódott 9%-ponttal (14. ábra). A tevékenységre fordított időmennyiségek nem mutatnak számottevő különbséget a két korcsoport és a vizsgált évek tekintetében.

14. ábra: A takarítást, rendrakást végző 20-29 éves nők arányának változása

Forrás: saját szerkesztés Központi Statisztikai Hivatal, 2012 alapján

Igaz, nagyon alacsony arányban (2,8%), de lényegesen többen *mosnak és vasalnak* a 15-19 éves férfiak, mint azt megelőzően: 1999/2000 és 2009/2010 között a tevékenységet végzők aránya 9,3-szorosára nőtt, ugyanakkor a mosással és vasalással töltött idő 31 perccel csökkent a két időmérés-vizsgálat között. A 20-29 éves férfiak esetében minimális csökkenés látszik a részvételi hányadokban és 22 perccel visszaesett a tevékenységre szánt idő a legutóbbi két adatfelvétel között. A 15-29 év közötti női lakosság egyre csökkenő arányban vesz részt a ruhák tisztán tartásához kapcsolódó teendőkben – a 15-19 éves nők mindössze 8,7%-a végez ilyen típusú házimunkát naponta, miközben a '80-as évek közepén ez jóval nagyobb jelentőséget kapott (1986/1987: 22,9%). A 20-29 évesek esetében is közel felére redukálódott ez az arány (1986/1987: 48,5%; 1999/2000: 27,6%; 2009/2010: 25,1%). A fiatal nők 58 percet töltenek mosással és vasalással – korábban ez akár a 1,5 órát is megközelítette. A 15. ábra szemlélteti a fiatal férfiak és nők közötti különbségeket a házimunkavégzés tekintetében.

15. ábra: Különbségek a házimunkavégzés tekintetében a férfiak és a nők között a 20-29 éves korcsoportban (2009/2010)

Forrás: saját szerkesztés Központi Statisztikai Hivatal, 2012 alapján

Az eredmények alapján megállapítható, hogy a fiatal férfiak egyre több, korábban női háztartási munkának számító tevékenységet folytatnak mindennapjaik során. Növekvő arányban veszik ki a részüket a *főzés, tálalás és a mosogatás* terén és az ezekre fordított idő is növekedni látszik. A főzés a fiatal nők életében is egyre gyakoribb jelenség, ugyanakkor a mosogatás egyre kevésbé tartozik a feladataik közé. A *takarítás* és az ahhoz kapcsolódó tevékenységek mind a nemek, mind a két korcsoport tekintetében egyre alacsonyabb arányban vannak jelen; az erre fordított idő is stagnál vagy csökken – kivételt képeznek a fiatalabb férfiak, ők több időt töltenek takarítással, mint korábban. Szintén a fiatalabb férfiak azok, akik egyre többen szánnak időt *mosásra és vasalásra*, míg a többi korosztály egyre kisebb arányban és egyre kevesebb időt tölt ezekkel a tevékenységekkel. Jól látszik az a tendencia, hogy a fiatal férfiak egyre több házimunkát végeznek, a részvételi arányuk egyre növekszik a vizsgált tevékenységek esetén, amely bizonyos mértékig magyarázhatja a nők egyre csökkenő arányát a tevékenységet végzők körében. A nemek közti különbségek kezdenek elmosódni, de továbbra is a nők azok, akik jóval nagyobb arányban felelősek a házimunkák ellátásáért.

4. HÁZIMUNKA A MINDENNAPI ÉLET KUTATÁSAIBAN

A modern kor beköszöntével a tisztaság egyre fontosabb lett a polgári társadalomban. A kosz a háziasszonyok elsőszámú ellenségévé lépett elő, gyakran a sterilitás határait érinti a környezet elvárt higiéniája (Kapitány – Kapitány, 2009). Egyúttal a fiatalok értékrendjében a tiszta környezet megteremtése és fenntartása - a megelőző generációkhoz képest - még fontosabb tényezőként jelenik meg (Jávor, 2009). A társadalmi státus meghatározójaként is értelmezhető az otthon tisztasága: a koszos, szennyezett, rendezetlen környezet az alacsonyabb társadalmi osztályokkal, a szegényekkel azonosítható (Kapitány – Kapitány, 2009).

A tisztítószerek prezentálása, a márkák kommunikációja is erre erősít rá. Egyre több reklám mutatja be a háziasszonyok hősie küzdelmét a szennyeződések, koszlerakódások és foltok ellen. Ugyanakkor a márkák is versenyeznek egymással, mindig van jobb, erősebb, hatékonyabb tisztítószer. A modern tisztaságfelfogáshoz azonban tradicionális munkamegosztási stratégia társul: a háziasszony mos, főz, takarít, harcol a tisztaságért, míg a férj és a gyerekek csupán a szennyeződések és a rendetlenség okozóiként jelennek meg (Kapitány – Kapitány, 2009).

4.1. A HÁZTARTÁSI MUNKA PÉNZÉRTÉKE

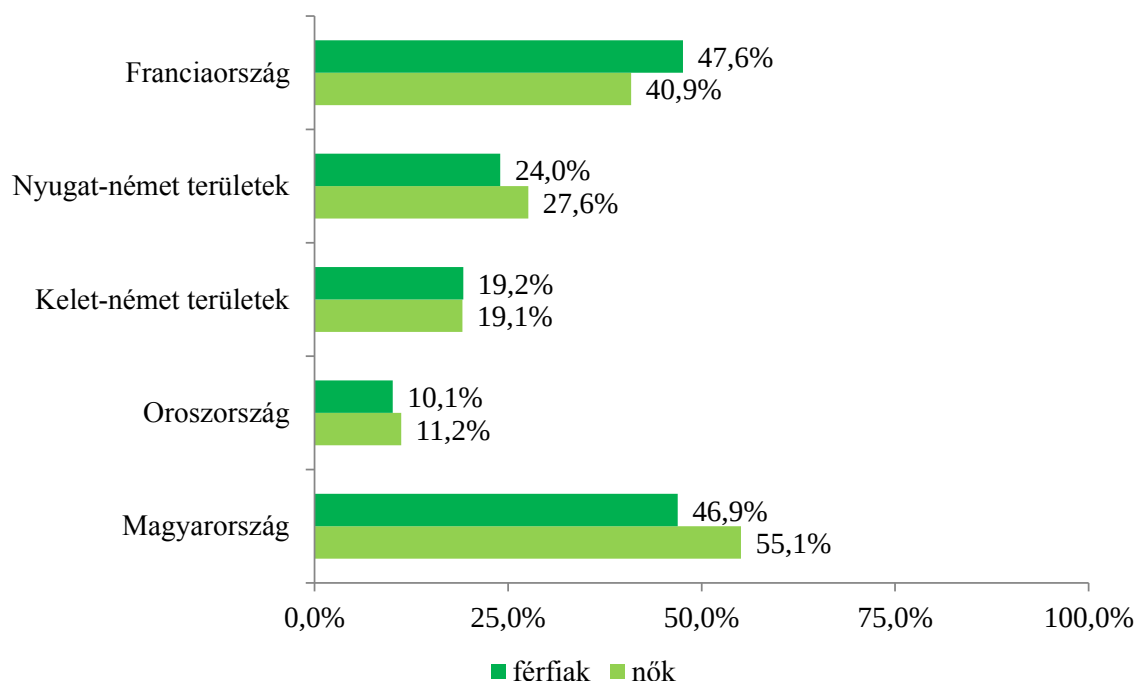
A GDP számítások nem tükrözik egy nemzet teljes munkamennyiségét, csupán egy részét, hiszen csak a piaci feladatokat bér munkával ellátó területeket mutatja ki. A „piacon kívül eső” folyamatokat nem veszi számításba, mint például a háztartási termelést.

„Háztartási termelés az a fizetetlen tevékenység, amit egy családtag a másik családtag számára végez, ami helyettesíthető lenne piaci termékkel vagy szolgáltatásokkal, ha a körülmények (jövedelem, piaci feltételek, személyes ambíciók) lehetővé teszik azt háztartási csoporton kívülről megszervezni.” (Reid, 1934, p. 11, idézi: Sik – Szép, 2000).

Ennek értelmében, ha valaki feleségül veszi a háztartásbeli alkalmazottját, például a takarítónőjét, akkor a GDP értéke csökken. A korábban kifizetett munkabér, amely a GDP részeként megjelent, fizetetlen munkává alakul át – feltételezve, hogy továbbra is ugyanaz a személy látja el takarítási feladatokat. A háztartási munka figyelmen kívül hagyása a munkaerő számbavételénél (foglalkoztatottság és a termelékenység szintje) torzítja az eredményeket – a hivatalos és a valóságos adatok igen nagy különbségeket mutathatnak.

A tény, hogy az otthon végzett munka nem tartozik ebbe a körbe, azt jelenti, hogy a munkavégző a szociális juttatásoktól is elesik, azzal szemben, aki fizetett munkát végez (Sik – Szép, 2000).

Az otthoni munka értékét igen nehéz pénzben meghatározni. A fenti definíció értelmében azt tekintjük házimunkának, amit harmadik személy is elvégezhetne és szolgáltatásokkal helyettesíthető tevékenység. Backer szerint (idézi: Sik – Szép, 2000) a háztartás működése egy termelőüzemhez hasonlítható, kivéve, hogy az előállított szolgáltatás vagy éppen termék nem kerül piaci forgalomba. Hazánkban kiemelkedően magas azoknak az aránya, akik úgy gondolják, hogy az otthoni, háztartási munkák végzése ugyanolyan értékkel bírnak, mint a fizetett, munkaerő-piaci állások (16. ábra). A nők több mint fele (55,1%) és a férfiak kiemelkedő hányada (46,9%) gondolja úgy, hogy a két munkavégzési forma azonos értéket képvisel. Hasonló értékítélettel rendelkeznek a francia megkérdezettek, azonban a német és főként az orosz társadalomban már igen kevesen értenek egyet ezzel az állítással. Az orosz válaszadók alig több mint 10%-a tartja egyenértékű elfoglaltságnak a fizetetlen és fizetett munkát.

16. ábra: „A háztartási munka ugyanannyit ér, mint a fizetett munka” – az állítással teljesen egyetértők aránya (%)

Forrás: Pongrácz – Murinkó (2009) alapján kismértékben módosítva

A házimunka pénzértékének meghatározásához abból az alapvetésből kell kiindulni, hogy a háztartás tagjai egyenlő mértékben és azonos minőségben képesek elvégezni a házimunkákat, továbbá a magasabb jövedelemmel rendelkező partner a fizetett munkára specializálódik, ezáltal kevesebb időt tölt az otthoni teendőkkel (Stratton, 2012). Meg kell különböztetnünk azonban azt a házimunkát, amit kényszerűségből végeznek a háztartás tagjai, amit meg kell csinálni, attól a fajta munkától, ami élvezetet, örömet okoz. A háztartási kibocsátás mérésének tipológiáját a 2. táblázat mutatja be. A modell lényege, hogy olyan értéken számítja a kibocsátást, amilyen áron azok a piacon elérhetőek vagy a fizetetlen munkavégzésből eredő opportunity cost-ot veszi alapul.

2: táblázat: Az otthoni munka értékelésének tipológiája

a mérés tárgya	a mennyiség mértékegysége	az érték imputálásának módja
<i>Ráfordítás mennyisége és értéke</i>		
munkaráfordítás	dolgozók száma vagy munkaideje	általános vagy szakosodott otthoni munkát végző fizetett dolgozó bére, vagy a piaci szektorban az otthoni munkának megfelelő tevékenységet végzők bére, vagy az elmaradt bér, azaz az otthoni munkára fordított idő alternatív vagy határáldozati értéke (opportunity cost) vagy a munkaerőpiacon dolgozók átlagos vagy minimálbére
egyéb (munkán kívüli) ráfordítások pl. a termelési folyamatban felhasznált termékek	a tevékenységre jellemző mértékegység	például a termelési folyamatban felhasznált energia, vásárolt alapanyagok
<i>Kibocsátás mennyisége és értéke</i>		
előállított javak és szolgáltatások	a tevékenységre jellemző mértékegység	háztartási termékek piaci helyettesítőinek értéke vagy a kapcsolódó fogyasztói kiadások

Forrás: saját szerkesztés Sik – Szép (2000) alapján

A piaci helyettesítési költség módszere

Ebben az esetben az általános vagy szakosodott otthoni munkát végző fizetett dolgozó bérét vagy a szolgáltatás igénybevételének árát tekintjük a háztartási termelés értékének. Ez függ a munka típusától (például: takarítás vagy mosás, vagy főzés stb.), munkavégzés hatékonyságától (feltéve, hogy egy szakképzett szakácsnő/takarítónő stb. hatékonyabban, jobb eredménnyel végzi el az adott feladatot) és a háztartások technológiai felszereltségétől (Sik – Szép, 2000).

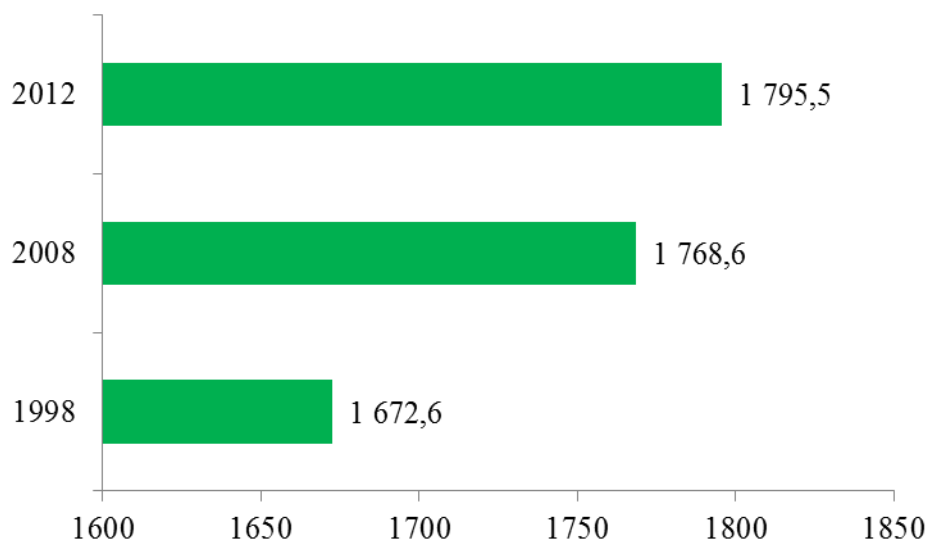
A határáldozati jövedelem módszere

Amikor ezt a módszert alkalmazzuk a házimunkát végző személy eredeti szakmájából eredő munkaerő-piaci bért vesszük alapul. A modell arra a közgazdaságtani alapfeltételezésre épít, hogy a háztartás tagjai hasznuk maximalizálására törekednek, ezért csak akkor választják az otthoni munkavégzést, ha az ebből következő határáldozati jövedelem nem magasabb, mint az egyén munkaerőpiacon elérhető bevétele. Ez azt jelenti, hogy a fizetetlen munka értéke megegyezik az ebből adódóan elszalasztott munkaerő-piaci jövedelemmel. Azonban a módszer csak abban az esetben állja meg a helyét, ha az érintett személy valós keresőtevékenységet is folytat, mivel ez adja meg a viszonyítási alapot (Sik – Szép, 2000).

Stratton (2012) britek körében végzett kutatása bebizonyította, hogy a férfiak esetében a határáldozati jövedelem 10%-os emelkedése 0,8%-kal növeli a valószínűségét, hogy a háztartás bejárónőt fog alkalmazni. Amennyiben a háztartás női tagjának növekszik ugyanilyen mértékben a határáldozati jövedelme, abban az esetben a bejárónő alkalmazásának valószínűsége 1%-kal változik pozitív irányban. Az Egyesült Királyságban az ilyen jellegű szolgáltatás igénybevételének valószínűsége átlagosan 3,5%. Ha a háztartás tagjai közül a nő otthoni munkavégzése jár magasabb határáldozati költséggel, akkor ennek következtében kevesebb házimunkát végez a hétköznapokon, azonban ez azt eredményezi, hogy a hétvégéken a férfi fog több időt mosásra, vasalásra, takarításra és bevásárlásra fordítani. A nők határáldozati költségének 10%-os emelkedése, átlagosan 2,4 perccel kevesebb házimunkát feltételez a hétköznapokon és 2,3 perc többletmunkát jelent férfi partnerük számára a hétvégék alkalmával. Időráfordítás tekintetében, a nők esetében ez 4%-os csökkenéssel, a férfiak számára 10%-os emelkedéssel jár.

4.2. A NŐK OTTHON ÉS A MUNKÁBAN

A nők társadalmi, gazdasági és családon belüli szerepei jelentős változáson mentek keresztül az évszázadok során. Ezek a változások leginkább a munkaerőpiacon érzékelhetőek - a nők gazdasági aktivitása, a foglalkoztatottak száma folyamatos növekedést mutat. Magyarországon a nők munkaerő-piaci megjelenése, ezáltal a munkavállalás és az otthoni teendők kettős terhe a nyugati társadalmakat megelőzve zajlott le felülről irányított folyamatként. A rendszerváltás tömeges munkanélküliséget eredményezett, amely mélypontját 1997-ben érte el. Ezt követően lassú emelkedés következett (Blaskó, 2006). A 17. ábra az azóta bekövetkezett növekedést mutatja: negyed évszázad alatt közel 123 000 fővel nőtt a foglalkoztatott nők száma (KSH, 2012).

17. ábra: A 15–74 éves nők foglalkoztatottsága 1998–2012 (ezer fő)

Forrás: saját szerkesztés Központi Statisztikai Hivatal (2012) alapján

Míg korábban a nők feladatai főként a család ellátására koncentráálódtak - a karrier, a magánélet és főként az egyéni törekvések csak másodlagos szerepet kaphattak - addig mára a nők egyenjogúságért folytatott harcának és a gazdasági és társadalmi változások eredményeként ezek az életterületek hasonló fontossággal esnek latba. A női és a férfi szerepek már nem állnak olyan távol egymástól (Töröcsik - Rechnitzer, 2010). Ugyanakkor a kereső tevékenység mellett a nők reprodukciós szerepe megmaradt, az ezzel járó feladatok továbbra is a nők feladatkörét képezik – ez magában foglalja a gyermek ellátását, gondozását és nevelését. Nem a gyermekek gondozása az egyetlen olyan tevékenység, amiért elsősorban a nők felelnek - ez az egyenlőtlen munkamegosztás a

házimunkák elvégzése esetén is megjelenik. 2002-ben a magyar lakosság 61%-a értett legalább részben egyet azzal, hogy a *legtöbb nő vágya, hogy otthona és gyereke legyen*, és 54% gondolta úgy, hogy *a házimunka is legalább olyan kielégítő tevékenység mint a fizetett munka* (Blaskó, 2006). Ez az eredmény a lakosság tradicionális értékek menti beállítottságát támasztja alá. Ugyanakkor megfigyelhető, hogy a két nem közötti szakadék kis mértékben szűkül, de a tipikusan női és férfi házimunkák továbbra is elkülönülnek (Kan et al., 2010, Van Hooff, 2011).

4.3. A HÁZTARTÁSI MUNKÁK MEGOSZTÁSA

Az egyenlőtlen házimunka megosztás hátterében az egyes *erőforrásbeli különbségek* és a *nemi szerepelvárások* állnak. A *relatív erőforrások modellje* („economic dependence model”, „relative resources” vagy „economic exchange model”) az alapján határozza meg a házimunka elosztását, hogy a partnerek mekkora jövedelemmel rendelkeznek, hogy ki az elsődleges kenyérkereső a családban. Az alacsonyabb jövedelemmel rendelkező fél nagyobb gazdasági függőséget mutat a másikkal szemben, ezért az ő feladat, hogy ezt kompenzálva, nagyobb részt vállaljon a fizetetlen, otthoni munkából (Coltrane, 2000; Blaskó, 2006; Gupta, 2007; Geist, 2009). A férfiak munkával töltött óráinak átlagos száma meghaladja a nők munkaidejét, ráadásul a gyermekkel rendelkező férfiak hajlamosak többet dolgozni gyermektelen társaiknál. Ez a két faktor csökkenti azt az időmennyiséget, amit a férfiak házimunkára fordíthatnak. Itt kapcsolódik a jelenséghez a *munkahelyi beosztás*, ami befolyásoló hatással lehet a házimunkák elvégzésére és annak megosztására – minél magasabb pozícióban dolgozik egy nő, és minél kisebb a nemek közötti kereseti különbség, annál nagyobb mértékben erősödik a nők alkupozíciója a párkapcsolaton belül (Ruppaner, 2010). A háztartási munkamegosztásban csökken a szakadék a nemek között, azoknak a nőknek az esetében, akik magasabb végzettséggel rendelkeznek a férjüknél vagy magasabb jövedelemmel rendelkeznek (Bianchi et al., 2000, idézi: Ruppaner, 2010).

A másik fontos befolyásoló tényező a *nemi szerepelvárás* (Coltrane, 2000; Gupta, 2007; Ruppaner, 2010). Berk (1985, idézi: Ruppaner, 2010) szerint a heteroszexuális kapcsolatban élő nők önként végzik el a háztartási teendők jelentős többségét, méghozzá azért, hogy a családjukról való gondoskodást demonstrálják. Hasonlóan ehhez, Hays (1996, idézi: Ruppaner 2010) kulturális ideológiaként azonosítja a jelenséget, amely arra ösztönzi a nőket, hogy saját lehetőségeiket limitálják az otthoni munka elvégzésével. Bizonyították, hogy azok a nők, akik magasabb jövedelemmel rendelkeznek, mint párjuk,

több házimunkát végeznek, mint nőtársaik, azért, hogy az esetleges szerepkonfliktust kompenzálják és belehelyeződjenek a tradicionális nőszerepbe (Gupta, 2007; Vijayasiri, 2011). Ennek hátterében a tradicionális női szerepekhez kapcsolódó beállítottság, a házastárs tradicionális beállítottsága és elvárásai és/vagy a társadalmilag elfogadott normák és szerepelvárások állhatnak (Vijayasiri, 2011).

Emellett néhány makroszintű karakterisztika is felelős a jelenségért, mint a *GDP*, a *nők munkaerő-piaci jelenléte*, a *képzési és képességi sajátosságok* egy-egy munkakör betöltéséhez, a *válási kultúra* és a *jóléti állam* szerepe (Ruppaner, 2010). Egalitáriusabb munkamegosztás a gazdagabb, nagyobb jólétben élő társadalmakra jellemző, amely nem feltétlenül jelenti, hogy a férfiak ezekben az országokban több házimunkát végeznének. A nagyobb jólétben élők megengedhetik maguknak, hogy olyan *szolgáltatásokat* vegyenek igénybe, amelyek csökkentik az egyén házimunkára fordítandó idejét. Ilyen lehetőség, ha bejárónőt vagy takarítónőt alkalmazunk, mosodai, éttermi, házhozszállítási stb. szolgáltatást igénylünk (Pongrácz – Murinkó, 2009).

Magyarországon a nők túlnyomó többsége teljes munkaidőben foglalkoztatott, ennek következtében a házimunkára fordítható idejük is kevesebb (Blaskó, 2006), így jogos lenne az az elvárásuk, hogy az egyenlőség (vagy „egyenlőbbség”) jegyében történjen a házimunka megosztása férfi társaikkal.

A *családi állapot* is meghatározója a házimunka elosztásának: a házas férfiak végzik a legkevesebb munkát, szemben az elvált vagy egyedülálló férfiakkal, így a feleségekre hárul a legtöbb otthoni teendő (Coltrane, 2000; Pongrácz, 2005). Egy 2000-ben indult kutatás rávilágít arra, hogy a férfiak otthoni tehervállalása nagyban függ a jövőbeni párkapcsolati terveitől. Házasodási szándék esetén nagyobb részt vállalnak a háztartási teendők közül, szemben azokkal, akiknek nincsenek komoly terveik (Pongrácz, 2005). Az amerikai nők házasságuk kezdeti szakaszában heti 21 órát fordítanak házimunkára, ami a következő tíz évben 23,5 órára növekszik, majd a kapcsolat hátralévő részében csökkenést mutat. Az amerikai férfiak esetében szintén növekedés tapasztalható a korai szakaszban – átlagosan 6,5 órától 7,7 órára emelkedik a házimunkára fordított idő az első évtizedben. Ezt követően szintén visszaesés tapasztalható az időráfordításban, de nem olyan mértékben, mint a nők esetében. A házasságkötés ideje is befolyásolja a házimunkára fordított időmennyiséget. A házasság egy évvel történő elhalasztása a nőknek 0,12 órával kevesebb házimunkát jelent azokhoz képest, akik fiatalabban férjhez mennek. A kapcsolat

élettartama alatt a korán házasodó nők nagyobb változásokat tapasztalnak a házimunkával töltött idő mennyiség tekintetében. Ugyanakkor a férfiak esetében ezzel ellenkező jelenség mutatkozik. A házasság egy évvel történő halasztása 0,09 órával növeli a házimunkára fordított idő mennyiségét (Loyd, 2009).

A gyermekkel rendelkező háztartásoknak több otthoni teendővel kell megbirkózniuk, mint a gyermekteleneknek. A *gyermek születése* megnöveli az anya házimunkára fordított idejét, míg az apa a fizetett munkával fog több időt eltölteni (Ruppaner, 2010). A gyermek születése 2-3 óra – más kutatások szerint ez elérheti a 4,7 órát is (Gupta, 2007) – plusz házimunkát jelent a nők számára. Azok a nők, akik mindössze egy gyermeket szülnek, nem végeznek szignifikánsan több házimunkát, mint a gyermektelen nők. A kettő vagy annál több gyermeket vállalók, azonban jóval több házimunkával küzdenek meg a kapcsolatuk középső szakaszában. A gyerekeknek jóval kisebb hatása van a férfiak házimunkájára. Nem állapítható meg különbség a gyermekes és gyermektelen férfiak között, azonban ha a gyerekek száma eléri vagy meghaladja a négyet a férfiak nagyobb mennyiségű házimunkát kénytelenek elvégezni (Loyd, 2009).

További befolyásoló tényezők lehetnek az éppen adott életszakaszra jellemző életesemények (Coltrane, 2000; Maani – Cruickshank; 2010), a morális meggyőződések és ideológiák, emellett az etnikai és faji sajátosságok (Coltrane, 2000).

A házimunka megosztását tekintve megkülönböztethetők a tradicionális és az emancipált háztartások (Nagy, 2002). Ellegard (1999) ezt kétféle stratégiaként fogalmazza meg: a *specializált stratégia* lényege, hogy a háztartás tagjai egyenként különféle tevékenységekért felelősek – például a nő kizárólag a házimunka elvégzésért felelős, a férfi feladata a pénzkereset; ezzel szemben az egyenlő munkamegosztásra helyezi a súlyt a *kooperatív stratégia*, amelynek lényege, hogy a háztartás tagjai ugyanolyan mértékben és ugyanannyi ideig veszik ki a részüket az egyes tevékenységekből.

Blaskó (2006) a munkamegosztás négy csoportját különíti el Magyarországon:

1. típus: Viszonylag kevés munka egyenlőtlenül elosztva

Ez a csoport a háztartások többségét teszi ki. Átlagosan napi 3 órát töltenek házimunkával, amelynek háromnegyedét a nők végzik el. A párkapcsolatok több mint fele (53%) ebbe a kategóriába sorolódik, a kétkeresős családok nagy részére (71%) is ide

tartozik, sőt azok a családok is nagy arányban (57%) választják ezt a munkamegosztást, ahol a nő a családfenntartó. A csoport tagjai demográfiai jellemzőiket tekintve városi, 21-50 év közötti párok, minimum középfokú végzettséggel.

2. típus: Elég sok munka – nagyon egyenlőtlenül megosztva

Ebbe a csoportba a háztartások negyede tartozik és az egyenlőtlenségek csak fokozódnak. A főzést 98%-ban, a mosást 91%-ban a nők végzik, előfordul, hogy a ház körüli teendőkért is ők felelnek. A napi házimunkára fordított órák száma átlagosan 8 óra, amelynek mindössze 14%-át töltik házimunkával a háztartás férfi tagjai. Ez a jelenség leginkább azokban a családokban figyelhető meg, ahol csak a férfi rendelkezik fizetett munkával vagy mindkét családfenntartó munkanélküli. Főleg a fiatal és az idős korosztály tagjai tartoznak ebbe a szegmensbe, akik alacsony végzettséggel rendelkeznek.

3. típus: Elég sok munka – majdnem egyenlően megosztva

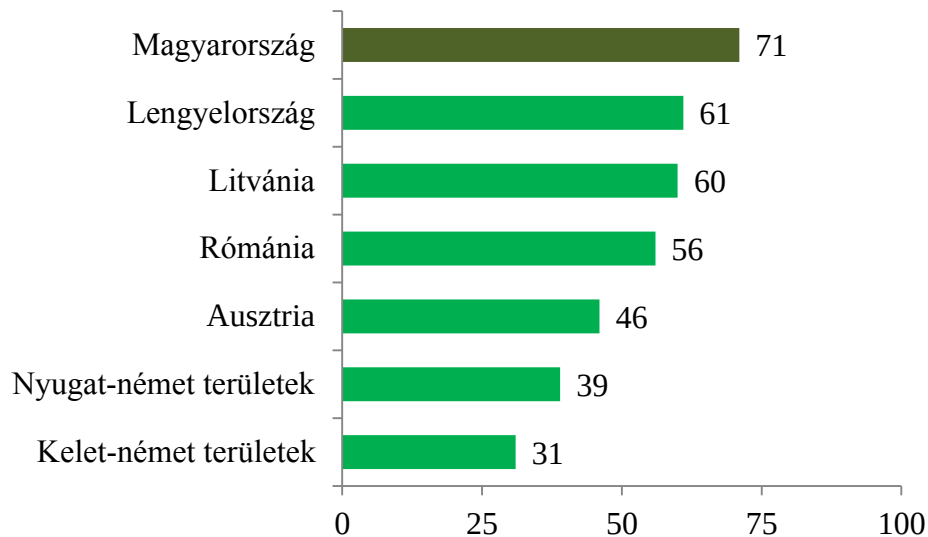
Ez a csoport az egalitárius munkamegosztás elvét vallja, a felek tehervállalása közel azonos. Azonban ez csak a háztartások 15%-át érinti. Már nincsenek kifejezetten csak női és férfi teendők. Viszonylag sok nyugdíjas szervezi eszerint az életét és a női keresős családok egy része is ide sorolható. A kisebb településeken gyakoribb ez a fajta munkamegosztás, mint a városokban, és jellemző a párok átlagnál alacsonyabb iskolai végzettsége is.

4. típus: Nagyon sok munka – majdnem egyenlően megosztva

Ez a csoport igen alacsony arányban (6%) képviselteti magát, rendkívül sok házimunka (napi 13 óra) hárul a háztartás tagjaira, amit közel egyenlő arányban osztanak meg egymás között. Leginkább alacsonyan iskolázott, nyugdíjas és keresőtevékenységet nem folytató párokra jellemző, akik vidéken, falvakban élnek. A munkaórák magas száma mögött nem csak a hagyományos házimunkák állnak, hanem a háztáji gazdálkodás jelenléte is.

A magyar háztartások tradicionális voltát támasztja alá az az összehasonlító kutatás, amelyet 2000 és 2003 között 12 európai országban végeztek. A magyarok attitűdjeiben erőteljesen tükröződik vissza a specializált stratégia alkalmazása (Pongrácz, 2005). Kiemelkedő a 71 index-pontos érték a családi munkamegosztás tekintetében – igen magasra értékelték azt az állítást, hogy „A férfi feladata, hogy keresetével biztosítsa a

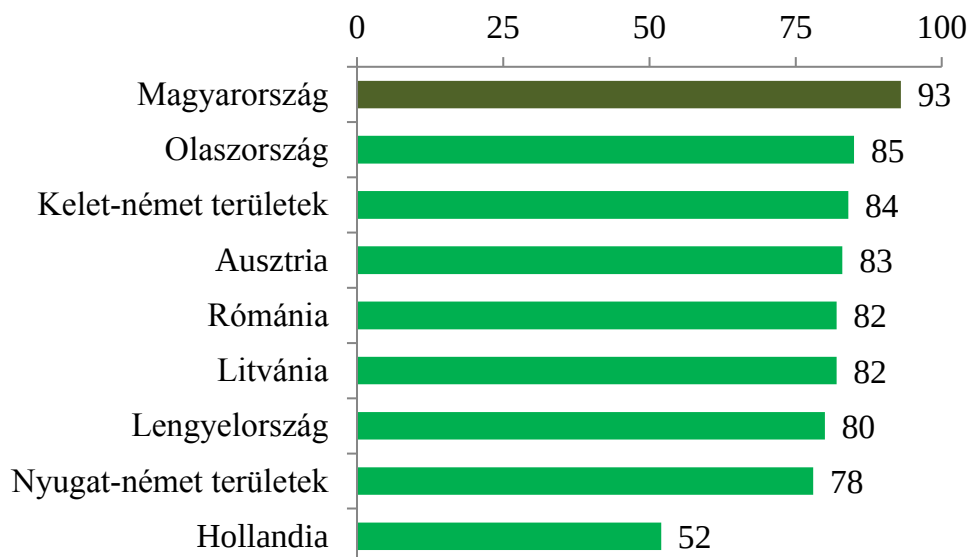
család megélhetését, a feleség feladata, hogy ellássa az otthoni feladatokat” (18. ábra). Érdekesség, hogy a kutatás eredményei alapján nem csak az idősek, hanem a fiatal, 30 éven aluli, az átlagosnál magasabb végzettséggel rendelkező népesség körében is népszerű a „férj a kenyérkereső, a nő a háziasszony” felfogás.

18. ábra: „A férfi feladata, hogy keresetével biztosítsa a család megélhetését, a feleség feladata, hogy ellássa az otthoni feladatokat” – a kérdésre adott válaszok 100-fokú skálára átszámított átlagértékei nemzetközi összehasonlításban az ezredfordulón

Forrás: Pongrácz (2005) alapján kismértékben módosítva

Ugyanakkor a nőknek a családi megélhetés érdekében munkát kell vállalniuk, amellyel a megkérdezettek túlnyomó többsége egyetért - így ez azt jelenti, hogy az anyagi szempontok dominálnak a nők munkavállalásában (19. ábra).

19. ábra: „Manapság a nők többségének dolgoznia kell, mert csak így biztosítható a család megélhetése” – a kérdésre adott válaszok 100-fokú skálára átszámított átlagértékei nemzetközi összehasonlításban az ezredfordulón

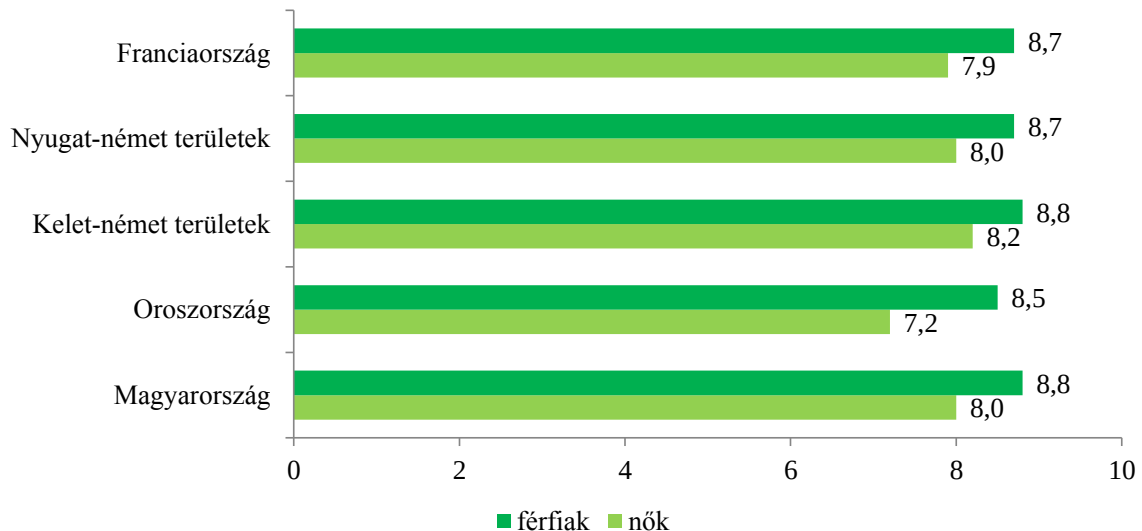
Forrás: Pongrácz (2005) alapján kismértékben módosítva

Szintén az ezredfordulón végezték azt a kutatást (Generations and Gender Programme), amely többek között a *háztartási munkamegosztást* is mérte. A válaszadók szerint a felsorolt házimunkákat (főzés, mosogatás, bevásárlás, takarítás, továbbá nem szűken vett házimunkák, mint a kiadások, a bevételek figyelemmel kísérése és a közös programok szervezése) többnyire mindig vagy általában a család nő tagja végzi. Ugyanakkor mindkét nem esetében tapasztalható, hogy a saját feladatvállalását ezen a téren nagyobbban látja, mint ahogy azt a másik fél megítéli. Abban mindkét nem egyetértett, hogy a munka oroszlánrészét a nők végzik el. A magyar férfiak részvétele a rutinszerű, mindennapos házimunkák esetén igen csekély, a nők tehervállalása a férfiakénak 36-szorosa. Míg fiatal korban jellemzőbb az egalitárius munkamegosztás, az életkor előre haladtával egyre több háztartással kapcsolatos tevékenység hárul a nőkre. Ez az egyenlőtlen munkamegosztás gyakran konfliktushelyzetek kialakulását eredményezi (Pongrácz, 2005).

4.4. A MUNKAMEGOSZTÁSSAL VALÓ ELÉGEDETTSÉG

A férfiak házimunkában való szerepvállalása kevésbé függ attól, hogy párjuk folytat-e keresőtevékenységet és a nők általánosságban elégedettek a kialakult helyzettel. Ennek

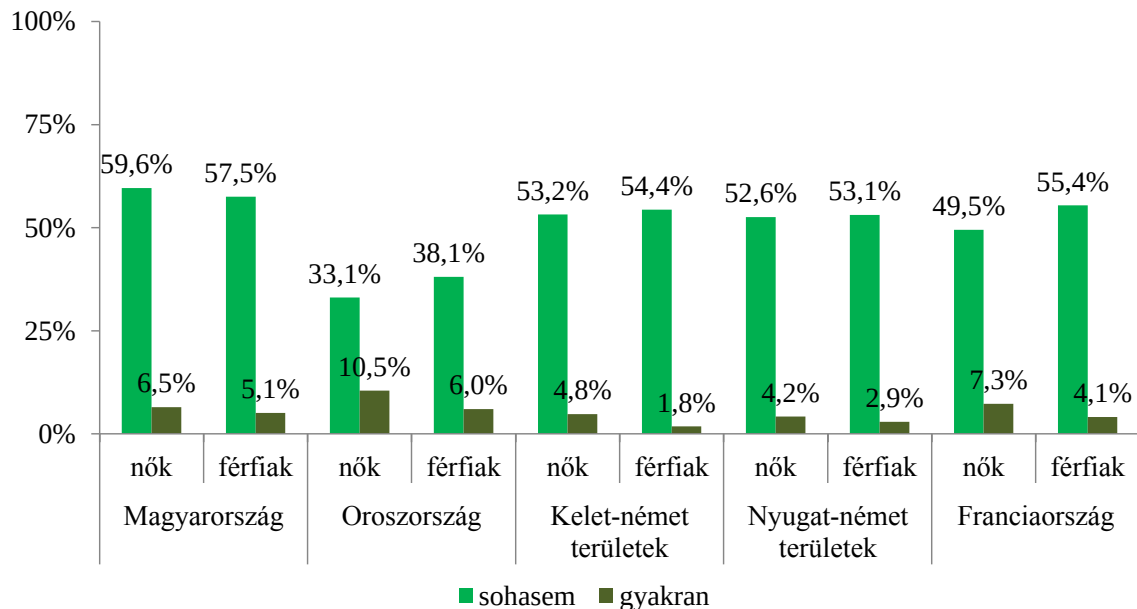
oka lehet, hogy a munkamegosztás az elvárásaiknak megfelelő, ezt tartják igazságosnak vagy hasonló munkamegosztás mellett szocializálódtak, nőttek fel és úgy gondolják, ezáltal a kapcsolat értékét növelik. Mind a nők, mind a férfiak úgy tartják helyénvalónak, ha a nő vállal nagyobb részesedést a háztartás feladataiból. Ugyanakkor elégedetlenséget vált ki a nőkből, ha több időt kell házimunkával tölteniük, mint a preferált időmennyiség, a feleségek többsége szerint több házimunkát kell végezniük, mint az elvárható lenne (Pongrácz – Murinkó, 2009). A holland nők 52%-a szerint a férjüknek többet kellene házimunkát végeznie, ez az ő esetükben nagyobb valószínűséggel eredményez konfliktust a családon belül. A kutatás eredményei szerint több vita származik a házimunka elosztásából, mint a fizetett munka miatti túlórákból. (Kluwer et al. 1996). A két problémaforrás mégis összefüggést mutat, ha a háztartás egyik tagja több időt tölt a fizetett munkájával, azzal csökkenti a házimunkára fordítható idejét. A Generations and Gender Programme kutatási eredményei megmutatják a magyarok házimunka megosztással kapcsolatos elégedettségét Franciaországgal, Németországgal és Oroszországgal összehasonlítva (20. ábra). Látszólag mindenki elégedett a helyzettel, a nők elfogadják a háztartási munkamegosztás tradicionális jellegét.

20. ábra: A házastársak, élettársak közötti munkamegosztással való elégedettség átlagértékei (0-10-ig terjedő skálán, ahol 0 azt jelentette, teljes mértékben elégedetlen és 10 azt jelentette, teljes mértékben elégedett)

Forrás: Pongrácz – Murinkó (2009) alapján kismértékben módosítva

Ez az oka annak, hogy viszonylag kevés konfliktus adódik az egyenlőtlen munkamegosztásból a magyar háztartásokon belül, ezzel szemben az orosz családokban gyakran a viták forrásává válik a házimunka elvégzése. A megkérdezettek többségénél a kutatást megelőző egy évben nem fordultak elő konfliktusok, viták a házimunka megosztásából eredően és a magyarok vallják legnagyobb arányban, hogy soha nem tör ki veszekedés a házimunka miatt (21. ábra) (Pongrácz – Murinkó, 2009).

21. ábra: A házimunka megosztása miatti viták gyakorisága (%)

Forrás: Pongrácz – Murinkó (2009) alapján kismértékben módosítva

4.5. GYEREKEK ÉS A HÁZIMUNKA

A nemek közötti munkamegosztást túlnyomó részben a felnőttek körében vizsgálja a szakirodalom, a gyerekeket inkább úgy említik, mint „házimunkát”, akikről gondoskodni kell és időráfordítást igényelnek (Bonke, 2010). Más kutatások azt vizsgálják, hogy a gyermekkel rendelkező párok és a gyermektelenek között, milyen különbségek fedezhetőek fel, amennyiben a háztartási munkák megosztása kerül terítékre (Kluwer et al., 1996; Coltrane, 2000; Loyd, 2009; Ruppaner, 2010; Stratton, 2012). Ahogy egy gyermek jelenléte a családban hatással lehet a felnőttek házimunka megosztására, úgy a szülők demográfiai háttere és beállítottságai is befolyásolhatják a gyermek háztartási munkában való részvételét.

Ilyen tényező lehet *az anya fizetett munkával töltött ideje* – Blair (1992a, 1992b, idézi: Bonke, 2010) kutatásai szerint az édesanya teljes munkaidőben történő munkavállalása növeli a lány gyermekek házimunkára fordított idejét. Bonke (2010) munkája során szintén arra talált bizonyítékot, hogy az anya teljes munkaidőben történő foglalkoztatottsága növeli a gyermek házimunkában való részvételének valószínűségét. Ezzel szemben Raley (2006, idézi: Bonke, 2010) szerint nincs hatással az édesanya munkaideje a gyermek házimunkára fordított idejére.

A *képzettségi szint* a másik tényező, ami befolyásolhatja a gyermekek házimunkával töltött óráinak számát. Nemcsak a magasan képzett szülők, hanem gyermekeik is több időt fordítanak önmaguk fejlesztésére, képzésre, tanulásra, ezáltal a házimunkára és szabadidős tevékenységekre fordítható idő kevesebb az alacsonyabban iskolázott szülők gyermekeihez képest (Bonke, 2010). A magasan képzett, dolgozó nők gyermekei több időt töltenek házimunkával a hétköznapokon, mint hétvégén, összehasonlítva azokkal a fiatalokkal, akiknek az édesanyja alacsonyabb végzettséggel rendelkezik (Stafford – Yeung, 2005). Bonke (2010) megállapítása szerint az édesanya képzettségi szintjének egy évvel való növekedése 5%-os csökkenést eredményez a gyermek házimunkára fordított idejében összességében tekintve.

A családban élő *gyermekek száma és a születési sorrend* is meghatározza, hogy a kisebb-nagyobb gyerekek mennyi időt töltenek otthoni munkával. A feltételezések szerint a gyermekek felügyelete, ezáltal a házimunkával töltött idejük számontartása a gyermekek számának növekedésével egyre bonyolultabb feladat a szülőknek. Emellett a gyermekek számának növekedésével, csökken az egy főre eső házimunka mennyiség és az erre fordított idő, amelynek eredményeképp mindig az elsőszülött gyermek végzi a legtöbb munkát és a legkisebb a legkevesebbet. (Bonke, 2010). Sollberg (1994, idézi: Bonke, 2010) kutatásai csupán az első hipotézist erősítik meg, a születési sorrend befolyásoló erejére nem talált bizonyítékot. Ezzel ellentétben Bianchi és Robinson (1997, idézi: Bonke, 2010) vizsgálatai alapján pozitív kapcsolat mutatkozik a testvérek száma és a gyerekek házimunkára fordított ideje között. Bonke (2010) eredményei is alátámasztják, hogy a legidősebb végzi a legtöbb házimunkát a gyerekek közül, amelynek háttérében a gyerekek közötti kor- és ehhez kapcsolódó elvárásbeli különbségek állnak.

A gyermekek felé irányuló elvárások *nemi* alapokon is képződhetnek – előfordulhat, hogy a lányoktól többet várnak el, mint a fiúktól. A fiúgyermekeknek a háztartási teendők

helyett inkább a tanulásra, a szociális tevékenységekre, a sportra kell koncentrálniuk, hogy megalapozzák jövőbeni karrierjüket. Ugyanakkor egyre több szülő vallja azt a nézetet, hogy nemtől függetlenül kell megszervezni a házimunkák elvégzését a gyermekek között (Bonke, 1999).

Az édesapa szerepvállalása az otthoni teendőkben szintén kihat a gyermekek részvételére a házimunkában. Negatívan befolyásol abban az esetben, ha a szülők között egalitárius munkamegosztás a jellemző – minél több szerepet vállal az apa, annál kevesebb házimunkát végeznek a gyerekek (Bonke, 2010).

Norvég és svéd kutatások szerint a lányok nagyságrendileg kétszer annyi időt töltenek házimunkával, mint a fiú gyerekek (Sollberg, 1994, idézi: Bonke, 2010). Bonke (2010) vizsgálatai során megállapította, hogy a dán gyerekek körében is jellemző, hogy a lányok több házimunkát végeznek. Az iskoláskorú gyermekek esetében négyből három kislány járul hozzá a házimunkák elvégzéséhez, míg ez az arány a fiúk esetében háromból kettő. Amerikai (Bianchi – Robinson, 1997 és Raley, 2006, idézi: Bonke, 2010) kutatások hasonló eredményekkel szolgáltak, ugyanakkor egy másik, szintén az Egyesült Államokból származó jelentés (Hofferth - Sandberg, 2001, idézi: Bonke, 2010) nem fedezett fel számottevő különbséget a nemek között.

Egy, az amerikai középiskolások körében végzett kutatás (Kalenkoski – Pabilonia, 2009) azt vizsgálta, hogy milyen hatással van a fizetett munkavállalás a fiatalok egyéb tevékenységeire. Kimutatták, hogy egy óra fizetett munka a házi feladatokra és tanulásra fordított időt 5 perccel csökkenti, az alvásra szánt időből 10 percet, a tv nézésből 24 percet és a házimunkára fordítandó időből 11 percet vesz el naponta. Azok a diákok, akik nem végeznek keresőtevékenységet, átlagosan napi 62 percet töltenek házimunkával, házkörüli teendőkkel vagy vigyáznak kisebb testvéreikre. Ezzel szemben a dolgozó fiatalok csupán átlagosan 40 percet töltenek ilyen jellegű otthoni feladataikkal naponta.

5. PRIMER KUTATÁS

5.1. A KUTATÁS CÉLJA ÉS MÓDSZERTANA

Az ezt megelőző fejezetekben áttekintésre kerültek a mindennapi tevékenységek értelmezési lehetőségei, az ezekre fordított időmennyiségek a magyar lakosság esetében - különös tekintettel a fiatalokra, továbbá a hazai és nemzetközi kutatási területek és eredmények a házimunkavégzéshez kapcsolódóan. A szekunder kutatás eredményei bizonyosságot adnak arról, hogy a vizsgált terület egyre nagyobb jelentőséggel bír, növekszik a házimunkával foglalkozó kutatások száma, ezáltal egyre bővülő szakirodalom áll rendelkezésre a téma áttekintéséhez.

Primer kutatásom célja, hogy megvizsgáljam a magyar egyetemista fiatalok és a házimunka kapcsolatát. Kutatásommal arra keresem a választ, hogy milyen a fiatal korosztály házimunkával kapcsolatos megítélése, milyen attitűdök jellemzik a házimunkával való kapcsolatukat, milyen házimunkát szoktak végezni és milyen rendszerességgel. A kutatás során kitértem az egyes márkák ismertségének, használatának és szimpátiájának vizsgálatára is. Elemzésemet számos demográfiai ismerv mentén végeztem abból a célból, hogy megvizsgáljam az egyes demográfiai tényezők milyen különbséget eredményeznek a célcsoporton belül. A kutatási eredmények alapján célom, hogy olyan csoportokat alkossak, amelyek a válaszadók házimunkához való viszonyát, különböző házimunka végzési szokásaikat és beállítottságukat mutatják meg.

A primer vizsgálat célcsoportját azok a felsőoktatásban résztvevő hallgatók adták, akik nappali vagy levelező tagozaton végzik tanulmányaikat és nem dolgoznak főállásban. A célcsoportba kerülés kritériuma volt, hogy a válaszadó valamilyen rendszerességgel végezzen házimunkát. A kutatás módszertanát tekintve három különböző megkérdezési módszert alkalmaztam: online kérdőív segítségével és kismintás kérdőívvel végeztem kvantitatív kutatást, emellett kvalitatív technikát alkalmaztam – mélyinterjúkat készítettem.

5.2. HIPOTÉZISEK A KUTATÁSSAL KAPCSOLATBAN

A kutatás középpontjába az alábbi előfeltételezéseket, hipotéziseket helyeztem, amelyeket a kutatási eredmények ismeretében kívánok majd elfogadni vagy elvetni:

H1. Az egyetemista fiatalok negatívan viszonyulnak a házimunkához.

H2. Az egyetemistákból negatív érzéseket vált ki a házimunkavégzés folyamata.

H3. Az egyetemistákból pozitív érzéseket vált ki az elvégzett házimunka eredménye.

H4. A kereskedelmi láncok sajátmárkás termékei kevésbé ismertek/használtak/szimpatikusak az egyetemisták körében.

5.3. ONLINE MEGKÉRDEZÉS

Online megkérdezést végeztem a célcsoportba tartozó, felsőoktatásban tanuló fiatalok körében. A kérdőívet célzottan olyan online platformokon tettem közzé, ahol a célcsoport könnyen elérhető és koncentráltan volt jelen. A megkérdezés 2013. október első felében történt. A kérdőív négy fő témára tért ki, amelyek: a házimunkával kapcsolatos szokások, a házimunkával kapcsolatos attitűdök, a házimunka és a márkák, végül pedig a demográfiai jellemzők vizsgálata. A kérdőívet 975 válaszadó töltötte ki. A kérdőív kiértékelését SPSS 20 programcsomag segítségével végeztem.

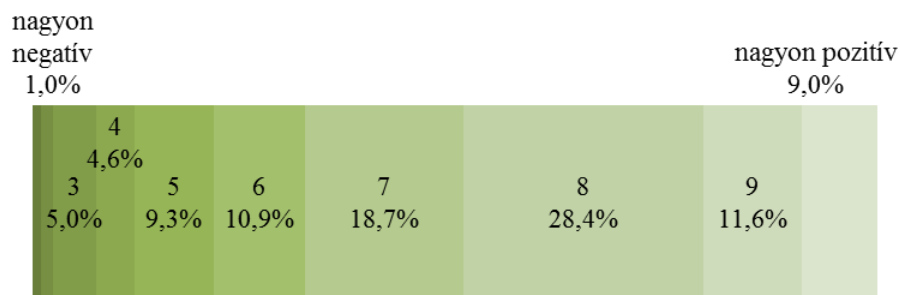
5.3.1. Demográfiai jellemzők

A megkérdezésben résztvevők 25,6%-a férfi és 74,4%-a nő, átlagos életkoruk 21,89 év. 20 év alatti volt a válaszadók 30,1%-a, a 21-22 évesek 34,2%-ot tettek ki és a 23 éven felüliek 35,8%-ban kerültek a mintába. A válaszadók 71,2%-a nem dolgozik a tanulmányai mellett. A fővárosi lakosok aránya 12,5%, megyeszékhelyen vagy megyei jogú városban 52,7% él, míg kisebb városban 18,4%, faluban, községben pedig 16,4% lakik. A legtöbben családi házban (37,6%) vagy panellakásban (27,3%) élnek életvitelszerűen, téglaházban 16,9%, kollégiumban 14,9% lakik. A lakótér átlagos nagysága 75,68m². A megkérdezett fiatalok többsége (42,6%) a szüleivel él, kicsit több mint ötödük pedig albérletben lakik, velük egykorúakkal, továbbá párjukkal 14,9% él együtt. A válaszadók csupán 2,2%-a veszi igénybe bejárónő szolgáltatásait (4. melléklet).

5.3.2. Házimunkával kapcsolatos szokások

Megkérdeztem a válaszadókat arról, hogy milyennek ítélik a házimunkához való viszonyukat, amelyet a 22. ábra mutat be. A megkérdezettek tízfokú skálán átlagosan 7,02-re értékelték a házimunkához való viszonyukat. Legalább 7-es értékelést adott a

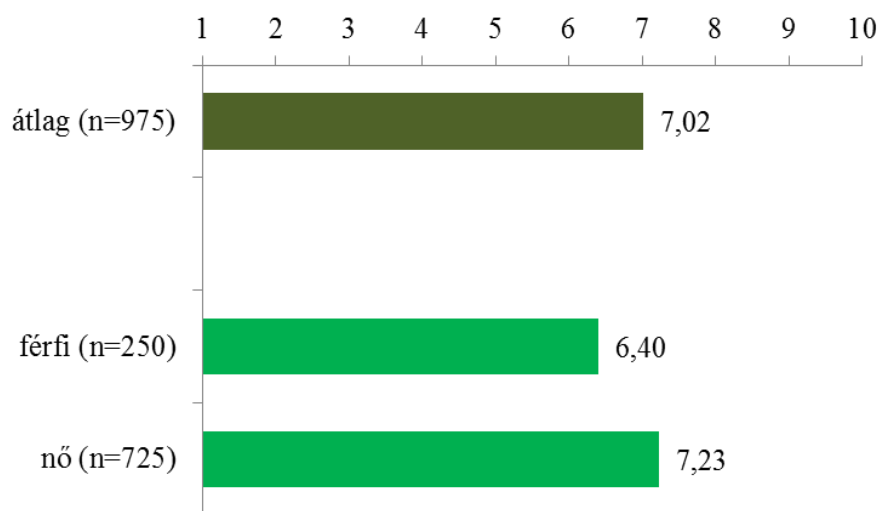
fiatalok 67,7%-a és csupán 7,5%, aki 3-asra vagy annál rosszabbra értékelte a házimunkához való viszonyát.

22. ábra: A házimunkához való viszony megítélése (n=975)

Forrás: saját szerkesztés

Az egyedüli demográfiai jellemző, ami szignifikáns eltéréseket mutat, a nemek közötti értékelések eltérése. A házimunkához való viszonyulás tekintetében a nők 7,23-as értéket jelöltek, míg a férfiak csupán 6,40-re értékelték az otthoni teendőkhöz való hozzáállásukat (23. ábra).

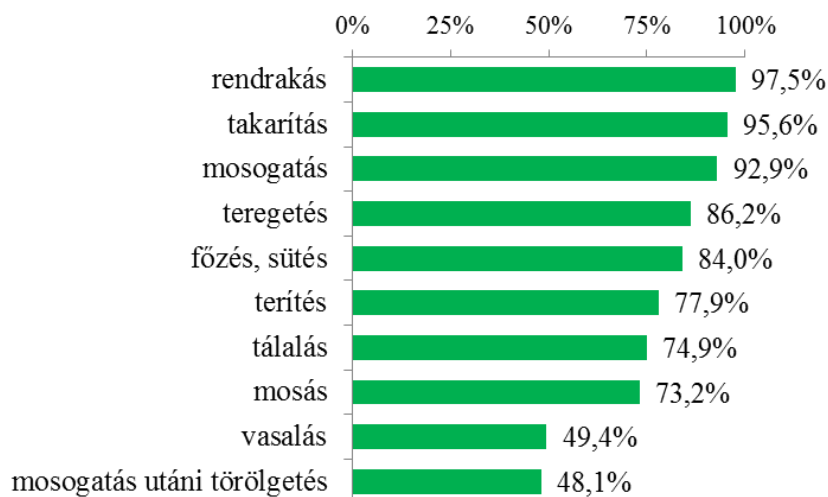

23. ábra: A házimunkához való viszonyulás értékelése demográfiai jellemzők szerint (n=975) (szignifikáns különbségek)

Forrás: saját szerkesztés

A házimunkák többségét legalább 70%-os arányban végzik az egyetemisták. A legtöbb egyetemista rendet rakni (97,5%), takarítani (95,6%) és mosogatni (92,9%)

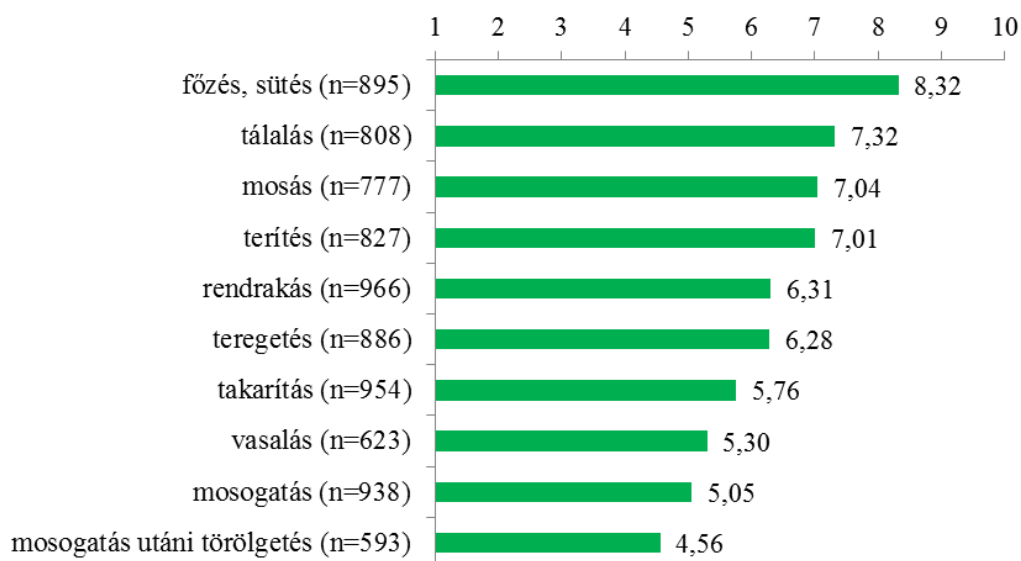
szokott valamilyen rendszerességgel, a legkisebb arányban végzett házimunkák pedig a vasalás (49,4%) és a mosogatás utáni törölgetés (48,1%) (24. ábra).

24. ábra: Házimunkavégzés (n=975)

Forrás: saját szerkesztés

Tízfokú skálán értékelték a válaszadók, hogy milyen szívesen végzik az egyes tevékenységeket. A leginkább kedvelt házimunkák az ételek elkészítéséhez kapcsolódnak – főzés, sütés (8,32); tálalás (7,32); terítés (7,01) – emellett magas értékelést kapott a mosás is (7,04). A legkevésbé kedvelt házimunkák szintén a konyhához kötődnek – a legalacsonyabb indexek a mosogatás (5,05) és a mosogatás utáni törölgetés (4,56) esetében figyelhetők meg (25. ábra).

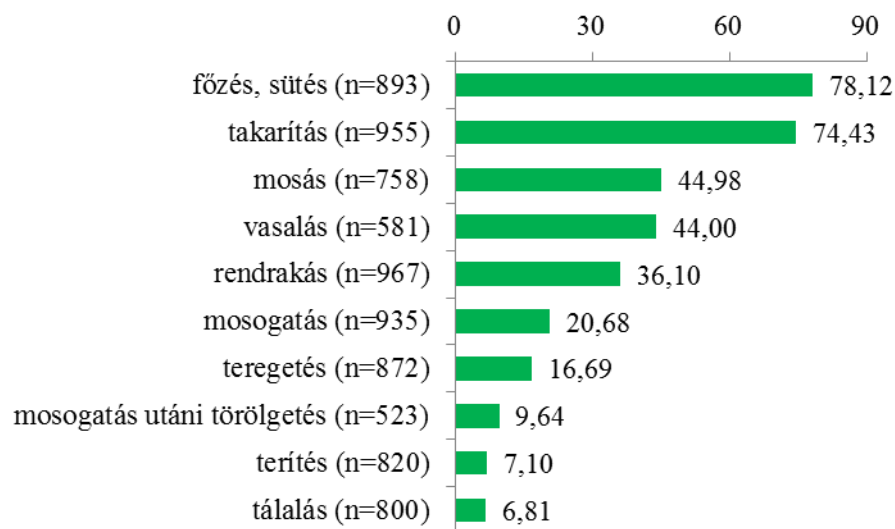

25. ábra: Házimunkák kedveltsége (n=975)

Forrás: saját szerkesztés

A napi rendszerességgel végzett tevékenységek közé tartozik a mosogatás, ezt a válaszadók 53,6% végzi minden nap, és közel egyharmaduk hetente több alkalommal mosogat. A megkérdezettek többségére jellemző, hogy a terítést, a tálalást, a rendrakást, a főzést és a sütést szintén hetente több alkalommal végzi. A heti rendszerességgel végzett tevékenységek között ismételten megjelenik a rendrakás (32,4%), igen nagy arányban a takarítás (54,8%), a mosás (39,9%) és a teregetés (43,2%). Mosogatás után törölgetni a válaszadók 39,3%-a, vasalni pedig 33,7%-uk soha nem szokott (5. melléklet).

A fiatalok a legtöbb időt főzésre, sütésre és takarításra fordítják, amikor a felsorolt házimunkák valamelyikét végzik. Ezekre több mint 1,2 órát fordítanak alkalmanként. Mosásra és vasalásra körülbelül háromnegyed órát szánnak – meg kell jegyezni, hogy a mosásra fordított idő torzulást mutathat, annak függvényében, hogyan értelmezte a válaszadó a kérdést (csak a mosógép megtöltését és/vagy a kézi mosás idejét adta meg vagy néhány esetben a mosógép mosással töltött idejét is). A rendrakás valamivel több mint fél órát vesz el az idejükből átlagosan, a mosogatás 20,68 percet, a teregetés pedig kicsit több mint negyed órát. A legkevesebb időt a mosogatás utáni törölgetésre (9,64 perc), a terítésre (7,1 perc) és a tálalásra (6,81 perc) fordítanak (26. ábra).

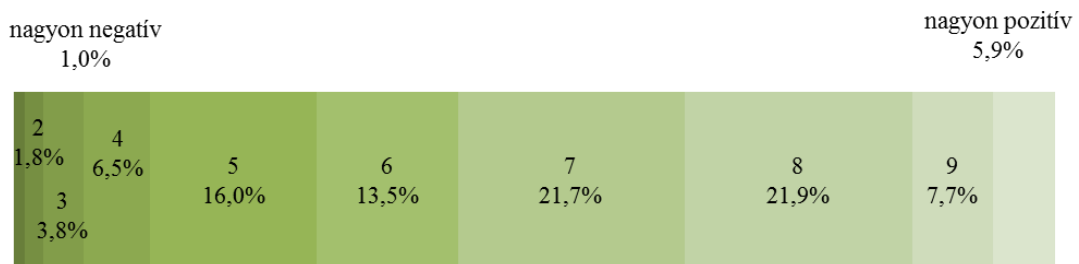

26. ábra: Házimunkára fordított idő, percben (n=975)

Forrás: saját szerkesztés

5.3.3. Házimunkával kapcsolatos attitűdök

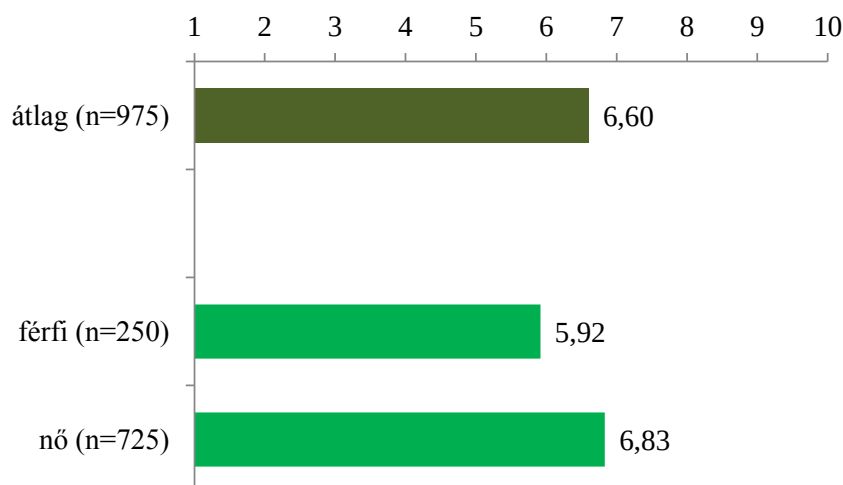
Kíváncsi voltam rá, hogy milyen attitűdök és beállítódások kapcsolódnak a fiatalok esetében a házimunkához. A válaszadók átlagosan 6,6-os értéket adtak annak tekintetében, hogy milyen érzéseket vált ki belőlük a házimunkavégzés folyamata. A válaszadók több mint egyharmada pozitív érzéseket mutat a házimunkavégzés iránt – ők legalább 8-as értékelést adtak. Mindössze 6,7% jelölt 3-ast vagy annál rosszabbat, ők azok, akik kifejezetten negatívan állnak a házimunkavégzés folyamatához (27. ábra)

27. ábra: A házimunkavégzésből fakadó érzések (n=975)

Forrás: saját szerkesztés

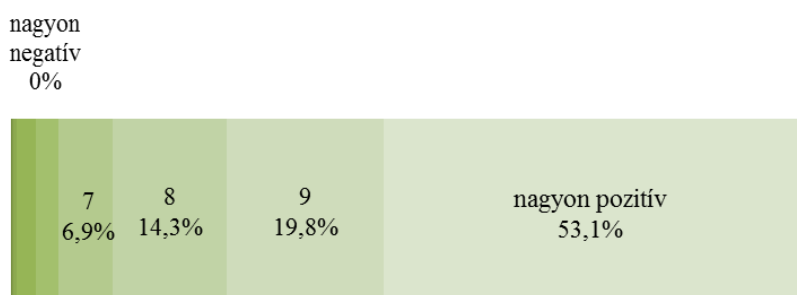
A házimunkavégzés folyamatának értékelése esetén a vizsgált demográfiai jellemzők közül csupán a nem mutatott szignifikáns különbséget a válaszadók között. Míg a nők átlagon felülre értékelték a házimunkavégzés folyamatához való viszonyukat, addig a férfiak az átlag alatti értéket mutatnak e tekintetben (28. ábra).

28. ábra: A házimunkavégzésből eredő érzések értékelése demográfiai jellemzők szerint (n=975) (szignifikáns különbségek)

Forrás: saját szerkesztés

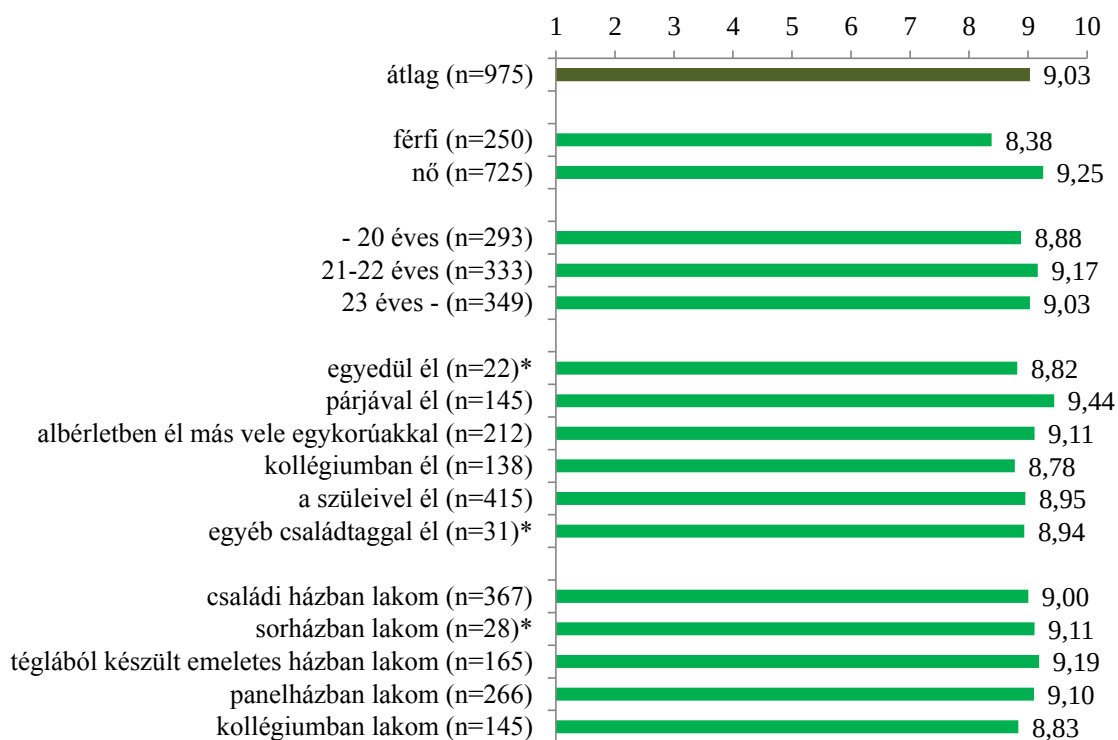
Ezzel szemben az elvégzett házimunka eredménye – az elkészült étel, a tisztaság, a rend, a friss ruhák – egyértelműen pozitív attitűdöket mutat. A házimunka eredményét tízfokú skálán igen magasra, 9,03-ra értékelték a megkérdezett fiatalok. a legmagasabb 10-es értéket a válaszadók, több mint fele jelölte, tovább közel 20% 9-es értékelést adott. A legalacsonyabb mutatót senki nem jelölte a megkérdezett 975 főből, 3-as és 2-es index is csupán 3%-ban fordult elő (29. ábra).

29. ábra: Az elvégzett házimunka eredményéből eredő érzések (n=975)

Forrás: saját szerkesztés

Érdekes lehet a kérdés demográfiai háttérét is megvizsgálni. Átlagosan 9,03-as, nagyon pozitív értéket kaptak a házimunka eredménye által kiváltott érzések. A két nem válaszainak vizsgálatakor feltűnik, hogy közel 1 pontos különbség fedezhető fel a nők javára. Bennük sokkal pozitívabb érzések alakulnak ki. A fiatalabbak, a 20 év alattiak átlagon alul maradnak, ezzel szemben a 21-22 évesek pozitív érzései meghaladják az átlagot. Az összes demográfiai jellemzőt tekintve azok a válaszadók a legpozitívabb beállítottságúak, aki a párjukkal élnek. A kollégiumban élők a legkevésbé pozitívak a házimunka eredményét tekintve. A lakóhely jellegét szempontjából nincsenek kiugró eltérések, csupán a kollégisták maradnak el az átlagtól viszonylagosan nagyobb mértékben (30. ábra).

*a túlzottan alacsony említési számok miatt a jelzett eredmény nem megbízható

30. ábra: Az elvégzett házimunka eredményéből eredő érzések értékelése demográfiai jellemzők szerint (n=975) (szignifikáns különbségek)

Forrás: saját szerkesztés

A házimunkavégzéssel kapcsolatosan 13 különböző attitűdállítást kellett értékelniük a válaszadóknak ötfokú skálán, ahol az egy azt jelentette, hogy egyáltalán nem ért egyet, míg az öt azt jelentette, hogy teljes mértékben egyetért az állítással. A legtöbb válaszadó a legmagasabb, átlagos értékelést (4,12) az „Imádom, ha rend van körülöttem.” állításra adta, ezzel értenek egyet leginkább. Magas értékeket ért el emellett a házimunkavégzés közbeni zenehallgatás is. A középmezőnyben a házimunka megosztására és értékére vonatkozó állítások találhatók. Alacsonyabb értékelést kaptak a házimunka élvezetére és az erre fordított időre vonatkozó kijelentések, a legkevésbé értenek egyet a fiatalok, hogy a házmunka kizárólag a nők feladata, ugyanakkor nem szívesen fizetnének azért, hogy bejárónő végezze el helyettük a házimunkát. A megkérdezettek úgy érzik, hogy nem külső hatás miatt végzik el az otthoni teendőket (31. ábra).

31. ábra: Az attitűdállításokkal való egyetértések átlagos foka (n=975)

Forrás: saját szerkesztés

5.3.4. Házimunka és márkák

Megkérdeztem a válaszadókat a házimunkához kapcsolódó márkák spontán ismertségéről. Az első hat márkát kellett felsorolniuk, ami eszükbe jutott; a leggyakrabban említett márkákat a szófelhő ábrázolja (32. ábra). A leggyakrabban említett márkák a konyhai és általános tisztításhoz kapcsolódnak: a Domestos (605 említés), a Cif (484 említés) és a Jar (483 említés). A kereskedelmi láncok sajátmárkás termékei közül a Lidl W5 termékcsaládja kapta a legtöbb (27) említést. Összesen 234 különböző márkát említettek, amelyeket a 6. melléklet tartalmaz.

32. ábra: A leggyakrabban említett márkák

Forrás: saját szerkesztés

Az elsőként említett márkák között szintén a Domestos kapta a legtöbb említést, a válaszadók 26,5%-ának ez a márka jut először eszébe. Ezt követi a Cif elsőhelyes említése 19,5%-kal, majd a Jar, amit a megkérdezettek 10,9%-a említett első helyen. Összesen 80 különböző márkát említettek meg a válaszadók elsőként, amelyeket a 7. melléklet mutat be.

A márkák támogatott ismertsége estén hasonló eredményeket kaptam. A legismertebb márka az Ariel, a Jar és a Domestos, amelyeket a megkérdezettek több mint 98%-a ismer. Szintén kiemelkedően magas arányban ismert a legtöbb márka – a vizsgált 27 márka közül, 17-et a válaszadók legalább 80%-a ismert. A legkevésbé ismertek a kereskedelmi láncok sajátmárkás termékei – ezek közül a leginkább ismert a Lidl W5 márkanévre keresztelt termékcsaládja, majd a dm, a Penny, a Spar és az Aldi sajátmárkás termékei a legkevésbé ismertek (8. melléklet).

A márkák használata már nem mutat olyan pozitív képet, mint ismertségük. A legismertebb konyhai mosogató- és tisztítószeret használják a legnagyobb arányban a megkérdezettek. Jar-t a válaszadók 78,%-a, Domestost 75,8% és Cif-et 62,9% használ. A többi márka esetében a termékeket használók aránya nem éri el az 50%-ot. A kereskedelmi láncok sajátmárkás termékei közül ebben az esetben is a W5 termékcsalád érte el a legmagasabb eredményt, a válaszadók 15,4%-a használja a márkát. Denkmit-et (dm) a fiatalok 10,4%-a, Trendy-t (Penny) 4,4%, Splendid-et (Spar) 1,7% és az alio-t (Aldi) 1,6% használ (9. melléklet).

Egytől ötig terjedő skálán mértem a kiemelt 27 márka szimpátiáját a fiatalok körében. A legszimpatikusabb márka a Domestos (4,4), nem sokkal marad el tőle a Jar (4,38), ezt pedig a Lenor (4,21) követi. A sajátmárkás termékek közül legszimpatikusabb a Denkmít, a 3,8-as értékelése alapján a sorban 15. legszimpatikusabb márka. A W5 3,74-es indexet kapott, az alio 3,57-et, a Splendid és a Trendy pedig a legkevésbé szimpatikus termékek közé szorult. Összességében megállapítható, hogy a felsorolt márkák mindegyike szimpatikus a fiatalok számára bizonyos mértékig, 3,17 alatti átlagértékelést nem adtak a válaszadók (10. melléklet).

Kíváncsi voltam rá, hogy a megkérdezettek milyen arányban tudják, hogy az egyes márkák, milyen házimunka elvégzéséhez használhatóak. A fiatal célcsoport a legtöbb márka esetében igen nagy arányban tisztában volt a termék rendeltetésével, felhasználási területével. Mosogatás elvégzéséhez a legnagyobb arányban a Jar-t, a Pur-t és a Somat-ot jelölték a válaszadók. Takarítás esetén a Domestos, a Pronto, a Cif, a Bref, a Cillit és a Clin márkák emelkedtek ki, míg ha mosásról, vasalásról van szó, akkor a Coccolino, az Ariel, a Tomi, a Perwoll és a Lenor szerepelnek a legnagyobb arányban. Kevésbé ismert mivoltukból adódóan a kereskedelmi láncok sajátmárkás termékeiről nagy arányban nem tudták eldönteni a megkérdezettek, hogy milyen házimunkához használhatóak. Az alio-ról a válaszadók 99,6%-a nem tudott nyilatkozni, ugyanakkor a Splendid, a Trendy, a Denkmít és a W5 is igen nagy arányban a be nem sorolt márkák közé került (11. melléklet).

5.3.5. Fiatalok csoportjai a házimunkavégzés terén

A házimunkavégzés jellemzői és a beállítottságok szempontjából osztályoztam a válaszadókat. Ehhez k-közepű klaszterelemzést végeztem az SPSS 20 programcsomag segítségével. A klaszterelemzés célja, hogy viszonylag homogén csoportokba rendezzük a válaszadókat az elemzésbe bevont változók alapján. Az elemzési módszer feladata, hogy megtaláljuk azokat a változókat, amelyek a csoportokat egyértelműen megkülönböztetik egymástól (Sajtos – Mitev, 2007). Az elemzés során a kérdőívben használt attitűdállításokból faktorokat képeztem, és az így létrejött változókat használtam a klaszterek azonosításához. A faktorelemzés során az 3. táblázatban szereplő változókat vontam be, a táblázatban látható, hogy melyik attitűdállítások kerültek be az elemzésbe. Továbbá megmutatja, hogy az egyes változók, melyik faktorhoz tartoznak, vagyis melyiket magyarázzák. A kommunalitás értékek vizsgálata azt mutatta, hogy van 2

változó, amelyek nem megfelelőek a vizsgálatba való bevonáshoz, azonban más eseteket is megvizsgáltam, amelyeknél a vizsgálatba bevonható változók száma egyre kevesebb lett, így ezért döntöttem a táblázatban látható faktorelemzésbe bevont változók mellett. A faktorelemzésbe bevont változók alkalmasságát a KMO kritérium mutatja meg, amelynek értéke 0,844. Ez a KMO érték Sajtos – Mitev (2007) szerint nagyon jó értéknek számít.

3. táblázat: A faktorelemzésbe bevont változók

Rotated Factor Matrix ^a				
	Factor			
	negatív	kikapcsolódó	pozitív	feladat
Imádom, ha rend van körülöttem.			,501	
Leginkább egyedül jó házimunkát végezni.				,397
Sajnálom az időmet a házimunkára.	,585			
Ha házimunkát végzek, mindig kapkodok.	,593			
Csak külső nyomás hatására szoktam házimunkát végezni.	,523			
Beosztjuk egymás között a házimunkát.				-,529
Szívesen fizetnék azért, hogy ne nekem kelljen házimunkát végezniem.	,422			
A házimunka a nők feladata.				,172
Sokszor hallgatok zenét a házimunka elvégzése közben.				-,111
Nem szeretek házimunkát végezni, ezért igyekszem minél előbb túlesni annak elvégzésén.	,663			
A házimunka számomra jó kikapcsolódás.		,828		
Az utóbbi időben élvezem a házimunkát.		,768		
A házimunka ugyanolyan értékű munka, mint más, fizetett munkák.		,342		
Házimunkához való hozzáállás.			,539	
Extraction Method: Maximum Likelihood. Rotation Method: Varimax with Kaiser Normalization.				
a. Rotation converged in 6 iterations.				

Forrás: saját szerkesztés

A klaszterelemzést k-közép módszer segítségével végeztem. A módszer lényege, hogy nem tekint minden elemet külön klaszternek, mint a hierarchikus eljárások, hanem előzetesen szabadon meghatározható a létrehozni kívánt klaszterek száma (Sajtos – Mitev, 2007). Ennek megfelelően 5 klasztert hoztam létre. A 33. ábra megmutatja, hogy a klaszterek, hogy viszonyulnak a korábban létrehozott faktorokhoz. Az 34. ábra pedig az egyes csoportok, összes megkérdezett, demográfiai jellemzőitől való eltéréseit mutatja. Ez a két mutató lehetőséget ad az egyes csoportok jellemzőinek megállapítására.

„Kényszer házimunkavégzők”- Az 1. csoport tagjai *negatív beállítódást* mutatnak a házimunka tekintetében, demográfiai jellemzőiket tekintve a klaszterben felülreprezentáltak a férfiak és a nem dolgozók. Emellett inkább nagyvárosban és a szüleikkel vagy kollégiumban élő válaszadók tartoznak a csoporthoz. A házimunkához való viszonyuk erőteljesen negatív, jóval az átlagon alul értékelték ezt a szempontot. A

házimunka végzése belőlük váltja ki a legrosszabb érzéseket, sőt az elvégzett házimunka eredménye sem jelent számukra olyan jó érzést, mint más csoportoknak. A házimunkákat nem szívesen végzik, a főzés, sütés jelent csupán kivételt: a klaszter tagok háromnegyede szokott főzni, sütni, ezt a tevékenységet végzik a legszívesebben, de még így is átlagon aluli a lelkesedésük. A legalacsonyabb szimpátia a mosogatás, a mosogatás után törölgetés és a takarítás esetén mutatkozott, ennek ellenére 86,6%-uk szokott mosogatni és 87,4%-uk takarít valamilyen rendszerességgel. A tálalás, a mosás és a vasalás a legalacsonyabb arányban végzett házimunkák.

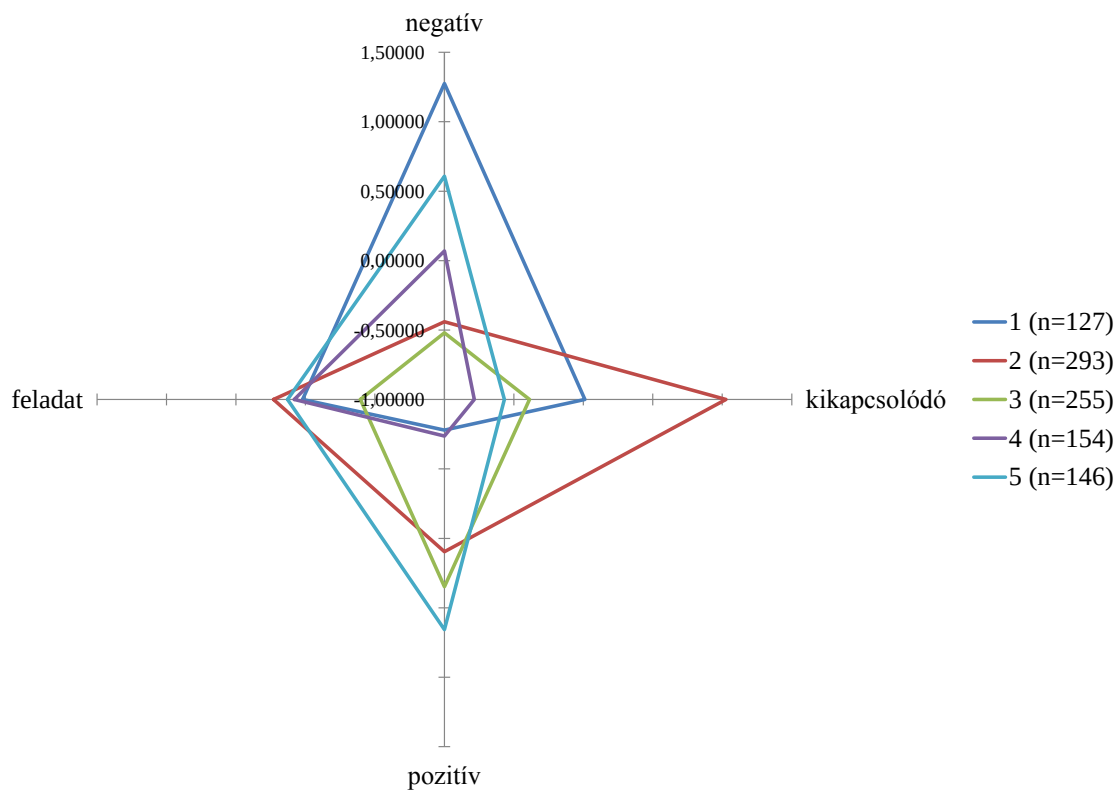
„*Lelkes házimunkásnők*” - A 2. klaszter tagjai a *pozitív- kikapcsolódó házimunkavégzők*, a csoportban átlagon felüli a nők aránya és jellemzően a 20 év alatti korcsoportból kerülnek ki a tagok. Magas arányban faluban, vagy községben élnek, otthonukat leginkább a párjukkal osztják meg vagy kollégiumban laknak. Házimunkához való viszonyuk az összes klaszter közül a legpozitívabb beállítódást mutatja. Rendíthetetlen házimunkavégzők, lelkesek és fáradhatatlanok. A házimunka élvezetes tevékenység számukra, kikapcsolódást jelent, szórakoztató tevékenység. Az élvezetes munka után pedig még élvezetesebb a munka gyümölcse, az elvégzett házimunka eredménye boldogságot hoz számukra. Minden házimunkát ők végeznek a legszívesebben, ezek közül is a főzés, a tálalás és a mosás a kedvencük. Azonban mégsem ők azok, akik a legnagyobb arányban főznek, a terítésben sem ők a legszorgalmasabbak, minden más területen a legnagyobb arányban képviseltetik magukat. Ha mosogatás utáni törölgetésre vagy vasalásra kerül, lelkesedésük csökken, ezek inkább semleges tevékenységek számukra.

„*Városi konyhatündérek*” - A 3. csoportba a *pozitív házimunkavégzők* - a házimunkavégzéssel kapcsolatos pozitív attitűdöket képviselők kerültek, akik körében a nők vannak többségben. Leginkább a 21-22 éves korcsoportba tartoznak és nagyobb városokban vagy közepes méretű településeken élnek albérletben vagy a párjukkal. Házimunkával kapcsolatos attitűdjük még mindig pozitív, azonban lelkesedésben elmaradnak a 2. klaszter tagjaitól. A házimunkavégzés inkább pozitív érzéseket vált ki belőlük, az elvégzett feladat esetükben is boldogságforrásként jelenik meg. A házimunkák szimpátiája megközelíti a „*Lelkes házimunkásnők*” csoportját. Ha főzésre kerül a sor ez a csoport a leginkább motivált, szívesen és magas arányban (88,2%) főznek, a terítenek (80,8%) és tálalnak (80,8%), ezen kívül még a mosás is kellemes időtöltés számukra

(77,3%). Buzgalmuk csökken más házimunkák esetében, ezek inkább semleges tevékenységek számukra, megcsinálják, de nem szívesen. A legkevésbé a mosogatás után törölgetést és a vasalást részesítik előnyben.

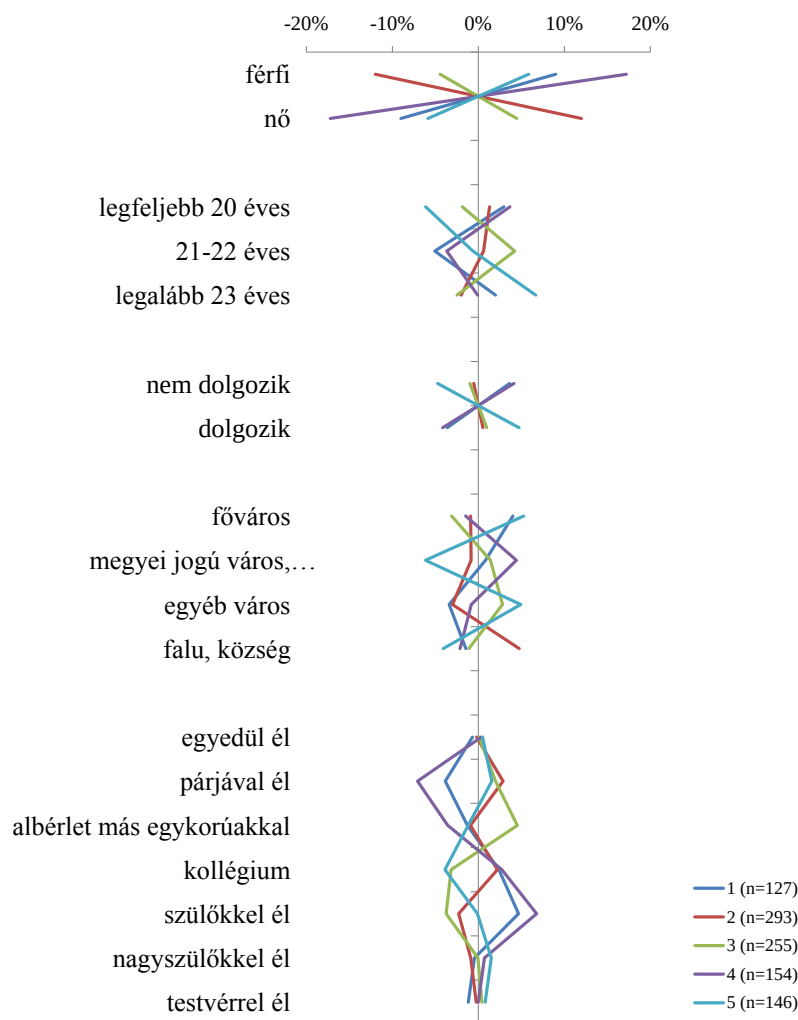
„*Anyuci kisfiai*” - A 4. klaszter tagjai a faktorokat nézve nem mutatnak kiugró értékeket, leginkább az elfogadás, a semlegesség jellemzi őket. A klasztertagok között átlagon felüli arányban szerepelnek férfiak, korukat tekintve pedig a 20 év alattiak. A munkavállalás nem jellemző a csoport tagjaira. Lakhelyük a megyei jogú városok, a megyeszékhelyek. Leginkább kollégiumban vagy a szülőkkel élnek. Demográfiájukat tekintve nagyon hasonlóak az 1. klaszterhez, azonban beállítottságuk nem mutat olyan mértékű negativitást, mint a „kényszer házimunkavégzők” esetében. Ennek oka lehet, hogy a szinte minden házimunkában alacsonyabb részvételi arányt mutatnak, mint az 1. csoport, ők kevesebb házimunkát végeznek. Egyedül a takarítás és a rendrakás területén mutatnak hasonlóságot. Házimunkához való viszonyuk átlagon aluli, semleges. A házimunkavégzés folyamata szintén nem vált ki belőlük szélsőséges érzések, az elvégzett házimunka is mérsékelt örömet okoz számukra. Legszívesebben főznek, sütnek, azonban az ezt követő mosogatás és az edények törölgetése áll tőlük a legtávolabb.

„*Megbúvó önállósodó férfiak*” - Az 5. csoport nem mutat szélsőségeket. Semlegesnek tekinthetők, a feladatorientáltság határozza meg a házimunka végzési szokásaikat. Jellemzően a 23 év felettiak sorolhatóak ide, emellett a férfiak aránya magas. Dolgozó válaszadók kerültek a csoportba, akik jellemzően a fővárosban vagy kisebb városokban élnek. A klaszter tagjaira átlagon felül jellemző, hogy a párjukkal élnek. Házimunkához való viszonyuk valamivel átlag feletti, inkább pozitívnak mondható. A munka folyamatát tekintve semlegesek, azonban az eredmény átlagon felüli pozitív érzéseket vált ki belőlük. A házimunkák közül a főzés és a sütés áll hozzájuk a legközelebb, ezeket végzik a legszívesebben. A többi házimunka nem vált ki belőlük különösebb érzelmeket, megcsinálják, de nagyobb jelentőséggel nem bír egyik tevékenység sem. Részvételi arányuk is az átlag közelébe helyezi őket.

33. ábra: Klaszterek ábrázolása a faktorokhoz mérten

Forrás: saját szerkesztés

34. ábra: A klaszterek demográfiai jellemzői az átlagokhoz mérten

Forrás: saját szerkesztés

5.4. MÉLYINTERJÚS MEGKÉRDEZÉS

A belső motivációk és attitűdök feltáráshoz mélyinterjút készítettem hat, a célcsoportba tartozó egyetemistával. A kiválasztás kritériuma a felsőoktatásban való részvétel mellett, a lakóköörülmények voltak. A mintába 3 nő és 3 férfi került, nemenként egy fő a szüleivel él, egy fő a párjával lakik együtt és egy fő saját, önálló háztartást vezet. A szüleikkel élő egyetemisták megyeszékhelyhez közeli településeken, családi házban élnek, amelyhez kert is tartozik, mindketten tartanak háziállatot. A párjukkal élő megkérdezettek megyeszékhelyen, panelházban, albérletben élnek. Az önálló háztartást vezetőik egyike a fővárosban, emeletes téglaházban él, míg a másik interjúalany megyeszékhelyen, új építésű, társasházi lakást tart fenn. Korukat tekintve ketten 20 évesek, egy fő 22 éves, ketten 23 évesek és egy válaszadó 25 éves. Tanulmányaikat tekintve öten

megyeszékhelyen végzik egyetemi tanulmányaikat (bölcseztudomány, egészségtudomány, közgazdaságtudomány és természettudomány területeken), egy fő a fővárosban tanul (gazdaságtudomány).

A kutatás során megvizsgáltam, hogy milyen asszociációkat kapcsolnak a megkérdezettek a kutatási téma hívószavaihoz, milyen gondolatokat ébresztenek bennük az egyes fogalmak. A *tisztaság* fogalmához pozitív érzések kapcsolódtak: az élet, a rend, a jó érzés szerepelt az említések között. Volt, aki márkát említett – a Domestos volt az első dolog, ami eszébe jutott, míg másnak a rendmánia és a por kapcsolódott a tisztasághoz. A *rendetlenség* egyöntetűen negatív asszociációkat generált az interjúalanyokban – a rendezetlen papír- és könyvkupacok, a kosz, csótányok és a lustaság az első kép a válaszadókban. A *feladatot* volt, aki teljesítményként fogja fel, volt, aki kihívásként, míg más munkaként, és előfordult, hogy valaki az egyetemre gondolt. A házimunka egyetlen válaszadóban keltett pozitív asszociációt, neki az öröm jutott eszébe, míg a többiek negatív töltetű asszociációkat soroltak fel, amelyek: szükséges rossz, negatív dolog, fáradtság, gyorsan röviden elvégzendő teendő. Egy férfi válaszadó a nőket említette a házimunkához kapcsolódóan, míg egy nő alany az édesanyját.

5.4.1. A házimunka általában

A válaszadók túlnyomó többsége szerint a házimunka olyan visszatérő tevékenység, amit az emberek többsége nem szívesen végez, leginkább csak gyorsan túl akarnak jutni rajta: *„Szerintem senki nem szereti, ez olyan szükséges rossz...de, ha tehetik, az emberek csak túl akarnak esni rajta.”* (önálló háztartást vezető nő), *„Inkább negatív dolog, nem szívesen csinálják, mert állandóan visszatérő dolog, soha nincs vége”* (párjával élő férfi). A házimunka kategóriájába az interjúalanyok a következő tevékenységeket sorolták fel: mosogatás, mosás, porszívózás, portörlés, vasalás, söprés, takarítás, törölgetés, rendrakás, főzés, háziállatokról való gondoskodás. A vidéken élők és a kiskerttel rendelkező alany említette a házkörüli és kerti munkákat.

Amikor az interjúalanyoknak le kellett írniuk, hogy milyen kép él a fejükben egy tipikus, házimunkát „főállásban” végző, háztartásbeliről, minden válaszadó nőnek írta le, emellett egy kivételtől eltekintve – aki, idősebb, nyugdíjasként írta le – a megkérdezettek szerint középkorú, gyermekes anya. Háztartásmenedzser szerepben jelenik meg, aki főz,

mos, takarít, vacsorát és süteményt készít, közben kötényt visel. Ketten kiemelték, hogy teendői miatt kimerül, fáradt, kevésbé ad magára, inkább erősebb alkat.

A vidéken élő férfi és nő szerint a tipikus férfi és női munkák a lakóhely két részére oszthatóak fel: a férfi feladata a kerti munkák végzése, a nő feladata a lakás rendben tartása – *„Női: főzés, takarítás, mosás, teregetés. Férfi: inkább a fűnyírás, az udvar rendben tartása, favágás.”* (szüleivel élő nő). A városban élő férfiak egyetértettek abban, hogy a favágás tipikusan férfimunka, női feladatként mindketten a vasalást emelték ki – *„Egy nő jobban tud vasalni, mint egy férfi, de a többit a férfiak is meg tudják csinálni.”* (önálló háztartást vezető férfi). A városban élő nők, úgy gondolják, hogy egyenlő arányban kell felosztani a házimunkát a nemek között – *„Én nem vagyok a híve, fifti-fifti, egyenlően el kell osztani”* (önálló háztartást vezető nő). A megkérdezett fiatalok úgy gondolják, hogy a korábbi generációkból visszamaradt felfogás, hogy csak a nőknek kell házimunkát végezniük, példaként többen említették a saját szüleiket – *„Nálunk Apu mindig kihúzza magát, hogy ez női munka és nem hajlandó mosogatni”* (párjával élő nő), *„Apa inkább kiosztja a feladatokat, néha besegít, de főleg anya csinálja a dolgokat”* (szüleivel élő férfi). A korábbi generációk, nagyszüleik esetében jellemző, hogy a nő végez minden házimunkát, annak ellenére, hogy már a férfi is nyugdíjas és erre fordítható szabadidővel rendelkezik. Véleményük szerint egyik nem sem szereti a házimunkát, de a nők nagyobb igényeket támasztanak a tisztaság iránt, a férfiak hozzáállása pedig inkább negatív. Ennek ellenére tisztában vannak a társadalmi változásokkal, amelyek módosíthatják ezt a felállást: *„...a nők dolgoznak, mert nem elég egy kereset a családban, azóta a nők próbálnak tenni azért, hogy a férfiak is kivegyék a részüket.”* (önálló háztartást vezető nő).

5.4.2. Házimunka végzési szokások, attitűdök

Az interjúalanyok többsége napi rendszerességgel végez felmosást, a leggyakrabban említett tevékenységek a főzés és a takarítás, a mosogatás napi rendszerességgel jelent meg. A házimunkára fordított idő nagy eltéréseket mutat a válaszadók között. Jóval több időt fordítanak főzésre, takarításra azok a fiatalok, akik csak heti egy alkalommal tudnak időt szakítani ezekre a tevékenységekre: *„Hétköznapi csak felszíni takarítást végzek – elrakom a ruhákat, rendet rakok a konyhában”* (párjával élő nő). A többség a lakás közös használatú tereit is felelős, ezzel szemben a legkevesebb házimunkát a szüleivel élő férfi

alany végzi. Ő nem felel a közös helyiségek rendbetételéért, a saját szobáját takarítja, néha mosogat.

A legkedveltebb házimunka a főzés, 4 interjúalany ezt a tevékenységet emelte ki, egy férfi válaszadó a porszívózást kedveli, míg egy másik férfi nem tudott ilyet mondani. A legkevésbé kedvelt házimunkák a nőknél a mosogatás, a porszívózás és a felmosás, míg a férfiaknál a súrolás, a vasalás és a felmosás.

A házimunkavégzés folyamata a legtöbb interjúalanyban semleges érzéseket kelt, egy elvégzendő feladatnak tekinti: *„Semleges, igazából nem szeretem a házimunkát, de tudom, hogy meg kell csinálni” (önálló háztartást vezető nő).* Kifejezetten negatív érzéseket a szüleivel élő férfi említett, de az ő esetében is semlegessé válik a folyamat egy idő után: *„Amikor elkezdem, nagyon utálok, nagyon nehéz elkezdeni, de közben, ha zenét hallgatok, vagy a TV szól, akkor elmegy az idő.” (szüleivel élő férfi).* Az elvégzett házimunka eredménye egyértelműen pozitív attitűdöket vált ki a fiatal egyetemistákból, mindenki kiemelte, hogy jó érzéseket kelt benne a tiszta, rendezett környezet: *„A kezem munkája által szebb lesz minden, az egy jó érzés. Pozitív. A végeredmény jó.” (párjával élő nő), „...a végére mindig jó érzés lesz, mert minden szép és csillogó. Az eredmény pozitív és jó érzés.” (önálló háztartást vezető férfi).*

Az interjúban részt vevő fiatalok szinte mindegyike végez párhuzamos tevékenységet is házimunkavégzés közben. Leginkább zenét hallgatnak vagy TV-t, filmet néznek, énekelnek, esetenként beszélgetnek vagy gondolkoznak.

Az interjúalanyok nagyobb részének pozitív, házimunkához kapcsolódó élménye a főzéshez köthető, emellett a társaságban végzett munka is hasonló érzéseket kelt. Pozitív emlékként jelenik meg az elismerés öröme, az önállóság érzése, továbbá közösségi tevékenységként is emlékezetessé vált az otthoni munka: *„Amikor elkerültem otthonról és az első kaját elkészítettem magamnak, az tök jó érzés volt. Alapszintű paprikás krumplit csináltam, de ez egy nagy élmény volt.” (párjával élő férfi).* Két megkérdezett nem tudott pozitív élményt kapcsolni a házimunkához. Negatív élményként jelenik meg a kudarc, a házimunka el nem végzéséből adódó konfliktusok, az elrontott étel és az elismerés hiánya: *„ha elrontom az ételt, az negatív élmény, vagy ha valamivel sokat fáradozok, sok időmbe telik megcsinálni és nem értékeli senki...” (szüleivel élő nő).*

A nők úgy érzik, hogy az otthoni teendők megoszlanak a háztartás egyes tagjai között, azonban nem előre meghatározott rendszerben történik a feladatok elvégzése, nincsenek előre beosztott felelősségi körök. Az a személy végzi a házimunkát, aki több időbeli erőforrással rendelkezik. Ugyanakkor megfigyelhetők olyan háztartások is, ahol a nő végzi a házimunka nagy részét, amelybe a férfiak csupán besegítenek. Azokban az esetekben, amikor a nő végez több házimunkát többször előkerült érvként, hogy a nőknek nagyobb igényük van a tisztaságra, a munkát precízebben végzik el, ezért inkább magukra vállalják: *„Inkább Eszter felelős a házimunkáért, mert ő lelkiismeretes, de segíteni szoktam. A lányoknak nagyobb igénye van a tisztaságra.”* (párjával élő férfi), *„Alapvetően nem szeretem, ha mosogat. Mert folyó víznél mosogat és csak folyik a víz folyamatosan...ezért inkább magamra vállalom, mert megsértődik, ha azt mondom, hogy ne így csinálja”* (párjával élő nő), *„De van, amikor Anya azt mondja, hogy inkább ő megcsinálja, mert Apa nem mossa le rendesen az ablakot, nem lesz olyan tiszta”* (szüleivel élő férfi).

A megkérdezettek közül még senki nem vette igénybe takarítónő vagy bejárónő szolgáltatásait. Két férfi válaszadó említette, hogy ha úgy adódna, hogy nincs elég ideje vagy anyagilag megengedhetné magának, akkor igénybe venné ezt a szolgáltatást. A többi válaszadó nem is tervezi, hogy bejárónőt fogadjon, egyrészt azért mert úgy gondolják *„ennyit meg lehet csinálni”* és a saját munkájukkal elégedettek, másrészt nem szívesen engednek idegent a lakásukba.

A házimunka és a piaci munka értékét vizsgálva nem volt egységes vélemény a megkérdezettek között. Két nő és egy férfi válaszadó gondolja úgy, hogy a házimunka egyenlő értékű a fizetett munkával. Ezt leginkább azzal indokolták, hogy a házimunkára fordított idő alkalmával az egyén otthon tartózkodik és azt az időt a családjával tölti, ami pozitívabb kimenetet jelent, mintha azt az időt a fizetett állására fordítaná. Ezek a válaszadók úgy ítélték, hogy a házimunka is lehet olyan fárasztó, mint más munkavégzés, sőt még kimerítőbb is: *„Úgy gondolom, hogy a házimunka ugyanolyan teljes értékű munka, mint más munka...”* (párjával élő nő). *„Szerintem, aki házimunkát végez, az még fáradtabb is lesz, ha főállás mellett csinálja, nem ér többet, de ugyanannyit ér...”* (szüleivel élő nő); *„Szerintem egyelő értékű a kétféle munkavégzés, nem ér többet a fizetett munka.”* (önálló háztartást vezető férfi). Mások úgy gondolják, hogy nehezen hasonlítható össze a két munkavégzési forma, ők nem tudtak egyértelmű ítéletet hozni, a piaci

munkavégzés előnyeként a GDP növekedését és a bevételi forrást emelték ki. A szüleivel élő férfi egyértelműen állást foglalt a tekintetben, hogy a fizetett munka értékesebb, mert az otthon végzett munka jobb körülményeket és nagyobb szabadságot biztosít az egyén számára a munkavégzésben – *„Nem olyan értékű, mert a körülmények jobbak. Zenét hallgatok, akkor állok neki, amikor akarok, szabadabb. Szerintem a házimunka nem ér annyit, mint a fizetett munka.”* (szüleivel élő férfi). Amikor a saját otthoni munkavégzésüknek kellett értéket adni, átlagosan 500 Ft körüli órabért számítanának fel maguknak. Voltak, akik teljesítménybért ítélték meg maguknak az elvégzett házimunka fejében, amelynek értéke 5000-6000 Ft között mozgott és az összes házimunka elvégzését foglalta magában.

5.4.3. Márkák ismertsége és használata

A házimunkához kapcsolódó márkák spontán ismertségének vizsgálata esetén a legtöbb említést a Domestos és a Cif kapta. A mélyinterjú alanyai által használt márkákat szófelhőben ábrázoltam, ahol a betűk mérete jelzi az említések gyakoriságát (35. ábra). A leggyakrabban említett márkák a Domestos és a Cif, majd a Clin, a Pur és a Lenor.

35. ábra: A mélyinterjú alanyok által használt márkák

Forrás: saját szerkesztés

Mindössze ketten mondták azt, hogy van olyan márka, amihez érzelmileg ragaszkodnak (Domestos, Jar), a többiek nem kötődnek a márkákhoz. Az új termékek és márkák kipróbálására való hajlandóság is megosztotta az interjú résztvevőket. Volt, aki szívesen kipróbál új dolgokat, szívesen kísérletezik, van, aki nem cserélné le a bevált márkákat, az árérzékenyek pedig egy-egy akciós termék esetén hajlandóak kipróbálni más márkákat is – *„Nem kísérletezek, de ha valamilyen mosogatószer például, le van akciózva, akkor azt veszem.”* (párjával élő nő).

A kereskedelmi láncok sajátmárkás termékeit nagy általánosságban kevésbé jó minőségűnek és kevésbé megbízhatónak, kevésbé hatékonyaknak ítélték a megkérdezettek. Úgy gondolják, hogy az ár és a minőség bizonyos mértékig összefügg. Egy fiatal volt, aki kifejezetten elutasította a sajátmárkás termékeket, mert nem bízik bennük. A többi válaszadó nyitottabb volt, ők kétféle tapasztalatról számoltak be: egyaránt pozitív és negatív élmények is kapcsolódnak a sajátmárkás termékekhez, van, ami beválik, van, ami nem – „*A W5 az tök jó szerintem. Azért kell kipróbálni a dolgokat, mert lehet ugyanolyan jó egy sajátmárkás termék is.*” (önálló háztartást vezető férfi). Ha pozitív kimenetellel járt a termék vásárlása, akkor magas fokú elégedettség mutatkozott, mivel az ilyen típusú vásárlási döntés jellemzően anyagi előnyökkel is jár. Negatív tapasztalatként az elvárt hatásfok hiányát említették. Bizonyos házimunkák esetében ragaszkodnak az ismert márkákhoz – főleg olyan területek, ahol az egyén számára a minőség az elsődleges (például: konyhai tisztítószer, mosópor, öblítő) – míg más házimunkák esetében megfelel a sajátmárkás termék is: „*Talán az öblítőknél és a mosóporoknál a jobb minőségű termékeket választom...*” (párjával élő férfi). A sajátmárkás termékek vásárlásakor befolyásoló tényezők elsősorban az ár, a kedvező ár-érték arány, a márka szimpátiája és a csomagolás – „*...amikor az ember ezeket a termékeket veszi, akkor kicsit a spórolásra megy rá, kicsit feláldozom a hatékonyságot.*” (párjával élő nő).

5.5. KISMINTÁS MEGKÉRDEZÉS

Kismintás megkérdezést végeztem 30 egyetemista fiatal körében. A megkérdezetteknek három nyitott kérdést kellett megválaszolniuk a lakókörülményeiket, a házimunkához való viszonyukat és az általuk használt márkákat illetően. A válaszadók között 10 férfi és 20 nő szerepelt, 17 fő tanul nappali mesterképzésen és 13 fő levelező mesterképzésen. Azok közül, akik válaszoltak a kérdésre (n=22) tízen élnek lakásban, tizenketten pedig családi házban. A legtöbben szüleikkel élnek vagy albérletben laknak, emellett néhány fő kollégiumban vagy saját lakásban egyedül él. Az albérletben lakók lakótársakkal vagy a párjukkal osztják meg otthonukat. A lakóterület nagysága igen széles skálán mozog – a lakásban élők leginkább kisebb alapterületű tereket tudhatnak magukénak, nagyjából 50-55 m²-en élnek. Leginkább a családi házak esetén jellemző a közepes (100-140 m²) és a nagy (150-200 m²) alapterületű otthon.

A férfiak által említett házimunkák, amelyeket rendszeresen végeznek: főzés, mosogatás, porszívózás, takarítás, mosás, szemét kivitele és kerti munkák. A nők főznek,

sütnek, takarítanak, mosnak, teregetnek, vasalnak, rendet raknak, söpörnek és felmosnak, virágot locsolnak. A *legkedveltebb* tevékenység, amit szívesen végeznek a válaszadók az a mosogatás, majd a főzés és a mosás, de ezek mellett kedvelt a söprés, a felmosás, a vasalás, porszívózás és a kerti munkák végzése. A férfiak esetében a legkedveltebb tevékenységek a mosogatás és a porszívózás, de a főzés és a kerti munkák is említésre kerültek. A nők legszívesebben mosogatnak vagy főznek, de kedvelt elfoglaltság a házimunkák közül a takarítás, a vasalás, a felmosás is. A legtöbb válaszadó által *nem kedvelt* házimunka a fürdőszoba kitakarítása, majd az általános takarítás. Kisebb arányban ugyan, de nem szívesen mosogatnak és mosnak, a kerti munkák is említésre kerültek. A férfiak a portörleszt, a fürdőszoba takarítást, a konyha rendbetételét és a mosást szeretik a legkevésbé. Hasonlóan ehhez a nők is megemlézték a takarítást – főként a fürdőszobai takarítást, emellett a vasalást.

Tízből öt férfi említette, hogy a kerti munkákért kizárólag ő felel. A heti rendszerességgel végzett tevékenységek közé a takarítás és a mosás tartozik. A főzés és a mosogatás a legtöbb háztartásban mindennapos. A házimunkát szinte minden esetben megosztva végzik, sokszor egyenlő arányban. Azokban az esetekben, amikor nem egyenlő arányban osztják meg a házimunkát az együtt élő felek, akkor a nő vállal nagyobb részt. Tizenketten említették, hogy megosztva végzik a házimunkát, ketten egyedül végzik ezeket a tevékenységeket, négy esetben pedig a takarítást beosztva, felváltva vagy takarítási rend szerint végzik, meghatározott napokon.

A megkérdezettek által használt márkák (36. ábra) közül a legtöbbet említett a Domestos, a Jar, az Ariel és a Cif. A minta nagyságához mérten viszonylag gyakran említettek a válaszadók sajátmárkás termékeket (Spar 4 említés, Tesco 4 említés, W5 3 említés, Denkmít 2 említés).

36. ábra: A kismintás megkérdezésben szereplők márkahasználata

Forrás: saját szerkesztés

A véleményüket részletesen kifejtő válaszadók saját bevallásuk szerint magát a házimunkát nem szeretik, szükséges, elvégzendő dolognak, feladatnak tekintik, ami néha teherként nehezedik rájuk. Ugyanakkor a tisztaságot és a rendezett környezetet igénylik. Akik pozitív attitűdöket mutattak a házimunkavégzés iránt, azoknak leginkább kikapcsolódást, szórakozást és lehetőséget jelent a gondolatok rendezésére.

5.6. A KUTATÁS EREDMÉNYEINEK ÖSSZEFOGLALÁSA, HIPOTÉZISEK ÉRTÉKELÉSE

A primer eredmények tükrében a kutatást megelőzően felállított hipotéziseket az alábbiak szerint értékelem:

H1. Az egyetemista fiatalok negatívan viszonyulnak a házimunkához.

Az online megkérdezés és a mélyinterjúk alapján a fiatalok házimunkához való viszonyulása nem negatív. Beállítottságuk a kvantitatív eredmények alapján inkább pozitív, a mélyinterjúk alapján inkább semleges. Ennek értelmében a hipotézist elvetem.

H2. Az egyetemistákból negatív érzéseket vált ki a házimunkavégzés folyamata.

Sem a kvantitatív, sem a kvalitatív kutatás eredményei alapján nem jelenthetjük ki egyértelműen, hogy az egyetemista fiatalok negatív érzéseket élnek meg a házimunkavégzés alkalmával. Attitűdjeik semlegességet mutatnak a házimunkavégzés terén. Ezért a hipotézist elvetem.

H3. Az egyetemistákból pozitív érzéseket vált ki az elvégzett házimunka eredménye.

A hipotézist elfogadom, hiszen a kutatási eredmények igen magas értékű, pozitív beállítottságot mutatnak a házimunka eredményének tekintetében.

H4. A kereskedelmi láncok sajátmárkás termékei kevésbé ismertek/használtak/szimpatikusak az egyetemisták körében.

A kereskedelmi láncok sajátmárkás termékei ismertségben, a használat gyakoriságában és szimpátiában is elmaradnak a kedvelt termelői márkákhoz képest. A sajátmárkás termékek márka szerinti ismertsége igen alacsony, jóval elmarad az átlagtól. Használatuk szintén a legalacsonyabb arányokat mutatja. Kevés termékkelönnyel rendelkeznek az ismert márkákhoz képest, így szimpátiájukat sem értékelték magasra a válaszadók. A hipotézist elfogadom.

A kutatási eredmények alapján a fiatal korosztály házimunkával kapcsolatos megítélése általánosságban semlegességet mutat. A kvantitatív eredmények inkább pozitív beállítódásról árulkodnak a házimunkához való viszonyulásban, azonban a nemek között szignifikáns különbség fedezhető fel. A nők hozzáállása pozitívabb, mint férfi társaiké. A kutatás rávilágított arra, hogy szükséges a házimunkavégzés folyamata és eredménye kapcsán kialakuló érzelmeket elkülönülten kezelni. A fiatalok nagy átlagban nem táplálnak negatív érzések a házimunkavégzés iránt, szükséges, teljesítésre váró feladatként értelmezik, annak érdekében, hogy alapvető elvárásaik, igényeik a környezetükkel szemben teljesüljenek. A nemek között itt is eltérés fedezhető fel – a nők elfogadóbbak, több élvezetet lelnek a házimunkában. Az elvégzett házimunka eredménye azonban magas fokú elégedettséget, örömet jelent a válaszadók számára. A nemek közötti különbségek ellenére az otthoni feladatok megosztása jellemző, már nem kizárólag a nő felel ezekért a tevékenységekért. A folyamat erősödése a tipikus férfi és női házimunkák nem különülnek el, jelentős mértékben.

Gyakran és sokféle házimunkát végeznek, a leggyakrabban végzett tevékenységek a főzés és a takarítás. A legkedveltebb munka a főzés, ami inkább szórakozásként, kikapcsolódásként értelmezhető. a leggyakrabban végzett otthoni feladat a rendrakás és a takarítás, azonban ezek nem tartoznak a kedvelt elfoglaltságok közé, megítélésük semleges. A házimunkához kapcsolódó attitűdök és szokások alapján, a demográfiai jellemzőket felhasználva öt különböző csoportba sorolható az egyetemista célcsoport. A „kényszer házimunkavégzők” negatívan, elutasítóan állnak a témához, ugyanakkor szükségből adódóan, mégis magas gyakorisággal végzik az otthoni teendőket. A „Lelkes

házimunkásnők” olyan fiatal nők, akik rendíthetetlen lelkesedéssel végzik feladataikat, amelyek szórakozást, kikapcsolódást jelentenek számukra. A „*városi konyhatündérek*” hasonlóan pozitív beállítottságúak, azonban házimunka végzési szenvedélyük az ételek elkészítésére és prezentálásra koncentrálódik. „*Anyuci kisfiai*” végzik a legkevesebb házimunkát, nem is kedvelik azt, ha muszáj, megcsinálják. A „*Megbúvó önállósodó férfiak*” számára a munka elvégzése semleges tényező, cél a feladat teljesítése, hogy végül munkájuk gyümölcseiben örömet leljenek.

A házimunkához kapcsolódó márkák spontán és támogatott ismertsége magas szintű, azonban a kereskedelmi márkák elmaradnak az ismert márkák teljesítményétől. A legismertebb és kedveltebb márka a Domestos, amely minden módszertan esetén a legjobban szerepelt. Ugyanakkor a Jar, a Cif, az Ariel és a Pur szintén kimagaslóan jó értékeléseket kaptak. A kereskedelmi láncok sajátmárkás termékei azonban nem szerepeltek jól az ismertségi- szimpátia- és használati mutatók összesítéseiben. A kutatási eredmények alapján a Lidl termékcsaládja él leginkább a köztudatban, amelyet a dm követ, a legkedvezőtlenebb mutatók pedig a Penny és az Aldi termékeihez kapcsolódóan születtek.

Összességében elmondható, hogy a fiatalok a vártnál több házimunkát végeznek, gyakran szakítanak időt ezekre a tevékenységekre és nem negatív, hanem szükséges tényezőként értelmezik a házimunkát. Az ehhez kapcsolódó termelői márkákat ismerik, pontosan azonosítják, és egyértelmű preferenciával rendelkeznek a termékválasztást illetően.

6. ÖSSZEGZÉS, KÖVETKEZTETÉSEK

Szekunder és primer kutatásom kiindulópontja volt, hogy bemutassam a mindennapi tevékenységkategóriákat, ezek értelmezési lehetőségeit és vizsgálati módszereit. Az időmérleg kutatások részletes elemzése rálátást adott a magyar lakosság mindennapi tevékenységeire, az ezekre fordított időmennyiségekre, a korábbi kutatásokkal való összehasonlítás megmutatta a legfontosabb változásokat, tendenciákat a lakosság tevékenységszerkezetét illetően. Kiemelkedő figyelmet szenteltem a fiatalok házmunkára fordított időmennyiségének és szokásainak elemzésére, amely primer kutatásom alapjait rakta le. A háztartási munkavégzést vizsgáló kutatások áttekintése olyan vizsgálódási területeket nyitott meg, amelyek más megvilágításba helyezik ezt a hétköznapi tevékenységet. A házimunka pénzértékének kifejezése, az egyenlőtlen tehervállalás a háztartásokon belül, a számtalan befolyásoló tényező, amely ennek hátterében áll mind olyan területek, amelyek kutatására egyre nagyobb figyelem fordul. A szekunder irodalom feldolgozása megerősítette a téma kutatásának relevanciáját.

Primer kutatásom célja volt, hogy megvizsgáljam a magyar egyetemista fiatalok házimunkához való viszonyulását, az ebből fakadó érzéseiket és attitűdjeiket. A vártnál pozitívabb eredményt kaptam, a fiatalokat előzetesen érdektelennek ítélttem a témában, negatív beállítottságot feltételeztem. A házimunka végzési szokások esetében is eredményesnek tekintem a kutatást – kirajzolódott a leggyakrabban és legszívesebben végzett tevékenységek körvonalai, az ezekre fordított időmennyiségek. A házimunkához köthető márkák ismertségének, használatának és szimpátiájának vizsgálatával a célcsoport témában való jártasságát teszteltem.

Meglepő tapasztalatom, hogy a kutatási téma nagy népszerűségnek örvendett a célcsoporton belül, ezt bizonyítja az online megkérdezésben résztvevők magas száma, a kutatásban résztvevők kimagasló érdeklődése a téma és a kutatási eredmények iránt. A kutatás sikerességének és az eredmények hátterében feltehetően a primer eredmények által alátámasztott okok is állnak, miszerint a házimunka ma már nem kizárólag a nők feladata, begyűrűzött a férfiak életébe is, ezáltal egyre szélesebb körben érinti a fiatal generáció tagjait. Ennek alátámasztásához indokolt további kutatás végzése más célcsoportokban – egyrészt a fiatalabbak, a Z generáció körében, másrészt az idősebb, saját háztartást menedzselő, életkezdők körében. A téma további kutatási lehetősége - a mélyebb

motivációk és valós körülmények feltárására etnografikus mélyinterjúk készítése, a márkák vizsgálata esetén pedig fókuszcsoportos megkérdezések végzése.

IRODALOMJEGYZÉK

Blaskó, Zs. (2006): *Nők és férfiak – keresőmunka, házimunka. A „család” tematikájú ISSP 2002-es adatfelvétel elemzése.* KSH Népeségtudományi Kutató Intézet, Budapest.

Bonke, J. (1999): Education, work and gender - An international comparison. In: Hufton, O. – Kravaritou, Y. (szerk.): *Gender and the use of time*, Kluwer Law International, Netherlands, 1999.

Coltrane, S. (2000): Research on Household Labor: Modeling and Measuring the Social Embeddedness of Routine Family Work. *Journal of Marriage and Family*, Vol. 62, No. 4. (November, 2000), pp. 1208-1233.

Ellegard, K (1999): A time-geographical approach to the study of everyday life of individuals – a challenge of complexity. *GeoJournal*, Vol. 48, pp. 167-175.

Gallimore, R. – Lopez, E. M. (2002): Maintenance of Individual Habits. *The Occupational Therapy Journal of Research*, Vol. 22, Supplement, Winter 2002.

Geist, C. (2009): One Germany, Two Worlds of Housework? Examining Employed Single and Partnered Women in the Decade after Unification. *Journal of Comparative Family Studies*, Vol. 40, No. 3. pp. 415-437.

GfK.hu (2012a): A többség szabadidejét zenehallgatással, olvasással tölti. GfK.hu, http://www.gfk.hu/imperia/md/content/gfk_hungaria/pdf/press_2012/press_hun/press_2012_01_19.pdf (letöltve: 2013.07.29.)

GfK.hu (2012b): Házon kívül legtöbben étteremben és gyorsétteremben étkeznek. GfK.hu, http://www.gfk.hu/imperia/md/content/gfk_hungaria/pdf/press_2012/press_hun/20120823_gfk_a_h_zon_k_v_li_tkez_sr_l.pdf (letöltve: 2013.07.29.)

GfK.hu (2012c): Tízből egy magyar figyel az egészséges táplálkozásra. GfK.hu, http://www.gfk.hu/imperia/md/content/gfk_hungaria/pdf/press_2012/press_hun/20120530_tizbol_egy_magyar_felnott_figyel_az_egeszseges_taplalkozasra.pdf (letöltve: 2013. 07. 29.)

Gupta, S. (2007): Autonomy, Dependence, or Display? The Relationship Between Married Women's Earnings and Housework. *Journal of Marriage and Family* 69, pp. 399-417.

Heller, Á. (1970): *A mindennapi élet.* Akadémiai Kiadó, Budapest.

Jávor, K. (2009): A higiéniai gyakorlat változása az ideák, köztük a saját testhez való változó viszony tükrében: Zsombó (1977-2007). In: Juhász, K. (szerk.): *Tanulmányok a tisztaságról és a tisztálkodásról*, L'Harmattan: Angyalföldi Helytört. Gyűjt. : MTA Néprajzi Kut.int., Budapest.

Kahneman, D. – Krueger, A. B. – Schkade, D. A. – Schwarz, N. – Stone, A. A. (2004): A Survey Method for Characterizing Daily Life Experience: The Day Reconstruction Method. *Science*, Vol. 306, pp. 1776-1780, 2004 December.

Kalenkoski, Ch. M. – Pabilonia, S. W. (2009): Time to Work or Time to Play: The Effect of Student Employment on Homework, Housework, Screen Time, and Sleep. United States Department of Labor, BLS Working Papers. <http://www.bls.gov/osmr/abstract/ec/ec090010.htm> (letöltve: 2013. 10. 15.)

Kan, M. E. – Sullivan, O. – Gershuny, J. (2010): Gender Convergence in Domestic Work: Discerning the Effects of Interactional and Institutional Barriers in Large-Scale Data. *Sociology Working Papers*, University of Oxford, Department of Sociology, 2010. March.

Kapitány, Á. – Kapitány, G. (2009): Néhány gondolat a tisztaság szimbolikájáról. In: Juhász, K. (szerk.): *Tanulmányok a tisztaságról és a tisztálkodásról*, L'Harmattan: Angyal földi Helytört. Gyűjt. : MTA Néprajzi Kutatóintézet, Budapest.

Kluwer, E. S. – Heesink, J. A. M. – Van de Vliert, E. (1996): Marital Conflict about the Division of Household Labor and Paid Work. *Journal of Marriage and Family*, Vol 58. No. 4. pp. 958-969, 1996 November.

Központi Statisztikai Hivatal (2012): Időmérleg 2009/2010. Összefoglaló adattár. Központi Statisztikai Hivatal, Budapest.

KSH (2010): Időmérleg-módszertan. KSH.hu. http://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/pdf/idomerleg_mod.pdf (letöltve: 2013. 07.29.)

KSH (2012): A 15–74 éves népesség gazdasági aktivitása nemenként (1998–). KSH.hu, http://www.ksh.hu/docs/hun/xstadat/xstadat_eves/i_qlf001.html (letöltve: 2013. 09. 30.)

Law, M. (2002): Participation in the Occupations of Everyday Life. *The American Journal of Occupational Therapy*, Vol. 56, No. 6., November/December 2002.

Lenor: Alvási szokások vizsgálata a felnőtt lakosság körében, 2013. Tájékoztató prezentáció.

Loyd, M. E. (2009): Housework over the life course: trajectories of change within marriage. PAA Annual Meeting 2009, Session 41: Family and Aging.

Maani, S. A. – Cruickshank, A. A. (2010): What is the Effect of Housework on the Market Wage, and Can It Explain the Gender Wage Gap? *Journal of Economic Surveys* (2010), Vol. 24, No. 3, pp. 402-427.

Nagy, I. (2002): A családfő intézménye – nemi szerepek a családban. Nagy Ildikó-Pongrácz Tiborné-Tóth István György, (szerk.): *Szerepváltozások. Jelentés a nők és férfiak helyzetéről*, 2001. TÁRKI - Szociális és Családügyi Minisztérium, Budapest, 2002, pp. 155-175.

Rózsa, E. (é.n.): A mindennapi élet értelmezései Lukácsnál és Hellernél. http://minerva.elte.hu/mfsz/MFSZ_9646/ROZSA.pdf (letöltve: 2013.07.29.)

Piackutatások.hu (2013a): Aegon – Kerékpárját anyagi okok miatt többet használja 34 százalék, 2013. július. Piackutatások.hu, <http://www.piackutatasok.hu/2013/07/aegon-kerekparjat-anyagi-okok-miatt.html> (letöltve: 2013.07. 29.)

Piackutatások.hu (2013b): Ipsos – Közös vacsora hétköznapi a családok 61%-ánál, 2013. május. Piackutatások.hu, <http://www.piackutatasok.hu/2013/06/ipsos-kozos-vacsora-hetkoznap-csaladok.html> (letöltve: 2013.07. 29.)

Piackutatások.hu (2013c): KSH – A napi utazások 30 százaléka lakóhelyen kívül történik, 2013. június. Piackutatások.hu, <http://www.piackutatasok.hu/2013/07/ksh-napi-utazasok-30-szazaleka.html> (letöltve: 2013. 07. 29.)

Piackutatások.hu (2013d): KSH – Közösségi közlekedésre a lakosság 29 százalékot költött. Piackutatások.hu, <http://www.piackutatasok.hu/2013/07/ksh-kozossegi-kozlekedesre-lakossag-29.html> (letöltve: 2013. 07. 29.)

Pongrácz, T. (2005): Nemi szerepek társadalmi megítélése. Egy nemzetközi összehasonlító vizsgálat tapasztalatai. In: Nagy Ildikó - Pongrácz Tiborné – Tóth István György (szerk.): Szerepváltozások. Jelentés a nők és férfiak helyzetéről 2005. Budapest: TÁRKI – Ifjúsági, Családügyi, Szociális és Esélyegyenlőségi Minisztérium, 2005, pp. 73-86.

Pongrácz, T. – Murinkó, L. (2009): Háztartási munkamegosztás. Azonosságok és különbségek Európában. In: Nagy Ildikó - Pongrácz Tiborné (szerk.): Szerepváltozások. Jelentés a nők és férfiak helyzetéről 2009. Budapest: TÁRKI - Szociális és Munkaügyi Minisztérium, 2009, pp. 95-116.

Ruppaner, L. E. (2010): Cross-national reports of housework: An investigation of the gender empowerment measure. *Social Science Research*, Vol. 39, pp. 963-975, 2010.

Sajtos, L. – Mitev, A. (2007): SPSS kutatási és adatelemzési kézikönyv. Budapest, Alinea Kiadó.

Sik, E. – Szép, K. (2000): A háztartási termelés pénzértéke. TÁRKI Társadalompolitikai Tanulmányok 21. Budapest, 2000.

Stafford, F. - Yeung, W.J. (2005): The distribution of children's developmental resources. In: Hamermesh D. S – Pfann G. A. (szerk.): *The Economics of Time Use*, pp. 289-313, Amsterdam: Elsevier.

Stratton, L. S. (2012): The Role of Preferences and Opportunity Costs in Determining the Time Allocated to Housework. IZA Discussion Paper, No. 6436, 2012, March.

Törőcsik Mária – Rechnitzer Szilvia (2010): „Trendi anyák – anyatrendek.” Magyar Fogyasztói Platform – Márkacsemeték konferencia, Budapest, 2010. május 5.

United Nations Statistics Division (é. n.): Allocation of time and time use. United Nations Statistics Division. <http://unstats.un.org/unsd/demographic/sconcerns/tuse/> (letöltve: 2013. 07. 29.)

Van Hooff, J. H. (2011): Rationalising inequality: heterosexual couples' explanations and justifications for the division of housework along traditionally gendered lines. *Journal of Gender Studies*, Vol. 20, No. 1, 2011 March, pp. 19-30.

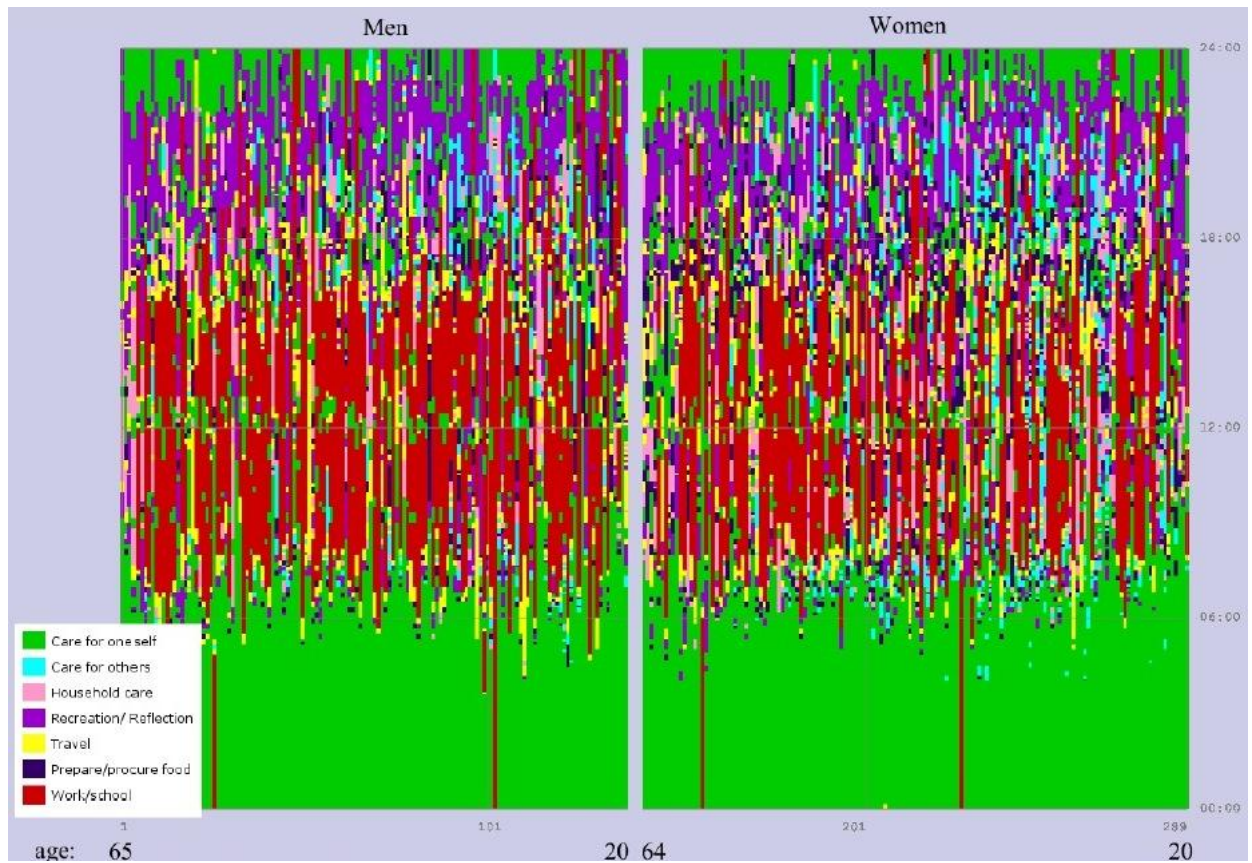
Vijayasiri, G. (2011): The Allocation of Housework: Extending the Gender Display Approach. *Gend. Issues* (2011) 28: pp. 155-174.

Vrotsou, K. – Ellegard, K. – Cooper, M. (2009): Exploring Time Diaries Using Semi-Automated Activity Pattern Extraction. *Electronic International Journal of Time Use Research*, Vol. 6, issue 1, pp. 1-25, 2009. <http://ffb.uni-lueneburg.de/eijtur/pdf/volumes/eIJTUR-6-1.pdf#page=2> (letöltve: 2013. 07. 29.)

World Health Organization (2001): International classification of functioning, disability and health. Geneva, Switzerland.

MELLÉKLETEK

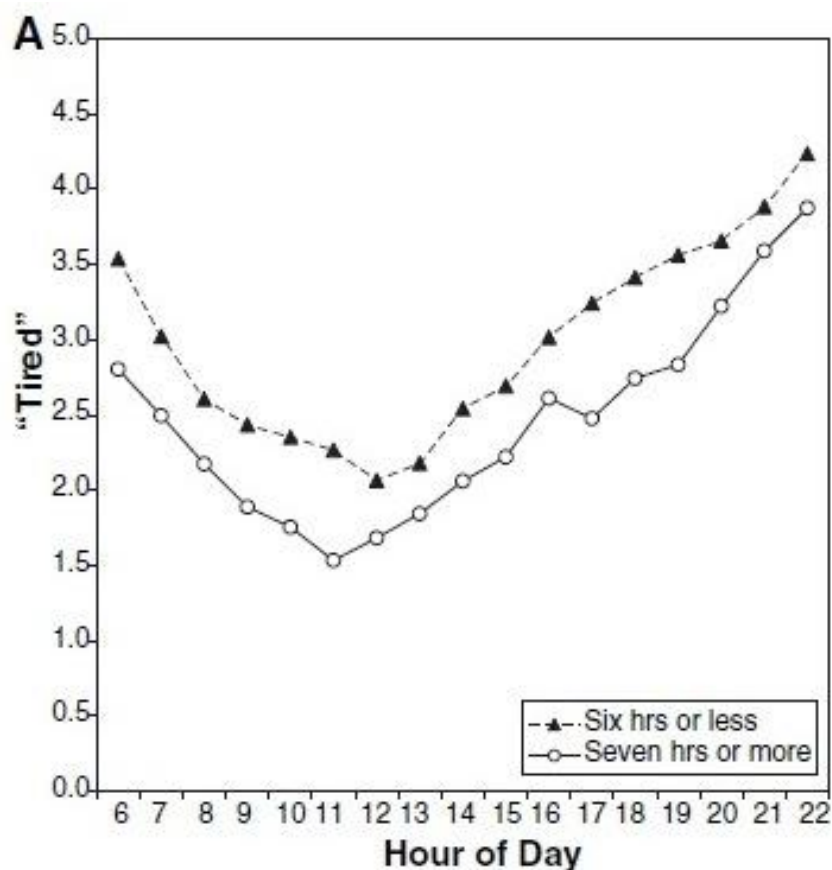
1. melléklet: 20-64 év közötti férfiak és nők napi tevékenységeinek csoportosítása a VISUAL-TimePacTS ábrázolási módszer segítségével. Forrás: Vrotsou et. al., 2009.

2. melléklet: A Day Reconstruction Method alkalmazásával nyert eredmények a mindennapi tevékenységgel kapcsolatos érzelmekről. Forrás: Kahneman et. al, 2004.

	Mean affect rating					Mean hours/day	Proportion of sample reporting
	Positive	Negative	Competent	Impatient	Tired		
Activities							
Intimate relations	5.10	0.36	4.57	0.74	3.09	0.2	0.11
Socializing	4.59	0.57	4.32	1.20	2.33	2.3	0.65
Relaxing	4.42	0.51	4.05	0.84	3.44	2.2	0.77
Pray/worship/meditate	4.35	0.59	4.45	1.04	2.95	0.4	0.23
Eating	4.34	0.59	4.12	0.95	2.55	2.2	0.94
Exercising	4.31	0.50	4.26	1.58	2.42	0.2	0.16
Watching TV	4.19	0.58	3.95	1.02	3.54	2.2	0.75
Shopping	3.95	0.74	4.26	2.08	2.66	0.4	0.30
Preparing food	3.93	0.69	4.20	1.54	3.11	1.1	0.62
On the phone	3.92	0.85	4.35	1.92	2.92	2.5	0.61
Napping	3.87	0.60	3.26	0.91	4.30	0.9	0.43
Taking care of my children	3.86	0.91	4.19	1.95	3.56	1.1	0.36
Computer/e-mail/Internet	3.81	0.80	4.57	1.93	2.62	1.9	0.47
Housework	3.73	0.77	4.23	2.11	3.40	1.1	0.49
Working	3.62	0.97	4.45	2.70	2.42	6.9	1.00
Commuting	3.45	0.89	4.09	2.60	2.75	1.6	0.87
Interaction partners							
Friends	4.36	0.67	4.37	1.61	2.59	2.6	0.65
Relatives	4.17	0.80	4.17	1.70	3.06	1.0	0.38
Spouse/SO	4.11	0.79	4.10	1.53	3.46	2.7	0.62
Children	4.04	0.75	4.13	1.65	3.40	2.3	0.53
Clients/customers	3.79	0.95	4.65	2.59	2.33	4.5	0.74
Co-workers	3.76	0.92	4.43	2.44	2.35	5.7	0.93
Boss	3.52	1.09	4.48	2.82	2.44	2.4	0.52
Alone	3.41	0.69	3.76	1.73	3.12	3.4	0.90
Duration-weighted mean	3.89	0.84	4.31	2.09	2.90		
% time > 0	97%	66%	90%	59%	76%		

3. melléklet: A „fáradtság” érzése és az érzékelés időpontjának ábrázolása a DRM segítségével. Forrás: Kahneman et. al, 2004.

4. melléklet: Demográfiai adatok (n=975). Forrás: saját szerkesztés

Demográfiai adatok

nem	fő	% (n=975)
férfi	250	25,6%
nő	725	74,4%
összesen	975	100,0%

korcsoportok		
legfeljebb 20 éves	293	30,1%
21-22 éves	333	34,2%
legalább 23 éves	349	35,8%
összesen	975	100,0%

munkavállalás		
nem dolgozik	694	71,2%
dolgozik	281	28,8%
összesen	975	100,0%

lakóhely településtípusa		
főváros	122	12,5%
megyei jogú város, megyeszékhely	514	52,7%
egyéb város	179	18,4%
falu, község	160	16,4%
összesen	975	100,0%

lakóhely jellege		
családiház	367	37,6%
sorház	28	2,9%
téglából készült emeletes ház	165	16,9%
panelház	266	27,3%
kollégium	145	14,9%
egyéb	4	0,4%
összesen	975	100,0%

Lakótér átlagos nagysága (m2)	75,68
-------------------------------	-------

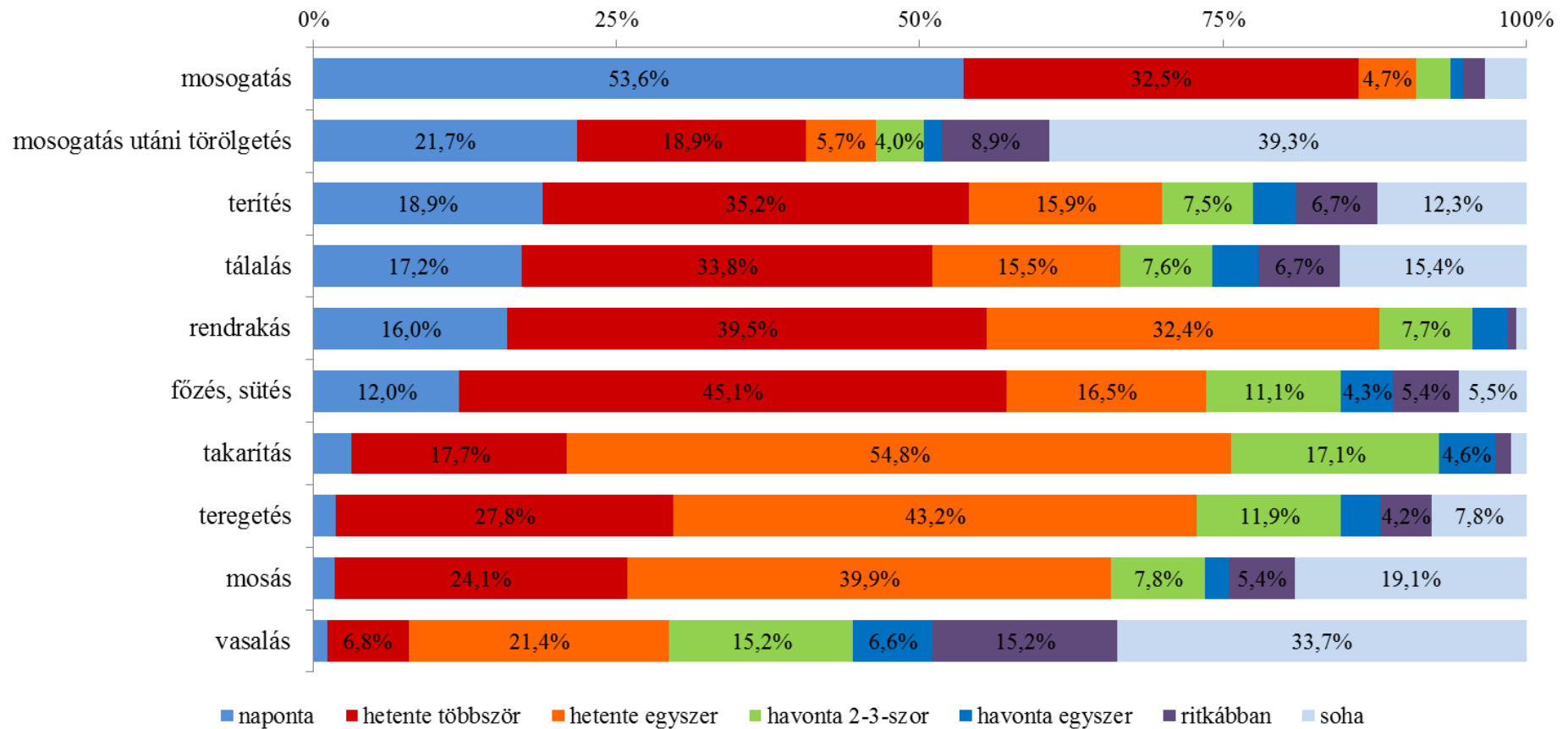
háztartás összetétele		
egyszemélyes	22	2,3%
párjával él	145	14,9%
albérlő más egykoriakkal	212	21,7%
kollégium	138	14,2%
szülőkkel él	415	42,6%
nagyszülőkkel él	12	1,2%
testvérral él	19	1,9%
egyéb	12	1,2%
összesen	975	100,0%

bejárónő a háztartásban		
van	21	2,2%
nincs	954	97,8%
összesen	975	100,0%

18 éven aluliak a háztartásban		
van	147	15,1%
nincs	828	84,9%
összesen	975	100,0%

18 éven aluliak átlagos száma a háztartásban	1,3
--	-----

5. melléklet: Az egyes tevékenységek végzésének gyakorisága (n=975). Forrás: saját szerkesztés

6. melléklet: Márkák spontán ismertsége (n=975). Forrás: saját szerkesztés

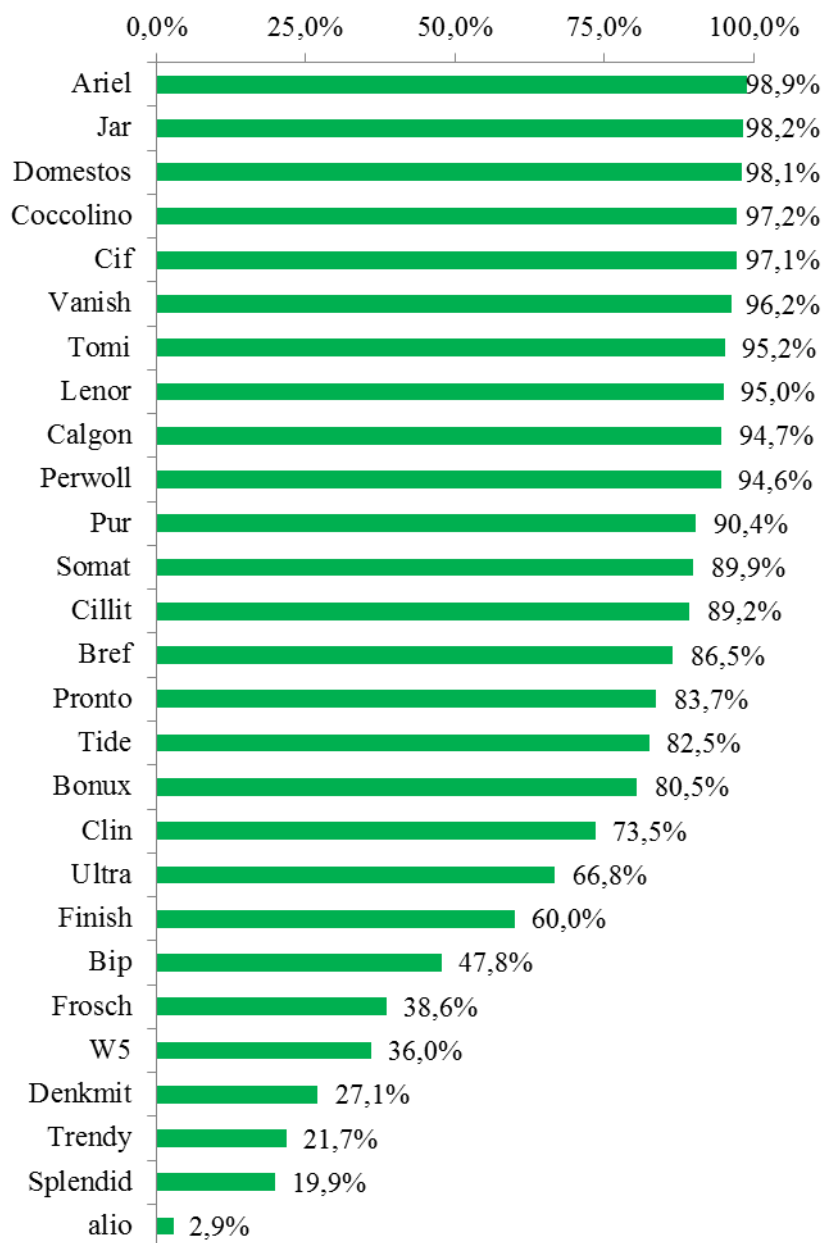
Márka említése	Említések száma	Említések aránya (n=975)	Márka említése	Említések száma	Említések aránya
Domestos	605	62,1%	Tiret	7	0,7%
Cif	484	49,6%	Vim	7	0,7%
Jar	483	49,5%	AEG	6	0,6%
Ariel	316	32,4%	Fagor	6	0,6%
Pur	184	18,9%	OMO	6	0,6%
Clin	179	18,4%	Vénusz	6	0,6%
Tomi	153	15,7%	Calgonit	5	0,5%
Cillit	149	15,3%	Sanytol	5	0,5%
Vanish	134	13,7%	Air Wick	4	0,4%
Persil	132	13,5%	Candy	4	0,4%
Coccolino	129	13,2%	Domol	4	0,4%
Pronto	129	13,2%	Hauser	4	0,4%
Flóraszept	126	12,9%	Háztartási sósav	4	0,4%
Lenor	117	12,0%	Henkel	4	0,4%
Vileda	113	11,6%	Mosószóda	4	0,4%
Silan	107	11,0%	Orion	4	0,4%
Ajax	85	8,7%	Panasonic	4	0,4%
Bosch	73	7,5%	Sencor	4	0,4%
Zanussi	71	7,3%	Silvia	4	0,4%
Bref	65	6,7%	Softlan	4	0,4%
Whirlpool	65	6,7%	Szódabikarbóna	4	0,4%
Perwoll	62	6,4%	Vegeta	4	0,4%
Samsung	60	6,2%	Alex	3	0,3%
Calgon	53	5,4%	AmbiPur	3	0,3%
Duck	49	5,0%	Bip	3	0,3%
Hypo	46	4,7%	Brise	3	0,3%
Philips	44	4,5%	citrom	3	0,3%
Electrolux	40	4,1%	Dr. Oetker	3	0,3%
Mr. Proper	40	4,1%	Forest	3	0,3%
Biopon	38	3,9%	Formil	3	0,3%
Tefal	30	3,1%	Hausmeister	3	0,3%
W5	27	2,8%	Kärcher	3	0,3%
LG	26	2,7%	L.O.C	3	0,3%
Frosh	24	2,5%	P&G	3	0,3%
Mr. Muscle	17	1,7%	Quantum	3	0,3%
Sofix	16	1,6%	Rowenta	3	0,3%
Somat	16	1,6%	Savo	3	0,3%
Well Done	16	1,6%	Sony	3	0,3%
Tide	15	1,5%	Splendid	3	0,3%
Bonux	14	1,4%	Braun	2	0,2%
Siemens	14	1,4%	Coop	2	0,2%
Ultra	14	1,4%	Dyras	2	0,2%
ecet	13	1,3%	Floriol	2	0,2%
Indesit	13	1,3%	Gyermelyi	2	0,2%
Maggi	13	1,3%	IKEA	2	0,2%
Clorox	12	1,2%	Kotányi	2	0,2%
Finish	12	1,2%	Lehel	2	0,2%
Hajdu	12	1,2%	Lidl	2	0,2%
Knorr	12	1,2%	Lorin	2	0,2%
Lux	12	1,2%	Meggle	2	0,2%
Denkmit	10	1,0%	mosódió	2	0,2%
S-Budget	10	1,0%	Opti	2	0,2%
Amway	9	0,9%	Rakéta	2	0,2%
Dosia	9	0,9%	Sharp	2	0,2%
Tesco	9	0,9%	Sidol	2	0,2%
Gorenje	8	0,8%	Sodasan	2	0,2%
Szavo	8	0,8%	Szilvia	2	0,2%
Zewa	8	0,8%	Tupperware	2	0,2%
Dreft	7	0,7%	Zöldkomb	2	0,2%
Eta	7	0,7%	Egyszer említett márkák	120	12,3%
Rama	7	0,7%	Összesen:	234	

7. melléklet: Első helyen említett márkák (n=975). Forrás: saját szerkesztés

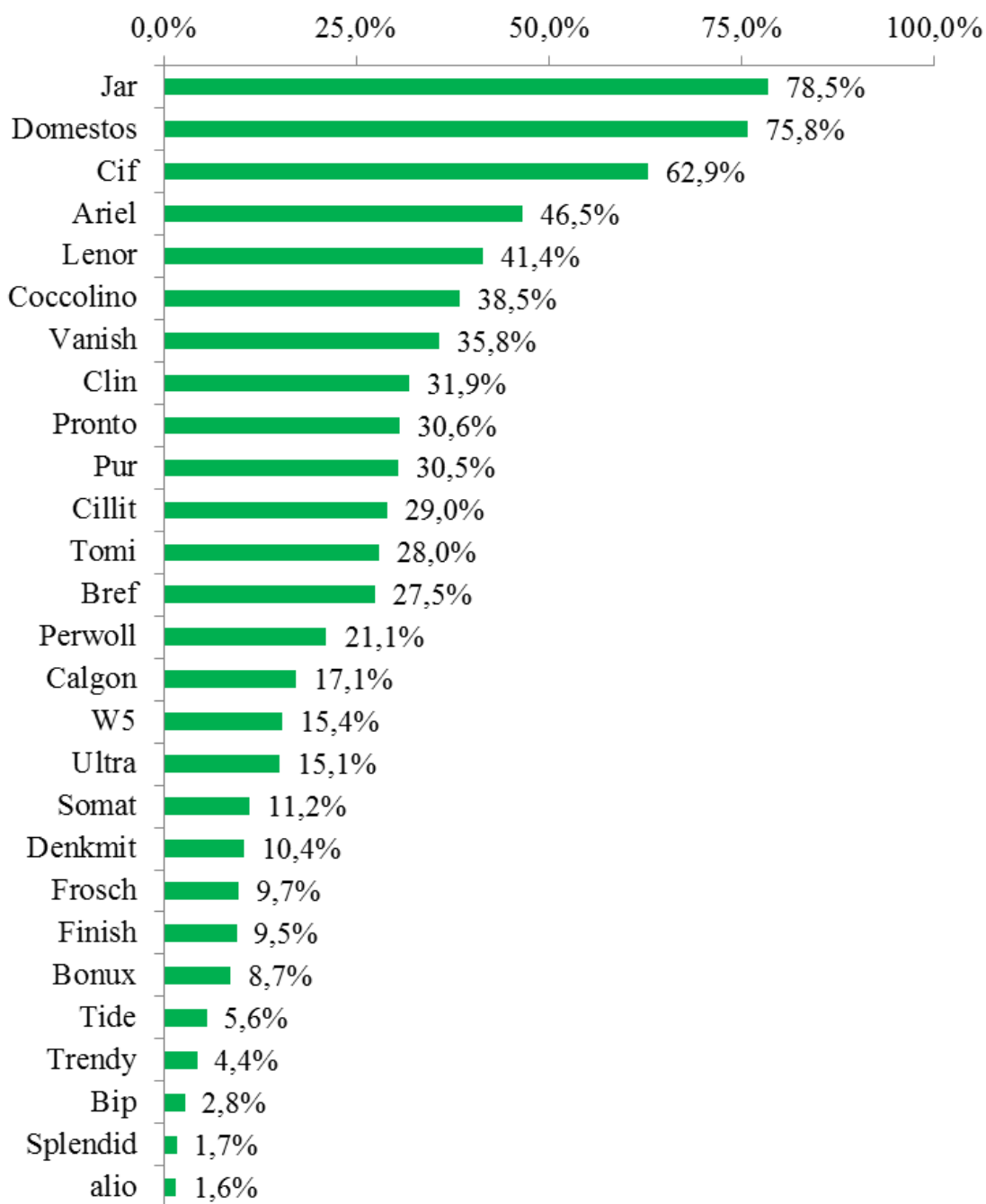
Márka említése	Említések száma	Említések aránya (n=975)
Domestos	254	26,5%
Cif	187	19,5%
Jar	104	10,9%
Cillit	49	5,1%
Ariel	37	3,9%
Ultra	25	2,6%
Bosch	23	2,4%
Pronto	17	1,8%
Panasonic	16	1,7%
Philips	16	1,7%
Rowenta	14	1,5%
Flóraszept	13	1,4%
Vanish	13	1,4%
Weller	12	1,3%
Whirlpool	11	1,1%
Bref	10	1,0%
Tide	10	1,0%
Electrolux	8	0,8%
Mr. Proper	7	0,7%
Perwoll	7	0,7%
Frosh	6	0,6%
Lux	6	0,6%
Ajax	5	0,5%
Amway	5	0,5%
Calgon	5	0,5%
Lenor	5	0,5%
Persil	5	0,5%
Henkel	4	0,4%
Siemens	4	0,4%
Szódabikarbóna	4	0,4%
Biopon	3	0,3%
Hypo	3	0,3%
LG	3	0,3%
Rama	3	0,3%
Sharp	3	0,3%
Tesco	3	0,3%
Vileda	3	0,3%
Clorox	2	0,2%
Coccolino	2	0,2%
Eta	2	0,2%
Gorenje	2	0,2%

Márka említése	Említések száma	Említések aránya (n=975)
Hajdu	2	0,2%
Indesit	2	0,2%
W5	2	0,2%
Zöldlomb	1	0,1%
Almacabio	1	0,1%
Bonux	1	0,1%
Braun	1	0,1%
Candy	1	0,1%
Curver	1	0,1%
Daewoo	1	0,1%
Domotti	1	0,1%
ecet	1	0,1%
Elektra	1	0,1%
Fagor	1	0,1%
Hauser	1	0,1%
Ieclogic	1	0,1%
Lorin	1	0,1%
Maggi	1	0,1%
Meggle	1	0,1%
Mosódió	1	0,1%
Mr. Clean	1	0,1%
Mr. Muscle	1	0,1%
OMO	1	0,1%
Opti	1	0,1%
P&G	1	0,1%
Pur	1	0,1%
Rakéta	1	0,1%
Samsung	1	0,1%
Savo	1	0,1%
S-Budget	1	0,1%
Silan	1	0,1%
Sodasan	1	0,1%
Sofix	1	0,1%
Szavo	1	0,1%
Tefal	1	0,1%
Tomi	1	0,1%
Tupperware	1	0,1%
Well Done	1	0,1%
Zanussi	1	0,1%
Összesen:	80	

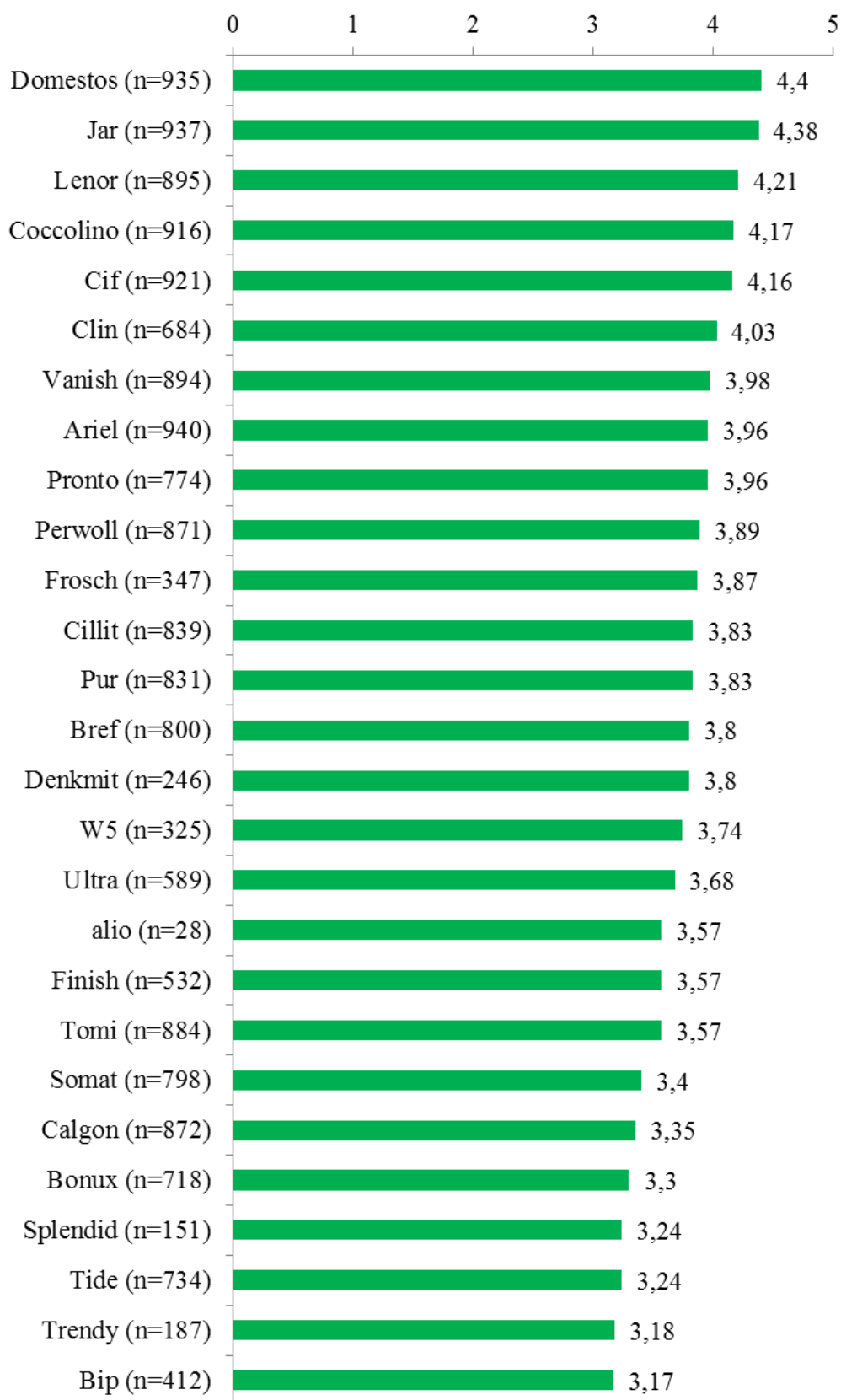
8. melléklet: A márkák ismertsége (n=975). Forrás: saját szerkesztés

9. melléklet: A márkák használata (n=975). Forrás: saját szerkesztés

10. melléklet: A márkák szimpátiája. Forrás: saját szerkesztés

11. melléklet: A márkák társítása adott házimunkákhoz (n=975). Forrás: saját szerkesztés

	mosogatás	takarítás, rendrakás	mosás, vasalás	nem ismerem a márkát
alio	0,2%	0,2%	0,0%	99,6%
Ariel	1,3%	0,2%	97,1%	1,3%
Bip	18,3%	13,6%	22,4%	45,7%
Bonux	2,2%	3,2%	78,8%	15,9%
Bref	5,1%	83,6%	3,1%	8,2%
Calgon	20,6%	3,8%	73,6%	1,9%
Cif	28,9%	68,2%	0,7%	2,2%
Cillit	7,0%	83,6%	3,3%	6,2%
Clin	4,3%	77,0%	0,9%	17,7%
Coccolino	0,5%	0,3%	97,2%	1,9%
Denkmit	3,3%	16,1%	8,0%	72,6%
Domestos	1,0%	95,0%	1,6%	2,4%
Finish	49,4%	7,0%	10,8%	32,8%
Frosch	10,6%	28,7%	1,3%	59,4%
Jar	95,3%	1,3%	1,4%	1,9%
Lenor	0,5%	0,5%	95,7%	3,3%
Perwoll	0,5%	0,7%	95,9%	2,9%
Pronto	0,3%	87,5%	1,1%	11,1%
Pur	80,0%	8,7%	2,5%	8,8%
Somat	69,0%	6,9%	16,0%	8,1%
Splendid	6,6%	7,1%	6,5%	79,9%
Tide	1,3%	2,3%	83,9%	12,5%
Tomi	0,6%	0,2%	96,6%	2,6%
Trendy	7,6%	7,4%	11,4%	73,6%
Ultra	28,4%	33,4%	7,1%	31,1%
Vanish	3,1%	16,6%	76,4%	3,9%
W5	4,4%	28,1%	3,1%	64,4%

12. melléklet: Online kérdőív

Házimunkával kapcsolatos szokások

..... vagyok, a hallgatója. Kutatást végzek az egyetemisták házimunkához való viszonyáról, ehhez kérem a segítségedet az alábbi kérdőívben szereplő kérdésekre adott válaszaiddal. A kérdőív kitöltése anonim, és nagyjából 15 percet vesz igénybe. Amennyiben a kérdőív valamelyik oldalán nem enged tovább, akkor kérlek, ellenőrizd, hogy minden kérdésre válaszoltál-e (jelöli a rendszer azt a kérdést, amit kihagytál).

*Kötelező

1. Az alábbiak közül melyik jellemző Rád leginkább? *

- középiskolai, szakközépiskolai diák vagyok
- egyetemi, főiskolai hallgató vagyok nappali/levelező képzésen (mellette nem dolgozom)
- egyetemi, főiskolai hallgató vagyok nappali/levelező képzésen (mellette dolgozom)
- főállásban dolgozom
- az alábbiak közül egyik sem jellemző rám

Házimunkával kapcsolatos szokások

2. Általánosságban milyennek ítéled a házimunkához való viszonyodat? *

(Jelentse az 1 azt, hogy nagyon negatív a viszonyod a házimunkához, a 10 pedig, hogy nagyon pozitív a viszonyod ahhoz.)

1 – 2 – 3 – 4 – 5 – 6 – 7 – 8 – 9 – 10

3. Szoktad-e a következő házimunkákat végezni valamilyen rendszerességgel? *

1. főzés, sütés	1 – igen 2 – nem
2. terítés	1 – igen 2 – nem
3. tálalás	1 – igen 2 – nem
4. mosogatás	1 – igen 2 – nem
5. mosogatás utáni törölgetés	1 – igen 2 – nem
6. takarítás	1 – igen 2 – nem
7. rendrakás	1 – igen 2 – nem
8. mosás	1 – igen 2 – nem
9. vasalás	1 – igen 2 – nem

4. Szívesen végzed-e az alábbi tevékenységeket? *

(Kérlek, értékeld ezt tízfokú skálán, ahol az 1 azt jelenti, hogy egyáltalán nem végzed szívesen, míg az 10 azt jelenti, hogy nagyon szívesen végzed!)

1. főzés, sütés	1 – 2 – 3 – 4 – 5 – 6 – 7 – 8 – 9 – 10	nem szoktam végezni az adott tevékenységet
2. terítés	1 – 2 – 3 – 4 – 5 – 6 – 7 – 8 – 9 – 10	nem szoktam végezni az adott tevékenységet
3. tálalás	1 – 2 – 3 – 4 – 5 – 6 – 7 – 8 – 9 – 10	nem szoktam végezni az adott tevékenységet
4. mosogatás	1 – 2 – 3 – 4 – 5 – 6 – 7 – 8 – 9 – 10	nem szoktam végezni az adott tevékenységet
5. mosogatás utáni törölgetés	1 – 2 – 3 – 4 – 5 – 6 – 7 – 8 – 9 – 10	nem szoktam végezni az adott tevékenységet
6. takarítás	1 – 2 – 3 – 4 – 5 – 6 – 7 – 8 – 9 – 10	nem szoktam végezni az adott tevékenységet
7. rendrakás	1 – 2 – 3 – 4 – 5 – 6 – 7 – 8 – 9 – 10	nem szoktam végezni az adott tevékenységet
8. mosás	1 – 2 – 3 – 4 – 5 – 6 – 7 – 8 – 9 – 10	nem szoktam végezni az adott tevékenységet
9. vasalás	1 – 2 – 3 – 4 – 5 – 6 – 7 – 8 – 9 – 10	nem szoktam végezni az adott tevékenységet

5. Milyen gyakran végzed az alábbi tevékenységeket? *

1. főzés, sütés	1 – naponta 2 – hetente többször 3 – hetente egyszer 4 – havonta 2-3-szor 5 – havonta egyszer 6 – ritkábban	nem szoktam végezni az adott tevékenységet
2. terítés	1 – naponta 2 – hetente többször 3 – hetente egyszer 4 – havonta 2-3-szor 5 – havonta egyszer 6 – ritkábban	nem szoktam végezni az adott tevékenységet
3. tálalás	1 – naponta 2 – hetente többször 3 – hetente egyszer 4 – havonta 2-3-szor 5 – havonta egyszer 6 – ritkábban	nem szoktam végezni az adott tevékenységet
4. mosogatás	1 – naponta 2 – hetente többször 3 – hetente egyszer 4 – havonta 2-3-szor 5 – havonta egyszer 6 – ritkábban	nem szoktam végezni az adott tevékenységet

5. mosogatás utáni törölgetés	1 – naponta 2 – hetente többször 3 – hetente egyszer 4 – havonta 2-3-szor 5 – havonta egyszer 6 – ritkábban	nem szoktam végezni az adott tevékenységet
6. takarítás	1 – naponta 2 – hetente többször 3 – hetente egyszer 4 – havonta 2-3-szor 5 – havonta egyszer 6 – ritkábban	nem szoktam végezni az adott tevékenységet
7. rendrakás	1 – naponta 2 – hetente többször 3 – hetente egyszer 4 – havonta 2-3-szor 5 – havonta egyszer 6 – ritkábban	nem szoktam végezni az adott tevékenységet
8. mosás	1 – naponta 2 – hetente többször 3 – hetente egyszer 4 – havonta 2-3-szor 5 – havonta egyszer 6 – ritkábban	nem szoktam végezni az adott tevékenységet
9. vasalás	1 – naponta 2 – hetente többször 3 – hetente egyszer 4 – havonta 2-3-szor 5 – havonta egyszer 6 – ritkábban	nem szoktam végezni az adott tevékenységet

6. Jellemzően hány percet töltesz főzéssel, sütéssel azon a napon, amikor ezt a tevékenységet végzed? *

(Ha nem végzed az adott tevékenységet, kérlek, írd nullát!)

7. Jellemzően hány percet töltesz terítéssel azon a napon, amikor ezt a tevékenységet végzed? *

(Ha nem végzed az adott tevékenységet, kérlek, írd nullát!)

8. Jellemzően hány percet töltesz tálalással azon a napon, amikor ezt a tevékenységet végzed? *

(Ha nem végzed az adott tevékenységet, kérlek, írd nullát!)

9. Jellemzően hány percet töltesz mosogatással azon a napon, amikor ezt a tevékenységet végzed? *

(Ha nem végzed az adott tevékenységet, kérlek, írd nullát!)

10. Jellemzően hány percet töltesz mosogatás utáni törölgetéssel azon a napon, amikor ezt a tevékenységet végzed? *

(Ha nem végzed az adott tevékenységet, kérlek, írd nullát!)

11. Jellemzően hány percet töltesz takarítással azon a napon, amikor ezt a tevékenységet végzed? *

(Ha nem végzed az adott tevékenységet, kérlek, írd nullát!)

12. Jellemzően hány percet töltesz rendrakással azon a napon, amikor ezt a tevékenységet végzed? *

(Ha nem végzed az adott tevékenységet, kérlek, írd nullát!)

13. Jellemzően hány percet töltesz mosással azon a napon, amikor ezt a tevékenységet végzed? *

(Ha nem végzed az adott tevékenységet, kérlek, írd nullát!)

14. Jellemzően hány percet töltesz teregetéssel azon a napon, amikor ezt a tevékenységet végzed? *

(Ha nem végzed az adott tevékenységet, kérlek, írd nullát!)

15. Jellemzően hány percet töltesz vasalással azon a napon, amikor ezt a tevékenységet végzed? *

(Ha nem végzed az adott tevékenységet, kérlek, írd nullát!)

Házimunkával kapcsolatos attitűdök

16. Milyen érzéseket vált ki belőled a házimunkavégzés? *

(Kérlek, értékelj ezt egy tízfokozatú skálán, ahol az 1 azt jelenti, hogy nagyon negatív érzéseket vált ki, míg a 10, hogy nagyon pozitív érzéseket vált ki Belőled a házimunkavégzés!)

1 – 2 – 3 – 4 – 5 – 6 – 7 – 8 – 9 – 10

17. Milyen érzéseket vált ki belőled az elvégzett házimunka eredménye? *

(Kérlek, értékelj ezt egy tízfokozatú skálán, ahol az 1 azt jelenti, hogy nagyon negatív érzéseket vált ki, míg a 10, hogy nagyon pozitív érzéseket vált ki Belőled az elvégzett házimunka eredménye!)

1 – 2 – 3 – 4 – 5 – 6 – 7 – 8 – 9 – 10

18. Mennyire értesz egyet az alábbi állításokkal? *

(Kérlek, egyetértésed fokát jelöld egy ötfokú skálán, ahol az 1 azt jelenti, hogy egyáltalán nem értesz egyet, míg az 5 azt jelenti, hogy teljes mértékben egyetértesz!)

1. Imádom, ha rend van körülöttem.
2. Leginkább egyedül jó házimunkát végezni.
3. Sajnálom az időmet a házimunkára.
4. Ha házimunkát végzek, mindig kapkodok.
5. Csak külső nyomás hatására szoktam házimunkát végezni.
6. Beosztjuk egymás között a házimunkát.
7. Szívesen fizetnék azért, hogy ne nekem kelljen házimunkát végezniem.
8. A házimunka a nők feladata.
9. Sokszor hallgatok zenét a házimunka elvégzése közben.
10. Nem szeretek házimunkát végezni, ezért igyekszem minél előbb túlesni annak elvégzésén.

11. A házimunka számomra jó kikapcsolódás.
12. Az utóbbi időben élvezem a házimunkát.
13. A házimunka ugyanolyan értékű munka, mint más, fizetett munkák.

Házimunka és márkák

19. Milyen házimunkához kapcsolódó márkákat ismersz? *

(Kérlek, sorold fel az első hatot, ami eszedbe jut!)

1.
2.
3.
4.
5.
6.

20. Melyik márkákat ismered az alábbiak közül? *

(Több választ is bejelölhetsz!)

alio	1 – igen 2 – nem
Ariel	1 – igen 2 – nem
Bip	1 – igen 2 – nem
Bonux	1 – igen 2 – nem
Calgon	1 – igen 2 – nem
Cif	1 – igen 2 – nem
Cillit	1 – igen 2 – nem
Clin	1 – igen 2 – nem
Coccolino	1 – igen 2 – nem
denk mit	1 – igen 2 – nem
Domestos	1 – igen 2 – nem
Finish	1 – igen 2 – nem
Frosch	1 – igen 2 – nem

Jar	1 – igen 2 – nem
Lenor	1 – igen 2 – nem
Perwoll	1 – igen 2 – nem
Pronto	1 – igen 2 – nem
Pur	1 – igen 2 – nem
Somat	1 – igen 2 – nem
Splendid	1 – igen 2 – nem
Tide	1 – igen 2 – nem
Tomi	1 – igen 2 – nem
Trendy	1 – igen 2 – nem
Ultra	1 – igen 2 – nem
Vanish	1 – igen 2 – nem
W5	1 – igen 2 – nem

21. Melyik márkának a termékeit használod legalább valamilyen rendszerességgel? *
(Több választ is bejelölhetsz!)

alio	1 – igen 2 – nem
Ariel	1 – igen 2 – nem
Bip	1 – igen 2 – nem
Bonux	1 – igen 2 – nem
Calgon	1 – igen 2 – nem
Cif	1 – igen 2 – nem
Cillit	1 – igen 2 – nem
Clin	1 – igen 2 – nem
Coccolino	1 – igen 2 – nem
denk mit	1 – igen 2 – nem
Domestos	1 – igen 2 – nem
Finish	1 – igen 2 – nem
Frosch	1 – igen 2 – nem

Jar	1 – igen 2 – nem
Lenor	1 – igen 2 – nem
Perwoll	1 – igen 2 – nem
Pronto	1 – igen 2 – nem
Pur	1 – igen 2 – nem
Somat	1 – igen 2 – nem
Splendid	1 – igen 2 – nem
Tide	1 – igen 2 – nem
Tomi	1 – igen 2 – nem
Trendy	1 – igen 2 – nem
Ultra	1 – igen 2 – nem
Vanish	1 – igen 2 – nem
W5	1 – igen 2 – nem

22. Mennyire tartod szimpatikusnak az adott márkát? *

(Kérlek, ötfokú skálán jelöld az adott márkával kapcsolatos szimpátiádat, ahol az 1 azt jelenti, hogy egyáltalán nem szimpatikus, míg az 5 azt jelenti, hogy nagyon szimpatikus!)

alio

Ariel

Bip

Bonux

Calgon

Cif

Cillit

Clin

Coccolino

denk mit

Domestos

Finish

Frosch

Jar

Lenor

Perwoll

Pronto

Pur

Somat

Splendid

Tide

Tomi

Trendy

Ultra

Vanish

W5

23. Véleményed szerint az adott márka milyen házimunka elvégzéséhez való? *

1– mosogatás

2 – takarítás, rendrakás

3 – mosás, vasalás

4 – nem ismerem a márkát

alio

Ariel

Bip

Bonux

Calgon

Cif

Cillit

Clin

Coccolino

denk mit

Domestos

Finish

Frosch

Jar

Lenor

Perwoll

Pronto

Pur

Somat

Splendid

Tide

Tomi

Trendy

Ultra

Vanish

W5

Demográfiai adatok

24. Mi a nemed? *

- 1- Férfi
- 2- Nő

25. Hány éves vagy? *

26. Mi a lakóhelyed településtípusa (ahol életvitelszerűen élsz)? *

- 1 – főváros
- 2 – megyei jogú város, megyeszékhely
- 3 – egyéb város
- 4 – falu, község

27. Milyen jellegű a lakóhelyed (ahol általában életvitelszerűen élsz)? *

- 1 – családi házban lakom
- 2 – sorházban lakom
- 3 – téglából készült emeletes házban lakom
- 4 – panelházban lakom
- 5 – kollégiumban lakom
- 6 – Egyéb:

28. Ott elsősorban kikkel élsz együtt? *

- 1 – egyedül élek
- 2 – a párommal élek
- 3 – albérletben élek, más velem egykorúakkal
- 4 – kollégiumban élek
- 5 – a szüleimmel élek
- 6 – nagyszüleimmel élek
- 7 – Egyéb:

29. Az előbb említett lakóhelyeden van-e bejárónő/bejárónők? *

- 1 – igen
- 2 – nem

30. Van-e gyerek a háztartásban, ahol laksz (18 éven aluli)? *

- 1 – igen
- 2 – nem

31. Ha van, akkor hány gyerek van a háztartásban, ahol laksz? (Amennyiben 18 éven aluli vagy, akkor magadat is számold bele!)

32. Nagyjából hány m²-es a lakóterülete annak a háznak/lakásnak, ahol laksz? *

13. melléklet: Kérdőív kismintás megkérdezéshez

1. Kérlek, írd le lakókörülményeidet!
2. Kérlek, mutasd be a házimunkához való viszonyodat!
3. Kérlek, írd le, hogy milyen házimunkához kapcsolódó márkákat használasz!

14. melléklet: Kérdéskatalógus mélyinterjúhoz

Olyan interjúalanyt kell kiválasztani, aki valamilyen rendszerességgel szokott házimunkát végezni.

Az interjúalanyok kiválasztási kritériumai:

Otthonlakó egyetemista, önállóan háztartást vezető egyetemista, párjával együtt élő egyetemista - egy férfi, egy nő képviselővel.

1. Az interjúalany bemutatása

- kor
- mit csinál (tanul/dolgozik)
- milyen házban/lakásban él, lakókörülmények leírása (hol? m²? kivel? szobák? háziállat? gyerek? stb.)

2. Asszociációk

tisztaság – rendetlenség – feladat – házimunka

3. A házimunkához való viszonyulás

A házimunka általában

- Milyen az emberek véleménye a házimunkáról? Ki értékeli, ki nem és mennyire?
- Milyen tevékenységeket sorolnál a házimunka kategóriájába?
- Melyek a tipikus női és férfi házimunkák?
- Szerinted milyen egy tipikus házimunkát „főállásban” végző személy? (nem, kor, kinézet, foglalkozás, kivel él, milyen emberek veszik körül stb.)?
- Milyen különbségek vannak a férfiak és a nők a házimunkához való viszonyulásában? A Te környezetedben/életedben ez miben nyilvánul meg? Tudsz példákat mondani?
- Milyen a házimunkával kapcsolatos beállítódásuk más generációknak? Máshogy gondolkoznak erről az idősebbek? Miért?

Házimunka végzési szokások, attitűdök

- Szoktál házimunkát végezni? Ha igen, milyen gyakran? Milyen házimunkákat végzel? Mennyi ideig tartanak ezek a tevékenységek? Mi az, amit szeretsz és mi az, amit nem? Miért? Van olyan, amit kifejezetten élvezel? Van olyan házimunka, amit soha semmilyen körülmények között nem végeznél el?
- Milyen érzéseket vált ki belőled a házimunkavégzés? Miért?
- Milyen érzéseket vált ki belőled az elvégzett házimunka eredménye? Miért?
- Előfordul, hogy házimunka végzése közben, párhuzamosan más tevékenységeket is folytatsz?
- El tudnál mesélni egy pozitív és egy negatív élményedet házimunkával kapcsolatban? Miért volt az pozitív/negatív? Mi miatt?
- Nálad/Nálatok megfigyelhető a házimunkával kapcsolatban a munkamegosztás?

- Igénybe vetted már takarítónő/bejárónő/szakácsnő segítségét?
- Szerinted lehet a házimunkát pénzben kifejezni? Te mekkora összegben határoznád meg (pl.: Ft/munkaóra)? Mit gondolsz, a házimunka ugyanolyan értékű, mint más fizetett munkák? Mi ez az érték a szüleidnél? És a nagyszüleidnél?

4. Márkák

Márkák ismertsége

- Milyen házimunkához kapcsolódó márkákat ismersz? Említs néhányat, ami először eszedbe jut!
- Most részletezzük, a következő házimunkákkal kapcsolatban milyen márkák jutnak eszedbe:
 - mosogatás
 - takarítás
 - mosás, vasalás
- Te milyen márkákat használsz (a konyha tisztántartásához/ mosogathoz/általános tisztításhoz/ bútórápoláshoz/ üvegtisztításhoz/ fürdőszoba, wc tisztításhoz/ mosáshoz, öblítéshez stb.) Miért éppen ezeket?
- Van olyan márka, amihez érzelmileg ragaszkodsz?
- Mindig ugyanezeket a márkákat választod? Szívesen kipróbálsz új termékeket/márkákat?
- Van különbség az ismertebb márkák és a kevésbé ismert (ún. „no name”) márkák között? Miben látod a különbséget? Te/Ti melyiket használod?
- *Ha eddig nem említi:* Mit gondolsz az áruházláncok saját márkás termékeiről?

Köszönöm, hogy részt vettél a kutatásomban!

15. melléklet: A kutatás során készített mélyinterjúk jegyzőkönyvei

Mélyinterjú megkérdezés

Kitti

Önálló háztartást vezető nő

5. Az interjúalany bemutatása

Kitti 23 éves egyetemista, politikai kommunikációt tanul. Budapesten él albérletben. Háztartását jelenleg önállóan vezeti, korábban volt egy lány lakótársa. Emeletes téglaházban lakik, egy 1,5 szobás lakásban. A lakásban van egy nagy szoba meg egy kis szoba, fürdőszoba, konyha, WC. Háziállatot nem tart.

6. Asszociációk

tisztaság: rend

rendetlenség: csótányok, kosz

feladat: egyetem

házimunka: anyukám

7. A házimunkához való viszonyulás

A házimunka általában

Milyen az emberek véleménye a házimunkáról? Ki értékeli, ki nem és mennyire?

Szerintem senki nem szereti, ez olyan szükséges rossz. Mindenki szeret tisztaságban lakni, de ha tehetik az emberek csak túl akarnak lenni rajta.

- **Milyen tevékenységeket sorolnál a házimunka kategóriájába?**
- Mosogatás, portörölés, felsöprés, felmosás. Törölgetés, rendrakás...ezek.
- **Melyek a tipikus női és férfi házimunkák?**
- Én nem vagyok a híve, fifti-fifti, egyenlően el kell osztani.
- **Szerinted milyen egy tipikus házimunkát „főállásban” végző személy? (nem, kor, kinézet, foglalkozás, kivel él, milyen emberek veszik körül stb.)?**
- Ami nekem beugrik, az egyértelműen nő, nem ad magára és középkorú. Több gyereke van, fáradt, szeretne már nagyon kimozdulni. Kicsit frusztrált.
- **Milyen különbségek vannak a férfiak és a nők a házimunkához való viszonyulásában? A Te környezetekben/életedben ez miben nyilvánul meg? Tudsz példákat mondani?**
- Van különbség, alapvetően egyik sem szereti, de a férfiak nem tartják saját maguk feladatának, a nők feladatának tartják és nem is tisztelik a házimunkát annyira. Szerintem a nők sokáig úgy gondolták, hogy az ő feladatuk, de manapság elkezdődött egy olyan tendencia, hogy a nők dolgoznak, mert nem elég egy kereset a családban, azóta a nők próbálnak tenni azért, hogy a férfiak is kivegyék a részüket.
- **Milyen a házimunkával kapcsolatos beállítódásuk más generációknak? Máshogy gondolkoznak erről az idősebbek? Miért?**

A nagyszüleim, szüleim esetében még nem úgy volt, hogy a férfiak kivették a részüket. A nagymamám csinál mindent, főz, mos, takarít, a papa meg csak leült az ételhez. A szüleimnél most azt látom, hogy anyukám megkéri apát, hogy csináljon meg dolgokat és ő megteszi neki. Sokkal nagyobb a munkamegosztás.

Házimunka végzési szokások, attitűdök

Szoktál házimunkát végezni? Ha igen, milyen gyakran? Milyen házimunkákat végezel? Mennyi ideig tartanak ezek a tevékenységek?

Naponta végzek házimunkát, mert egyedül lakom, de csak magam után kell takarítani. Én mosok fel, porszívózok, én rakok rendet, magamra főzök. Nekem kell erről gondoskodni, de nem sok időt vesz el. Egyedül lakom és nem csinállok rendetlenséget. 1 tányért és 1 bögrét nem tart sokáig elmosni, nem hagyom, hogy felhalmozódjon a házimunka. Nagyjából napi fél óra.

Mi az, amit szeretsz és mi az, amit nem? Miért? Van olyan, amit kifejezetten élvezel?

Főzni, akkor szeretek, ha van kire főznöm. Csak magamra nem szeretek, de jönnek vendégek, barátok, a szüleim, akkor élvezem, de ez a ritkábbik verzió. A mosogatást nagyon nem szeretem.

Van olyan házimunka, amit soha semmilyen körülmények között nem végeznél el?

Nincs, mert dugulás is volt az előző albérletemben és azt is sikerült orvosolni. A technikai dolgokat, szerelést nem szeretem, mert nem értek hozzá.

Milyen érzéseket vált ki belőled a házimunkavégzés? Miért?

Semleges igazából, nem szeretem a házimunkát, de tudom, hogy meg kell csinálni.

Milyen érzéseket vált ki belőled az elvégzett házimunka eredménye? Miért?

Az nagyon jó, azt szeretem.

Előfordul, hogy házimunka végzése közben, párhuzamosan más tevékenységeket is folytatsz?

Zenét szoktam hallgatni és hozzá dúdolni, vagy a felmosó nyélbe énekelni.

El tudnál mesélni egy pozitív és egy negatív élményedet házimunkával kapcsolatban? Miért volt az pozitív/negatív? Mi miatt?

Kiemelkedő emlékem az nincs a házimunkával kapcsolatban, teljesen semleges, csinálom, amikor kell.

Nálad/Nálatok megfigyelhető a házimunkával kapcsolatban a munkamegosztás?

Amikor van lakótársam, akkor megosztjuk, de nincs kikötve, hogy ki mit csinál. Mindenki a saját szobájáért felel, a közös helységeken megosztottuk, a konyha például hamar koszos lesz. Amikor kollégiumban laktam, akkor úgy csináltuk, hogy az egyikünk főzött a másik mosogatott - felváltva. A legutolsó albérlőtársammal, nem így volt, mert nem egyszerre voltunk otthon általában, külön főztünk, de hol ő mosogatott, hol én, a takarítás is úgy volt, hogy egyszer én egyszer ő. Amikor ránk jött megcsináltuk. Sosem csináltunk ebből problémát, sosem volt konfliktus ebből. Az első lakótársam listát csinált, hogy ki mikor mit csinál, az nagyon furcsa

volt. Legutóbb nem volt ilyen listánk, de szerintem az az ideális. Igyekszem mindig fenntartani a rendet magam körül, így nincs is szükség arra, hogy beoszzam a dolgokat.

Igénybe vettél már takarítónő/bejárónő/szakácsnő segítségét? ha nem, igénybe vennéd?

Nem, de nem is venném igénybe. Nem azért mert annyira szeretem csinálni, de nem szeretném, hogy egy idegen jöjjön be a lakásomba.

Szerinted lehet a házimunkát pénzben kifejezni? Te mekkora összegben határoznád meg (pl.: Ft/munkaóra)? Mit gondolsz, a házimunka ugyanolyan értékű, mint más fizetett munkák? Mi ez az érték a szüleidnél? És a nagyszüleidnél?

Ez nagyon jó kérdés, legalább 500 Ft órabért adnék magamnak, bár tudom, hogy nem vagyok teljes mértékben alapos. Szerintem a házimunka is munka, nem véletlenül van benne a nevében, ugyanúgy el lehet benne fáradni. A szüleimnek többet adnék. Aki tényleg vezet egy háztartást, annak többet adnék, kb. 1500 Ft órabért. Ha fizikai munkáról beszélünk, akkor össze lehet hasonlítani. De ha valaki egy cégnél vezető beosztásban van, azt nem tudom összehasonlítani, mert az szellemi munka és más kategória, mint egy fizikai munka esetében. Ha azt nézem, hogy ki növeli a GDP-t akkor a gazdaságnak az jobb, ha valaki főállásban dolgozik. De a házimunka is értékes, mert fárasztó, főleg, ha gyerekek is vannak. Lehet, hogy egy gyerekkel foglalkozó háztartásbeli, százszorta jobban elfárad a nap végére, mint másvalaki, aki ül egy irodában. Nem mondanám azt, hogy az egyik értékesebb, mint a másik, csak más.

8. Márkák

Márkák ismertsége

Milyen házimunkához kapcsolódó márkákat ismersz? Említs néhányat, ami először eszedbe jut!

Domestos, most használtam, Cif, Mr. Muscle. Ezek jók, használok is.

Te milyen márkákat használsz (a konyha tisztántartásához/ mosogatáshoz/általános tisztításhoz/ bútórápoláshoz/ üvegtisztításhoz/ fürdőszoba, wc tisztításhoz/ mosáshoz, öblítéshez stb.)? Miért ezeket?

Arielt használok, Coocolinot a mosáshoz, mosogatáshoz Pur-t, takarításhoz nincs nagy preferenciám, azt veszem meg amit, anyu is használ. Cifet használok súroláshoz, Domestost a felmosáshoz használok, meg a wc takarításhoz. Bútórápolót nem használok.

Van olyan márka, amihez érzelmileg ragaszkodsz? Nincs ilyen márka. Talán a Domestos, mert mindere használható, volt hogy elárasztották a hangyák a konyhát és nem volt rovarirtó szerem és Domestos-t öntöttem rá és nem jöttek a hangyák többet.

Mindig ugyanezeket a márkákat választod? Szívesen kipróbálsz új termékeket/márkákat?

Ragaszkodom ahhoz, amit anyu is használ, mert nem ismerem annyira a többi márkát.

Van különbség az ismertebb márkák és a kevésbé ismert (ún. „no name”) márkák között? Miben látod a különbséget? Te/Ti melyiket használsz?

Nem hiszem, hogy az ismertebb eleve jobb is, csak jobb a marketingje. Lehet, hogy egy no name tisztítószer is ugyanolyan

hatékony, de tény hogy a legnagyobbak, akik régóta ott vannak a piacon, pl. Domestos,, azért tudnak valamit. De nem feltétlen következik az egyik a másikból.

Mit gondolsz az áruházláncok saját márkás termékeiről?

Ezeket kevésbé szeretem, kevésbé bízom bennük. Negatív dologként él a fejemben pl. a Tesco gazdaságos vagy S-Budget termékek. Ezek olcsóbbak ugyan, de kevésbé hatékonyak. Szerintem a minőségük nem olyan, mint a márkás termékekben. Ez abból is adódik, mert vannak saját márkás ételek is és abban csalódtam, mert nem olyan minőségűek. Utánzatoknak gondolom őket és ez így él a fejemben.

Mélyinterjú megkérdezés

Marcell

Önálló háztartást vezető férfi

1. Az interjúalany bemutatása

Marcell 20 éves, egyetemista, aki a helyi egyetem természettudományi karán tanul. Önállóan vezeti a háztartását, mert szülei elváltak, néha a nővére is nála tartózkodik. Megyeszékhely belvárosának közelében lakik egy új építésű téglalakásban, amely kb. 100 m²-es.

2. Asszociációk

tisztaság: élet

rendetlenség: lustaság

feladat: kihívás

házimunka: öröm

3. A házimunkához való viszonyulás

A házimunka általában

Milyen az emberek véleménye a házimunkáról? Ki értékeli, ki nem és mennyire?

Szerintem alapjában véve a férfiak nem szeretnek annyira otthon tevékenykedni, valószínűleg a múltból kifolyólag. Én sem szeretek nagyon házimunkát végezni, távol áll tőlem, de szerintem csak megszokás, hagyomány, hogy a nőknek kell csinálni. Manapság már a felek egyenrangúak a kapcsolatban, ezért a férfiaknak is ki kell venniük a részüket a házimunkából.

Milyen tevékenységeket sorolnál a házimunka kategóriájába?

Felsöprés, felmosás, ablaktisztítás, konyha-, fürdő takarítás, mosogatás. Házon kívül: fünyírás, fák metszése, növények ápolása, a háziállatokról gondoskodás.

Melyek a tipikus női és férfi házimunkák?

Egy nő jobban tud vasalni, mint egy férfi, de a többit a férfiak is meg tudják csinálni. Favágás az férfimunka, ne egy nő csinálja, de a fünyírást a nők is tudják.

Szerinted milyen egy tipikus házimunkát „főállásban” végző személy? (nem, kor, kinézet, foglalkozás, kivel él, milyen emberek veszik körül stb.)?

Elsőre az anyukám jut eszembe, otthon van takarít és főz. 30-40-es nő, otthon felkötött hajjal, kötényben várja haza a gyerekeket. A házban minden ragyog, az étel az asztalon vár.

Milyen különbségek vannak a férfiak és a nők a házimunkához való viszonyulásában? A férfiak szemszögéből annyi különbség van, hogy több energiát is fektethetnének a házimunkába, de ez is egy tévhit, hogy csak a nőknek kell házimunkát végezni, a férfi meg csak ül a TV előtt. Nem egy nagy dolog bepakolni vagy kipakolni a mosogatógépből, vagy felporszívózni.

A Te környezetekben/életedben ez miben nyilvánul meg? Tudsz példákat mondani?

Annyira nem szeretem a teregetést és a vasalást, ezt tudja a nővérem is, így amikor otthon van ezeket a dolgokat ő csinálja meg, ezeket felé tolom és el is fogadja. De amikor ő nem ér rá, akkor én felmosok, felporszívózok. Mi már nagyon összehangolódtunk ezen

a téren, megosztjuk egymás között a dolgokat, ismerjük egymás szokásait, ezért könnyen meg tudjuk ezt beszélni.

Milyen a házimunkával kapcsolatos beállítódásuk más generációknak? Máshogy gondolkoznak erről az idősebbek? Miért?

Régen más világ volt, a férfiak elmentek dolgozni, a nők otthon maradtak a gyerekekkel. Szerintem az is egy jó korszak volt, mert a nagymamám sokszor mesélt arról, hogy ez jó volt, otthon tudott lenni a gyerekekkel, gondoskodott a háztartásról, jobban szerette, mint amikor dolgoznia kellett.

Házimunka végzési szokások, attitűdök

Szoktál házimunkát végezni? Ha igen, milyen gyakran? Milyen házimunkákat végzel? Mennyi ideig tartanak ezek a tevékenységek?

Attól függ, hogy milyen a helyzet: ha hazamegyek és azt látom, hogy kupi van, akkor bekapcsolódik a takarítási mánia, idegesít a kosz, olyankor kb. 1,5 óra alatt megcsinálok mindent. Először a saját szobámat rakom rendben, összehajtom a ruhákat, felporszívózok, letörölgetek, a konyhát kitakarítom. Mostanában egyszer-egyszer felkapálom a teraszt - ami füves - mert nagyon gazosodik. Törölgetni (port) gyakran szoktam. Felmosni szoktam, kirázni a szőnyeget, mosogatni nem szoktam gyakran inkább a mosogatógépet használom. Takarítást – porszívózást- 2-3 naponta szoktam. Mosni a nővérem szokott. Én ezt annyira nem szeretem. A porszívózást szeretem kicsi korom óta, énekelni szoktam porszívózás közben.

Érdekes, mert egyrészt hangzavar, de mégis jól lehet gondolkodni közben, mert kizár minden más külső hangot.

Mi az, amit szeretsz és mi az, amit nem? Miért? Van olyan, amit kifejezetten élvezel? Van olyan házimunka, amit soha semmilyen körülmények között nem végeznél el?

Ha arról van szó akkor minden megcsinálok, a vasalást azért nem szeretem, mert nem tudok.

Milyen érzéseket vált ki belőled a házimunkavégzés? Miért? Milyen érzéseket vált ki belőled az elvégzett házimunka eredménye? Miért?

Van, amikor természetes folyamat és csak megcsinálok, mert kell, olyan mindennapi dolog, mint a fürdés és a tanulás. De ha úgy érek haza, hogy kupi van a lakásban, akkor dühből takarítok, de a végére mindig jó érzés lesz, mert minden szép tiszta és csillogó. Az eredmény pozitív és jó érzés.

Előfordul, hogy házimunka végzése közben, párhuzamosan más tevékenységeket is folytatsz?

Nem, jobban szeretek egy dologra koncentrálni.

El tudnál mesélni egy pozitív és egy negatív élményedet házimunkával kapcsolatban? Miért volt az pozitív/negatív? Mi miatt?

A kertkapálással kapcsolatban van pozitív, az egyik barátommal nyáron a 30 fokban kapáltuk a kertet, de jó volt, leizzadtunk, melegünk volt, a végére untuk és fájt mindenünk, de a végére jó volt. Negatív élményeim, amikor a nővérem főz és az égett edényeket otthagyja konyhában, felengedi félig vízzel és nem történik vele

semmi. Ezt édesanyámtól látta. Meg bent szokta hagyni a hűtőben a kaját hetekig és már szőrösödik.

Igénybe vetted már takarítónő/bejárónő/szakácsnő segítségét? Igazából anyánál volt szerencsém látni, hogy hogy működik a dolog, a párjának van bejárónője. Nekik azért van rá szükségük, mert nincsenek annyit otthon, nem érnek rá és szüksége van rá, hogy valaki megcsinálja. Nekünk van rá időnk, így megcsináljuk magunknak.

Szerinted lehet a házimunkát pénzben kifejezni? Te mekkora összegben határoznád meg (pl.: Ft/munkaóra)? Mit gondolsz, a házimunka ugyanolyan értékű, mint más fizetett munkák? Mi ez az érték a szüleidnél? És a nagyszüleidnél?

Személyfüggő is és attól, hogy mekkora kosz van. Maximum 5000 Ft-ot állapítanék meg magamnak teljesítménybérben, a lakás kitakarításaért. Édesanyámnak adnék 15-20ezer forintot, mert ő sokkal precízebben csinálja meg, nem hagyja ki a részleteket. Szerintem egyenlő értékű a két féle munkavégzés, nem ér többet a fizetett munka. Az a lényeg, hogy akár a másikért, akár magunkért, az igényeinkért megcsináljuk ezeket a dolgokat, amik szükségesek, nemtől függetlenül.

4. Márkák

Márkák ismertsége

Milyen házimunkához kapcsolódó márkákat ismersz? Említs néhányat, ami először eszedbe jut!

Jar, Philips, Domestos,

Most részletezzük, a következő házimunkákkal kapcsolatban milyen márkák jutnak eszedbe:

- mosogatás: Jar, Pur, Frosch
- takarítás: Sofix padló tisztító
- mosás, vasalás: Persil, Bonux, Lenor, Cocolino

Te milyen márkákat használsz (a konyha tisztántartásához/ mosogatóhoz/általános tisztításhoz/ bútörápoláshoz/ üvegtisztításhoz/ fürdőszoba, wc tisztításhoz/ mosáshoz, öblítéshez stb.) Miért éppen ezeket?

Konyhában Sanytol tisztítószer, mosogatóhoz Jar vagy Pur, általános takarításhoz, felmosáshoz a Sofix, üvegtisztításhoz Clin, fürdőben, wc-ben Flóraszept és Bref. Mosáshoz Lenor és Persil. Ezek maradtak meg olyan státuszban nálam, ami minőség és ár kategóriában megfelel. Nincs teljes képem az összes márkáról, kb. 60%-ot kipróbáltam és ezek jöttek be.

Van olyan márka, amihez érzelmileg ragaszkodsz?

Domestost nem cserélném le, az a legütősebb, a Clin is ilyen. A konyhában is beváltak a dolgok.

Mindig ugyanezeket a márkákat választod? Szívesen kipróbálsz új termékeket/márkákat? Van különbség az ismertebb márkák és a kevésbé ismert (ún. „no name”) márkák között? Miben látod a különbséget? Te/Ti melyiket használod?

Lehet különbség, de most pl. egy WC frissítőt vagy tisztítót vettünk a Penny-ben, Trendy márkájú, ugyanolyan, mint a Duck, csak jó párszáz forinttal olcsóbb, semmivel nem rosszabb, ugyanannyi ideig hat. Egy mosópornál vagy konyhai tisztítószernél, zsíroldónál más a helyzet, Cifet használok. És ebben van különbség. Pont most súroltam egy tepsit a Ciffel lejtött, a másikkal nem.

Mit gondolsz az áruházláncok saját márkás termékeiről?

A W5 az tök jó, azt ismerem. Azért kell kipróbálni a dolgokat, mert lehet ugyanolyan jó egy sajátmárkás termék is. Nem kell mindig a legdrágábbat venni, közép kategóriánál kell kezdeni és kipróbálni a kisebb kategóriáját is ebből lehet következtetéseket levonni és kiválasztani a megfelelőt.

Mélyinterjú megkérdezés

Veronika

Párjával élő nő

1. Az interjúalany bemutatása

Veronika 25 éves egyetemista, gazdasági alapszakon végzős, most kezdett el dolgozni egy bankban. 25 éves és a párjával él a megyeszékhelyen. Egy 50m²-es panellakásban laknak, nincs háziállatuk. Van egy nagy szoba, egy kis szoba, egy fürdő, egy wc és konyha.

2. Asszociációk

tisztaság: por

rendetlenség: papír és könyvkupac

feladat: -

házimunka: gyorsan röviden

3. A házimunkához való viszonyulás

A házimunka általában

Milyen az emberek véleménye a házimunkáról? Ki értékeli, ki nem és mennyire?

Van, aki túlságosan felnagyítja, túlságosan precíz akar lenni és vannak azok, akik elhanyagolják. Szerintem két szélsőség van.

Milyen tevékenységeket sorolnál a házimunka kategóriájába?

Mosogatás, mosás, porszívózás, portörlés, vasalás.

Melyek a tipikus női és férfi házimunkák?

Nincsenek ilyenek, nem lehet megkülönböztetni. Még a fűnyírás és a favágás sem, otthon kerítést szoktam szögelni.

Szerinted milyen egy tipikus házimunkát „főállásban” végző személy? (nem, kor, kinézet, foglalkozás, kivel él, milyen emberek veszik körül stb.)?

Az én fejemben sok gyereke van, mert ha nincs akkor, ha összeszedi magát az ember, akkor 1 óra az egész, de ha gyerekekről is gondoskodik az már komplex és megterhelő lehet. 30 év körüli, nőnek képelem, aki ide-oda rohangál a gyerekekért, papírügyeket intéz.

Milyen különbségek vannak a férfiak és a nők a házimunkához való viszonyulásában?

Felfogás kérdése, hogy ki mit hoz otthonról.

A Te környezetekben/életedben ez miben nyilvánul meg? Tudsz példákat mondani?

Az én környezetemben tipikus, hogy Apu, csak a férfimunkákat csinálja, azt is csak akkor, ha nagyon kell, de inkább csinálják azt is a nők. De a barátom szüleinél más a helyzet. Az ő anyukája nagyon sokat dolgozott, nagyon karrierista anyuka volt és az apukája csinálta a vacsorát, ő mosott, takarított, mert mire hazaért az anyuka ők már végeztek a vacsorával is. Találkozott a gyerekeivel, de ezek nem az ő feladati voltak, így jött ki időbeosztásban. Az apuka tanár volt, 5-kor végzett és otthon volt, mire a gyerekek is. Nálunk apu mindig kihúzza magát, hogy ez női munka és nem hajlandó mosogatni.

Milyen a házimunkával kapcsolatos beállítódásuk más generációknak? Máshogy gondolkoznak erről az idősebbek? Miért?

A nagyszüleimre jellemző, hogy más a beállítottságuk, apura is, talán azért is látja így, mert a mama kiszolgálta, csak elé rakott mindent. A papa kint dolgozott, a mama meg a házban és apu azt látta, hogy a papa már nem csinál semmit a házban. Anyai ágon mindkét nagyszülőm nagyon hajtottak.

Házimunka végzési szokások, attitűdök

Szoktál házimunkát végezni? Ha igen, milyen gyakran? Milyen házimunkákat végezel? Mennyi ideig tartanak ezek a tevékenységek?

Minden nap kell mosogatni, nem szeretem, ha feltorlódik, és ha kimegyek reggel a konyhába, akkor rend legyen. A mosogatás napi fél óra, 40 perc, ha sokat sütök főzök. Főzni nem minden nap szoktam, csak hétfőig – ilyenkor főzök 3-4 félét és bedobozoljuk, mert látjuk mi lesz hétközben és nincs rá időnk. Ilyenkor 3-4 órát is elvehet a sütés, főzés. A takarítás nagy része is hétfőigre koncentrálódik. Hétköznapi csak felszíni takarítást végzek – elrakom a ruhákat, rendet rakok a konyhában. Ha mosunk, akkor 2-3-at mosunk szintén hétfőig, portörlet is akkor, az kb. 20 perc fél óra, a porszívózás 10 perc. Felmosás 5 perc, mert kicsi a lakás és a járólappal terület.

Mi az, amit szeretsz és mi az, amit nem? Miért? Van olyan, amit kifejezetten élvezel? Van olyan házimunka, amit soha semmilyen körülmények között nem végeznél el?

Főzni szeretek, az kikapcsolódás, minden mást csak meg kell csinálni. A rendetlenség taszít, az, hogy idegesít a rendetlenség, azt jobban utálok, mint a mosogatást. Nincs olyan, amit ne végeznék el.

Milyen érzéseket vált ki belőled a házimunkavégzés? Miért?

Nem vált ki pozitív, de negatív sem, a lényeg az, hogy végezzek. Meg kell csinálni és kész.

Milyen érzéseket vált ki belőled az elvégzett házimunka eredménye? Miért?

A kezem munkája által szebb lesz minden az egy jó érzés. Pozitív. A végeredmény jó.

Előfordul, hogy házimunka végzése közben, párhuzamosan más tevékenységeket is folytatsz?

Zenét hallgatok, vagy megy a laptopon egy sorozat, kell valami ami zörög.

El tudnál mesélni egy pozitív és egy negatív élményedet házimunkával kapcsolatban? Miért volt az pozitív/negatív? Mi miatt?

A főzéshez kapcsolódik leginkább pozitív élményem, szeretek új dolgokat kipróbálni. Szeretem, hogy a barátom is szeret főzni és taníthatok neki dolgokat, amiket még otthon tanultam. Ő is szeret főzni, de még nincs olyan nagy tapasztalata, és jó dolog, hogy szívesen átveszi azokat a dolgokat, amiket mutatok neki. És az apukájától hozta, hogy nincs benne sztereotípiák, hogy női-férfi munka és ez egy tök jó dolog, hogy ő is részt vesz a házimunkában. Negatív élmény is a főzéshez kapcsolódik, mert nem szeretem a sütőnket, mert nem lehet állítani, hogy hány fokos legyen, van 1 és 2. fokozat. És van egy torta, amit nagyon jól tudok csinálni és pont vendégek voltak nálunk, amikor először készítettem itt az új lakásban. Nagyon undorító lett, alig lehetett megenni, nem sült meg a közepe, de a széle megégett. Ami kifolyt belőle az megégett és

füstölt. És a barátok szemében úgy lettem elkönyvelve, hogy „te ne menj a konyha közelébe”. Pedig nem vagyok olyan, akinek leesik a karikagyűrű a kezéről, ha valamit csinálni kell. Alapvetően ilyennek tűntem, ez így nagyon rossz volt. Bekategorizáltak, úgy hogy nem is igaz.

Nálad/Nálatok megfigyelhető a házimunkával kapcsolatban a munkamegosztás?

Nincs felosztva, hogy ki miért felel. Jelen pillanatban adódik, hogy ki csinálja, mert ő nagyon sokat dolgozik én pedig többet ráértem, mert csak most kezdtem dolgozni. Hazajön a munkából és hajnali 2-ig még dolgozik tovább és megcsinálom inkább én, hogy ő egy órával előbb le tudjon feküdni és ne kellejen még a házimunkával is törődnie. Alapvetően nem szeretem, ha mosogat. Mert folyóvíznél mosogat, és csak folyik a víz folyamatosan. Én pedig elmosogatok 4-5 tálat és utána öblítem le. Ezért inkább magamra vállalom, mert megsértődik, ha azt mondom, hogy ne így csinálja.

Igénybe vetted már takarítónő/bejárónő/szakácsnő segítségét?

Nem, csak akkor engedném meg magamnak, ha nem lenne időm, csak státuszszimbólumként nem. Nem is mondtam korábban, hogy imádok kertészkedni, olyan megnyugtató dolog például virágot ültetni és nem adnám oda másnak, hogy ő csinálja meg a kertemet, megtervezhetik, de majd én elültetem. Úgy gondolom alapvetően akkor jó, ha én csinálom, ahogy én szeretem. Ha lenne rá lehetőségem anyagilag, akkor se, maximum, ha annyira elfoglalt lennék. De az sem igaz, mert annyira elfoglalt meg sosem akarnék lenni, hogy a családomra ne legyen idő. Ezért nem venném igénybe.

Szerinted lehet a házimunkát pénzben kifejezni? Te mekkora összegben határoznád meg (pl.: Ft/munkaóra)? Mit gondolsz, a házimunka ugyanolyan értékű, mint más fizetett munkák? Mi ez az érték a szüleidnél? És a nagyszüleidnél?

Mivel én nagyon gyorsan szeretek rendet rakni, ezért teljesítmény bért határoznék meg, kb. 5000 Ft. Egy-1,5 órában benne van minden: mosogatok, kitakarítok, kiviszem a szemetet, felmosok, berakok egy mosást, azt kitergetem. Anyukám esetében kevesebbet határoznék meg, 3000 Ft-ot, mert nagyon sokat besegít neki a mama, mert ő ott lakik velük és sok mindent levesz anyu válláról. Úgy gondolom, hogy a házimunka ugyanolyan teljes értékű munka, mint más munka és úgy gondolom, ha valaki ezt csinálja, azt sem kell lenézni. Ha, mondjuk egy férfi 3 órát túlórázik a munkahelyén a nő pedig abban a 3 órában otthon házimunkát végez, akkor is a nő mellett állnék ki mindenképpen, mert egyrészt az ő napja színesebb, másrészt ő akkor a családjával van, a gyerekével és annak nagyobb értéke van, mint az a pár 10ezer Ft, amit a férfi megkeres. Több értelme van, hogy a családdal van, mintha halálra dolgozná magát egy cégnél és lehet, hogy a családjával meg alig találkozik.

4. Márkák

Márkák ismertsége

Milyen házimunkához kapcsolódó márkákat ismersz? Említs néhányat, ami először eszedbe jut!

Cif, Tomi, Lenor, Pronto, Domestos.

Most részletezzük, a következő házimunkákkal kapcsolatban milyen márkák jutnak eszedbe:

- mosogatás: Pur

- takarítás: Domestos, Pronto, Cif
- mosás, vasalás: Lenor, Tomi

Te milyen márkákat használsz (a konyha tisztántartásához/ mosogatáshoz/általános tisztításhoz/ bútörápoláshoz/ üvegtisztításhoz/ fürdőszoba, wc tisztításhoz/ mosáshoz, öblítéshez stb.) Miért éppen ezeket?

Mosogatáshoz Pur, üvegtisztításhoz Clin. Cif nincs itthon azok közül, amiket felsoroltam, de a többi mind használjuk is. Domestos-t azért használok, mert anyu is azt használta, mosás szempontjából meg azért ezeket a márkákat, mert a párom korábban ezeket használta, nekem pedig nem volt rálátásom, mert otthon mosta anyu a cuccaimat a hétvégéken, amikor hazamentem.

Van olyan márka, amihez érzelmileg ragaszkodsz?

Nincs ilyen.

Mindig ugyanezeket a márkákat választod? Szívesen kipróbálsz új termékeket/márkákat?

Nem kísérletezek, ha valamilyen mosogatószer pl. le van akciózva, akkor inkább azt veszem.

Van különbség az ismertebb márkák és a kevésbé ismert (ún. „no name”) márkák között? Miben látod a különbséget? Te/Ti melyiket használod? Mit gondolsz az áruházláncok saját márkás termékeiről?

Talán azt mondanám, hogy kevésbé hatékonyak, súrolószereknél próbáltam, hogy vettem a Sparban olyat, ami ugyanúgy néz ki mint a Cif, olyan a csomagolása, sárga flakon zöld kupakkal, és nem olyan hatékony, nagyon sok kifogy belőle, szinte semmit nem ér. Ez S-Budget volt. Lefolyótisztítóval fordult elő, hogy nő name márka

volt, nem a Mr. Muscle, és annak ellenére ugyanolyan hatékony volt és olcsóbb is. Örültem is neki. Úgy gondolom, hogy amikor az ember ezeket a termékeket veszi, akkor kicsit a spórolásra megy rá, kicsit feláldozom a hatékonyságot. Nem tartom olyan jónak, mint a márkás termékeket.

Mélyinterjú megkérdezés

Alex

Párjával élő férfi

1. Az interjúalany bemutatása

Alex 23 éves, végzős bölcsész hallgató. Párjával él egy megyeszékhelyi panellakásban, ami kb. 50 m² alapterületű. A lakásban van 2 szoba, wc, fürdő, konyha. Van két papagájuk, akikről közösen gondoskodnak.

2. Asszociációk

tisztaság: az egyik ismerősöm Balázs, aki tisztaságmániás, főleg a wc-t tisztítja állandóan

rendetlenség: szintén ez az ismerősöm, mert a szobája nagyon rendetlen

feladat: pozitív dolog, teljesítésre váró valami

házimunka: nők

3. A házimunkához való viszonyulás

A házimunka általában

Milyen az emberek véleménye a házimunkáról? Ki értékeli, ki nem és mennyire?

Inkább negatív dolog, nem szívesen csinálják, mert állandóan visszatérő dolog, soha nincs vége.

Milyen tevékenységeket sorolnál a házimunka kategóriájába?

Felsöprés, porszívózás, mosogatás, mosás, ablakpucolás, fürdő takarítás.

Melyek a tipikus női és férfi házimunkák?

A kerti munkák inkább férfi, de egyedül, a vasalás, ami szerintem női. Nálunk otthon úgy volt, h mindenki csinált mindent.

Szerinted milyen egy tipikus házimunkát „főállásban” végző személy? (nem, kor, kinézet, foglalkozás, kivel él, milyen emberek veszik körül stb.)?

Nagymamakorú nő, nyugdíjas, a házkörül tevékenykedik otthonkában, főz, 2 macska és nagypapa.

Milyen különbségek vannak a férfiak és a nők a házimunkához való viszonyulásában?

Szerintem a nőknek mindenképp jobb a hozzáállása, a férfiaknál emberfüggő, de mindenki valami céllal végzi a házimunkát, pl. jön vendége, vagy barátnő jön hozzá. Kell egy indok. A nőknél a tisztaság miatt.

A Te környezetedben/életedben ez miben nyilvánul meg? Tudsz példákat mondani?

Igen, megnyilvánul, mert volt hogy 4-en laktunk együtt egy albérletben, ebből 3 takarított, de volt egy srác, aki soha, mert rá az anyukája mosott, főzött és soha nem vette ki a részét a házimunkából. Ő ebben nőtt fel. Nála ez hiányzott. Mondtuk neki, hogy illene kivennie a részét, arra rávettük, hogy az edényeit elmossa.

Milyen a házimunkával kapcsolatos beállítódásuk más generációknak? Máshogy gondolkoznak erről az idősebbek? Miért?

Ők nem csak magukra gondolnak, hanem a gyerekeikre, unokáikra. A kisgyerek esetében alaposabban ki kellett takarítani.

Házimunka végzési szokások, attitűdök

Szoktál házimunkát végezni? Ha igen, milyen gyakran? Milyen házimunkákat végezel? Mennyi ideig tartanak ezek a tevékenységek?

Napi szinten mosogatás, gyakran, kb. hetente felporszívózás a papagájok miatt, felsöprés, felmosás. Hetente mosni szoktunk. Főzni szeretek, mondhatni, hogy tudok is, hetente többször szoktunk felváltva a barátnőmmel, aki éppen ráér. Van, amikor közösen is főzünk, az nagyon jó. A főzés előkészületekkel 1-1,5 óra, a takarítás is kb. 1 óra, nincs beosztva, hogy melyik nap végezzük, amikor úgy érezzük, hogy nincs rend, akkor felosztjuk egymás között. Egyszer én, legközelebb ő.

Mi az, amit szeretsz és mi az, amit nem? Miért? Van olyan, amit kifejezetten élvezel? Van olyan házimunka, amit soha semmilyen körülmények között nem végeznél el?

Nincs olyan, amit soha nem végeznék el. A főzésen kívül, ami a konyhához kötődik, azt szeretem. Súlyolni nem szeretek a fürdőszobában.

Milyen érzéseket vált ki belőled a házimunkavégzés? Miért?

Milyen érzéseket vált ki belőled az elvégzett házimunka eredménye? Miért?

Igazából, semleges általánosságban, de a végeredmény tekintetében pozitív mindenképpen.

Előfordul, hogy házimunka végzése közben, párhuzamosan más tevékenységeket is folytatsz?

Zenét szoktam hallgatni, más nem igazán, esetleg beszélgetünk a barátnőmmel.

El tudnál mesélni egy pozitív és egy negatív élményedet házimunkával kapcsolatban? Miért volt az pozitív/negatív? Mi miatt?

Amikor elkerültem otthonról és az első kaját elkészítettem magamnak, az tök jó érzés volt. Alapszintű paprikás krumplit csináltam, de ez nagy élmény volt. Próbálkoztam a sütéssel is, de az nem megy olyan jól. Odaégett, nem jött fel a piskóta, és ez rossz élmény volt, de a barátnőm segítségével már fejlődök.

Nálad/Nálatok megfigyelhető a házimunkával kapcsolatban a munkamegosztás?

Inkább Eszter a felelős a házimunkákért, mert ő lelkiismeretes, de segíteni szoktam. A lányoknak nagyobb igénye van a tisztaságra.

Igénybe vetted már takarítónő/bejárónő/szakácsnő segítségét?

Nem vettem igénybe, nem is venném, mert nem olyan ember vagyok, aki szereti, hogy kiszolgálják, magam szeretek gondoskodni a dolgaimról, a környezetemről.

Szerinted lehet a házimunkát pénzben kifejezni? Te mekkora összegben határoznád meg (pl.: Ft/munkaóra)? Mit gondolsz, a házimunka ugyanolyan értékű, mint más fizetett munkák? Mi ez az érték a szüleidnél? És a nagyszüleidnél?

Saját magamnak 380 Ft-os órabért fizetnék. A szüleimnek és a nagyszüleimnek többet adnék, 500 Ft-ot. Fontos, de kevésbé fontos, mint egy pénzkereső állás, mert nincs jövedelem belőle. Régen bevett szokás volt, hogy a nő otthon maradt a háztartásban, ha a férfi el tudja tartani a családot, akkor egyenértékű. Nem lehet szerintem összehasonlítani a fizetett munkát és a házimunkát, abból a szempontból a házimunka értékesebb, hogy azt az időt a családjával

tudja tölteni az ember. De egyértelműen nem tudom kijelenteni, hogy melyik értékesebb.

4. Márkák

Márkák ismertsége

Milyen házimunkához kapcsolódó márkákat ismersz? Említs néhányat, ami először eszedbe jut!

Vanish, Cillit, Bref, Calgonit, Mr. Proper.

Most részletezzük, a következő házimunkákkal kapcsolatban milyen márkák jutnak eszedbe:

- mosogatás: Jar
- takarítás: Cillit, Mr. Proper
- mosás, vasalás: Tomi, Coccolino, Lenor

Van különbség az ismertebb márkák és a kevésbé ismert (ún. „no name”) márkák között? Miben látod a különbséget? Te/Ti melyiket használod?

Például a konyhában nem tudom, mit használunk, no name márkát, a One Euro Market-ben kapható tisztítószeret használom. Amennyit én használom őket, annyit beválnak. Ha rögtön elmosogatok kaja után, akkor a bővli mosószer is működik. Azért választjuk, mert olcsók, csak az ára miatt.

Van olyan márka, amihez érzelmileg ragaszkodsz? Mindig ugyanezeket a márkákat választod? Szívesen kipróbálsz új termékeket/márkákat?

Talán az öblítőknél és a mosóporoknál, a jobb minőségű termékeket választom, mindig ugyanazt a márkát. Lenort és Bonux-ot veszünk.

Mélyinterjú megkérdezés

Dóra

Szüleivel élő nő

1. Az interjúalany bemutatása

Dóra 20 éves egyetemista, aki egészségtudományi területen tanul. Szüleivel él egy megyeszékhely közeli faluban. Kétszintes családi házban él, az alsó szinten a nagyszülők laknak, a tetőtérben pedig ő és a családja. A lakás kb. 90 m²-es, 3 szobával, fürdővel, wc-vel, van egy nagy ebédlő és konyha, emellett egy tárolóhelyiség. Két kutyájuk van, az egyik néha bemehet a lakásba is.

2. Asszociációk

tisztaság: Domestos

rendetlenség: kosz

feladat: munka

házimunka: fáradtság

3. A házimunkához való viszonyulás

A házimunka általában

Milyen az emberek véleménye a házimunkáról? Ki értékeli, ki nem és mennyire?

Szerintem általánosságban senki nem szereti túlzottan. Nem számít az olyan munkák közé, aki annyira megbecsült lenne, főleg a fiatalok körében. Csak az értékeli, aki szokott házimunkát végezni, mert ő tudja, hogy ez mennyi energia és mennyi idő. Aki nem

szokott, az nem tudja értékelni, mert ahhoz van szokva, hogy más megcsinálja helyette.

Milyen tevékenységeket sorolnál a házimunka kategóriájába?

Főzés, mosás, teregetés, ruhahajtogatás, mosogatás, porszívózás, felmosás, söprés, bútorok letörlése és a kinti házimunkák.

Melyek a tipikus női és férfi házimunkák?

Női: főzés, takarítás, mosás, teregetés. Férfi: inkább a fűnyírás, az udvar rendben tartás, favágás.

Szerinted milyen egy tipikus házimunkát „főállásban” végző személy? (nem, kor, kinézet, foglalkozás, kivel él, milyen emberek veszik körül stb.)?

Nő, aki középkorú, kb. 35-50 közötti, úgy képzelem el, hogy szőke hullámos haja van, kötény van rajta. Fáradt kicsit leharcolt, lisztes a köténye és az arca, családja van, családi házban lakik.

Milyen különbségek vannak a férfiak és a nők a házimunkához való viszonyulásában?

A nők végzik a több házimunkát, ez a korábbi korokból maradt vissza. Nekik kellett kiszolgáltatniuk a férfiakat, de egyre modernebb a társadalom és ezt talán változni fog, mert ma már nem arról szól a dolog, hogy mindent a nők csinálnak meg. A férfiak nem szívesen végeznek házmunkát, mosogatni, takarítani biztos, hogy nem szeretnek, mosni sem. Inkább a szabadban végezhetőt szívesen végzik, emellett a főzést élvezhetik még.

A Te környezetekben/életemben ez miben nyilvánul meg? Tudsz példákat mondani?

Az én apukám a lakásban nem csinál semmit, viszont a kinti házimunkákat megcsinálja, igazából csak a favágást, mert a fűnyírást

anya csinálja. De sokat dolgozik és amellet nincs ideje a házimunkára.

Milyen a házimunkával kapcsolatos beállítódásuk más generációknak? Máshogy gondolkoznak erről az idősebbek? Miért?

Ők a hagyományos értékrendet vallják, a nő feladata hogy otthon maradjon, tisztán tartsa a lakást, legyen étel az asztalon.

Házimunka végzési szokások, attitűdök

Szoktál házimunkát végezni? Ha igen, milyen gyakran? Milyen házimunkákat végzel? Mennyi ideig tartanak ezek a tevékenységek?

Szoktam mosogatni, söpörni, felmosni, porszívózni, port törölni, teregetni, ruhát hajtogatni, főzni. Ezeket napi rendszerességgel végzem, hetente minimum egyszer teregetés, ruhahajtogatás, söprés heti néhány alkalommal, mosogatás naponta. Főzni heti egyszer, szombatonként szoktam.

Mi az, amit szeretsz és mi az, amit nem? Miért? Van olyan, amit kifejezetten élvezel?

Főzni azt szeretek, meg hajtogatni. a főzés izgalmas és szórakozást jelent, mert nem kell minden nap főzőm. A ruhák elpakolását azért csinálom, hogy anya örüljön neki. Porszívózni nem szeretek, felmosni sem.

Milyen érzéseket vált ki belőled a házimunkavégzés? Miért?
Általában közben zenét hallgatok vagy gondolkodom, kikapcsolódással is felérhet, mert annyira nem megerőltető. Két

tanulás között elmosogatni, pihenéssel ér fel. Persze azért annyira nem szeretem, de nem is szörnyű. Inkább pozitívnak mondanám.

Milyen érzéseket vált ki belőled az elvégzett házimunka eredménye? Miért?

Az mindenképpen pozitív, rend lesz, tisztaság, vagy főzésnél, csinállok valamit, amivel a család jóllakik. Ezek sikerélmények.

El tudnál mesélni egy pozitív és egy negatív élményedet házimunkával kapcsolatban? Miért volt az pozitív/negatív? Mi miatt?

Akár egy ebéd, amit megcsinállok és ízlik a családnak az egy pozitív élmény. Vagy ha kitakarítok és megdicsérnek, hogy de szép rendet raktam, és alapjába véve jobb érzés tisztaságban lenni. Ha elrontom az ételt, az negatív élmény, vagy ha valamivel sokat fáradozok, sok időmbe telik megcsinálni és nem értékeli senki, az negatív.

Nálad/Nálatok megfigyelhető a házimunkával kapcsolatban a munkamegosztás?

Megfigyelhető, anyukám sokszor főz, de néha a nővérem vagy én főzök, ha anya nem ér rá. A takarítás régebben fel volt osztva, hogy ki mit csinál, de már elfogultabbak vagyunk, így nincs az, hogy minden szombaton takarítás. Mosást a nővérem barátja szokta csinálni, a teregetést is ő csinálja. A söprés is felváltva végezzük. Mindig, aki inkább ráér és van rá ideje. A saját szobámat én takarítom.

Igénybe vetted már takarítónő/bejárónő/szakácsnő segítségét?
Nem, de nem is venném, szerintem ennyi kell, hogy ezt megcsináljuk. Persze még nincs saját lakásom, de egy normális méretű lakást ki lehet takarítani.

Szerinted lehet a házimunkát pénzben kifejezni? Te mekkora összegben határoznád meg (pl.: Ft/munkaóra)? Mit gondolsz, a házimunka ugyanolyan értékű, mint más fizetett munkák? Mi ez az érték a szüleidnél? És a nagyszüleidnél?

Az egész lakás kitakarításáért 6000 Ft-ot határoznék, meg, mert sok munka van. Szüleimnek és nagyszüleimnek is ennyit adnék. Szerintem, aki házimunkát végez, az még fáradtabb is lesz, ha főállás mellett csinálja. Nem ér többet, de ugyanannyit ér, mert ha nem csinálnák, akkor koszban élnének az emberek és nem lenne vacsora vagy ebéd az asztalon.

4. Márkák

Márkák ismertsége

Milyen házimunkához kapcsolódó márkákat ismersz? Említs néhányat, ami először eszedbe jut!

Domestos, Cif, Clin, Bref, Ariel, Lenor, Calgon.

Most részletezzük, a következő házimunkákkal kapcsolatban milyen márkák jutnak eszedbe:

- mosogatás: Domestos, Jar, Trendy, Pur
- takarítás: Clin, Domestos, Cif
- mosás, vasalás: Ariel, Calgon, Perwoll, Lenor

Te milyen márkákat használsz (a konyha tisztántartásához/ mosogatáshoz/általános tisztításhoz/ bútórúpoláshoz/ üveg tisztításhoz/ fürdőszoba, wc tisztításhoz/ mosáshoz, öblítéshez stb.) Miért éppen ezeket?

Konyhában Domestost, Jar-t használok, általános takarításhoz szintén Domestost, Cifet, bútórúpoláshoz nem használok, régebben Pronto-t

használtam, de mostanában már nem. Üveg tisztításhoz papírt és Clin-t, fürdőszobát, wc-t nem szoktam és a mosást sem én csinálom.

Van olyan márka, amihez érzelmileg ragaszkodsz?

Jar-t szeretem.

Mindig ugyanezeket a márkákat választod? Szívesen kipróbálsz új termékeket/márkákat?

Szívesen kipróbálok újakat, mert lehet, hogy a másik jobb, mint amit eddig használtam és lehet, hogy árban is jobb.

Van különbség az ismertebb márkák és a kevésbé ismert (ún. „no name”) márkák között? Miben látod a különbséget? Te/Ti melyiket használod?

Van 1-2 kivétel, ami alacsonyabb ár kategóriába tartozik, de van oka, annak, hogy a márkás termékek többbe kerülnek, mert jobb a minőségük.

Mit gondolsz az áruházláncok saját márkás termékeiről?

Azokat is kipróbálok, attól függ mennyire szimpatikus a márka, milyen a csomagolás, az hogy másoktól mit hallok, de ezeket is szívesen kipróbálok.

Mélyinterjú megkérdezés

Gergely

Szüleivel élő férfi

1. Az interjúalany bemutatása

Gergely 22 éves egyetemista, közgazdaságtudományt tanul. Megyeszékhely közeli községben él a szüleivel és a húgával. Családi házban lakik, ami 120 m²-es, van egy alsó szint és egy felső szint. lent van a konyha, nappali, ebédlő és egy fürdő, fent pedig a hálósobák és még egy fürdő. Van egy kutyája, de ő nem jöhet be a lakásba.

2. Asszociációk

tisztaság: jó érzés

rendetlenség: negatív, de ügyelek rá, hogy a szobám mindig rendben legyen

feladat:teljesítmény

házimunka: szükséges rossz, negatív dolog

3. A házimunkához való viszonyulás

A házimunka általában

Milyen az emberek véleménye a házimunkáról? Ki értékeli, ki nem és mennyire?

Szerintem senki nem szereti, ez egy szükséges rossz, amin minél gyorsabban túl kell esni.

Milyen tevékenységeket sorolnál a házimunka kategóriájába?

A lakás takarítása, mosogatás, főzés, ezeket édesanyám csinálja. De például a kerti munkákat édesapám szokta csinálni: a kerti tó tisztítását, halakat megeteti. A fűnyírás az én reszortom.

Melyek a tipikus női és férfi házimunkák?

Attól függ, hogy ha az újfajta életszemlélet szerint nézzük, hogy a nőnek nem az a dolga, hogy otthon üljön, hanem hogy ők is dolgoznak, karriert építenek, amivel én teljesen egyetértek, akkor nem feltétlenül különülnek el. Egy férfi is főzhet, a világ legjobb séfjei férfiak. De a kerti munkák sem tipikusan férfimunkák.

Szerinted milyen egy tipikus házimunkát „főállásban” végző személy? (nem, kor, kinézet, foglalkozás, kivel él, milyen emberek veszik körül stb.)?

Sztereotípiák vannak előttem, nem ismerek olyat, aki háziasszony lenne. A fejemben úgy él, hogy egy nő, főállású anyaként van otthon, vigyáz a gyerekekre, rendben tartja a házat, főz, mos, vasal. Olyan 30+-os, semmiképp sem huszonéves kis fiatal lány. Kicsit testesebb.

Milyen különbségek vannak a férfiak és a nők a házimunkához való viszonyulásában? A Te környezetekben/életedben ez miben nyilvánul meg? Tudsz példákat mondani?

Szerintem a nők is ugyanannyira utalják a házimunkát, mint a férfiak, csak nem szólalnak fel. A férfiak találnak valami kifogást, hogy mást akar csinálni. A nő meg inkább hallgat, lenyeli a békát és megcsinálja. A generációknak a hatása, nem mondom, hogy ez rossz, azt sem, hogy jó. Tény h a férfiak is végeznek házimunkát, nálunk úgy van, hogy apa is porszívóz, ha kell. De van, amikor anya azt mondja, hogy inkább ő megcsinálja, mert apa nem mossa le

rendesen az ablakot, nem lesz olyan tiszta. Talán az is benne van, hogy azt gondolják, a nők, hogy ők jobban meg tudják csinálni, annak úgy kell kinéznie, ahogy a nagy könyvben meg van írva.

Milyen a házimunkával kapcsolatos beállítódásuk más generációknak? Máshogy gondolkoznak erről az idősebbek? Miért?

Biztos másképp viszonyulnak, az idősebbeknek több szabadidejük van ezekre. Amikor ők voltak fiatalok, akkor is több idejük volt házimunkára, ma inkább mással töltik az idejüket a fiatalok. Nagyobb bennük a kötelességtudat. Az én szüleim elég rendszerető pedáns emberek. Apa inkább kiosztja a feladatokat, néha besegít, de főleg anya csinálja a dolgokat. Ő az a fajta ember, akire úgy kell rászólni, hogy pihenjen.

Házimunka végzési szokások, attitűdök

Szoktál házimunkát végezni? Ha igen, milyen gyakran? Milyen házimunkákat végzel? Mennyi ideig tartanak ezek a tevékenységek?

Rendszeresség nincs benne, a saját szobámat szoktam rendben tartani, portalanítás, porszívózás, mosogatás. Mosni nem szoktam, ha egyedül maradnék, megcsinálnám, de anya szokta. Főzni sem szoktam, csak ha egyedül vagyok. Ezt is anya szokta. A szobámat hetente egyszer takarítom, mosogatni heti 4-5-ször szoktam. Mindig evés után rögtön el szoktam mosni a táányérokat.

Mi az, amit szeretsz és mi az, amit nem? Miért? Van olyan, amit kifejezetten élvezel? Van olyan házimunka, amit soha semmilyen körülmények között nem végeznél el?

Egyiket sem szeretem, csak meg kell csinálni. Felmosni nem szeretek, párszor rám bízta, de sosem volt jó, mert túl vizes volt és úszott a lakás. Még a legextrémebb, legkényelmetlenebb munkát is megcsinálom, ha kell, legkevésbé szívesen a wc tisztítást csinálnám.

Milyen érzéseket vált ki belőled a házimunkavégzés? Miért?

Amikor elkezdem, nagyon utálom, nagyon nehéz elkezdni, de közben, ha zenét hallgatok, vagy tv szól, akkor elmegy az idő.

Milyen érzéseket vált ki belőled az elvégzett házimunka eredménye? Miért?

Utána jó érzés, hogy kész van és rend van és csinálhatok, amit akarok. Az elkészült munka gyümölcse édes szokott lenni.

El tudnál mesélni egy pozitív és egy negatív élményedet házimunkával kapcsolatban? Miért volt az pozitív/negatív? Mi miatt?

Pozitív nincs, sosem dicsérték meg, hogy megcsináltam, ez elvárás volt. Ha valamit nem csináltam meg, mert elfelejtettem, akkor az sosem tetszett a szüleimnek, ebből sokszor volt konfliktus. De nem olyan jellemző.

Nálad/Nálatok megfigyelhető a házimunkával kapcsolatban a munkamegosztás?

Igen, jellemző. Nagy általánosságban anya takarít a legtöbbet, de nem olyan kimagaslóan sok, amit neki kell elvégeznie, mindenki besegít valamennyit.

Igénybe vetted már takarítónő/bejárónő/szakácsnő segítségét?

Még soha, de nagyon jó lenne igénybe venni. Nem tudom, hogy mi az az összeg, ami a takarítónőnek is meg nekem is megérné. Attól függ, milyen jövedelemmel rendelkezem, ha maradna elkölthető

pénzem, akkor lehet, hogy igénybe venném. De ez intimebb dolog, hogy egy idegent engedjek be a lakásomba.

Szerinted lehet a házimunkát pénzben kifejezni? Te mekkora összegben határoznád meg (pl.: Ft/munkaóra)? Mit gondolsz, a házimunka ugyanolyan értékű, mint más fizetett munkák? Mi ez az érték a szüleidnél? És a nagyszüleidnél?

Amikor csinálom, akkor elég magas az értéke, de tudom, hogy magamért csinálom, meg a szüleimért. Órábért nem tudnék meghatározni magamnak. Anyának 600-700 Ft-os órábért simán fizetnék. Aki lehúz 8 órát, függetlenül attól, hogy szellemi vagy fizikai, nem hasonlítható össze a házimunkával. Nem olyan értékű, mert a körülmények jobbak. zenét hallgathatok, akkor állok neki, amikor akarok, szabadabb. Szerintem a házimunka nem ér annyit, mint a fizetett munka.

4. Márkák

Márkák ismertsége

Milyen házimunkához kapcsolódó márkákat ismersz? Említs néhányat, ami először eszedbe jut!

Jar, Cif, Tomi kristály, Dosia, Domestos, Silan, Calgonit, Calgon ennyi.

Te milyen márkákat használsz (a konyha tisztántartásához/ mosogatáshoz/általános tisztításhoz/ bútorápoláshoz/ üveg tisztításhoz/ fürdőszoba, wc tisztításhoz/ mosáshoz, öblítéshez stb.) Miért éppen ezeket?

Ezeket, amiket felsoroltam. Mr. Proper-t használunk még, de leginkább a vizes szivacs a jellemző. Cif-et használunk súrolásra. WC tisztításra gondolom Domestost, meg van még egy, de azt nem

tudom, milyen márka. Anya hozza a döntést ezekről, apa is azt használja, amit anya mond és mindig azt vesszük és azt használjuk. Szerintem én is azokat fogom használni, amiket ők.

Van olyan márka, amihez érzelmileg ragaszkodsz?

Nincs ilyen.

Mindig ugyanezeket a márkákat választod? Szívesen kipróbálsz új termékeket/márkákat?

Ha valami akciós, akkor változtatunk, de nem jellemző egyébként. Ami bevált, azt használjuk.

Van különbség az ismertebb márkák és a kevésbé ismert (ún. „no name”) márkák között? Miben látod a különbséget? Te/Ti melyiket használod? Mit gondolsz az áruházláncok saját márkás termékeiről?

Árban van különbség, de valamennyi minőségben is. Bizonyos standardokat tartaniuk kell a saját márkás termékeknek is, de tudat alatt úgy gondolja az ember, hogy egy Domestos-os flakonban megvásárolt termék megbízhatóbb, mint ugyanaz egy Tesco-s flakonban. Megnyugtató hatást adnak a márkás termékek. Ha más különbség nincs is köztük, de ez, ami miatt inkább ezeket választjuk.